

Oradea și Bihorul în vremea dinastiei de Anjou
Studii despre istoria Țării Bihorului 5.

Studii despre istoria Țării Bihorului 5.

Coordonatorii seriei
Ödön Szabó și Attila Zsoldos

Coordonatorul ediției
Attila Zsoldos

Oradea și Bihorul în vremea dinastiei de Anjou

Studii despre istoria Țării Bihorului 5.

Traducător
Elga Mayer

Fundația Culturală Varadinum

Oradea, 2019

Ediția a apărut cu sprijinul
Consiliului Județean Bihor

ISBN 978-973-0-29834-5

Cuprins

<i>Cuvânt înainte</i>	7
Attila Zsoldos Stăpânii Bihorului la începutul secolului al XIV-lea	9
Boglárka Weisz Cămara de la Oradea	81
Enikő Csukovits Cultura baronilor maghiari în epoca angevină	125
Kornél Szovák Creare de legislație și redactare de cronici la Oradea în secolul al XIV-lea	147
Renáta Skorka Topografia mănăstirilor de la Oradea ale ordinului franciscan	181
Norbert C. Tóth Regina Maria și curtea ei	209
Nándor Mihálka Construcțiile din epoca Angevină ale cetății din Oradea, așa cum ne-au fost dezvăluite de săpăturile arheologice	291
<i>Ilustrații</i>	315

*Norbert C. Tóth**

Regina Maria și curtea ei

După aproape un an de prizonierat, pe 4 iunie 1387, cu ajutorul Republicii Venețiene, regina Maria a reușit să scape din închisoarea de la Novigrad.¹ Vestea i-a fost dusă regelui de Zanko, fiul lui Frigyes din neamul Vulković.² Perechea regală s-a întâlnit peste o lună la Zagreb, după o lungă despărțire. Începând din acest moment, cei doi soți au petrecut cât mai mult timp împreună – în măsura în care situația o permitea – până la moartea Mariei, care a avut loc la mijlocul lunii mai 1395.³ Bineînțeles, eliberarea reginei a pus o întrebare căreia trebuia să i se găsească cât mai curând un răspuns: cine va domni dintre cele două capete încoronate. Pe 25 iulie 1386, Maria a ajuns pe mâna răzvrătiților la Đakovo ca regină domnitoare,⁴ dar în momentul eliberării sale Ungaria avea

* Autorul este cercetător științific principal în cadrul Academiei Maghiare de Științe, al Institutului și Muzeului de Istorie Militară din Budapesta, al Universității din Szeged și al Centrului de Cercetări Medievale al Arhivei Naționale Maghiare, Budapesta.

1 *Péter E. Kovács*: Mária királyné kiszabadítása. Magyar–velencei szövetség 1387-ben. [Eliberarea reginei Maria. Alianța maghiaro-venețiană în 1387.] Századok 140. (2006) 930.

2 Zsigmondkori Oklevéltár I–XIII. (1387–1426) [Diplomariu din epoca lui Sigismund de Luxemburg I–XIII. (1387–1426)] Íntocmit de Elemér Mályusz, Iván Borsa, Norbert C. Tóth, Tibor Neumann, Bálint Lakatos, Gábor Mikó. (A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 1, 3–4, 22, 25, 27, 32, 37, 39, 41, 43, 49, 52 și 55) Budapest 1951–2017. (în cele ce urmează: ZsO) I. nr. 386.

3 În legătură cu aceasta, vezi *Norbert C. Tóth*: Királynőből királyné. Mária és Zsigmond viszonya a források tükrében. [Din regină domnitoare regină consoartă. Relația dintre Maria și Sigismund oglindită în izvoare.] Acta Universitatis Szegediensis. Acta Historica 132. (2011) 65–66.

4 János Thuróczy: A magyarok krónikája. [Cronica maghiarilor] Traducere de Ibolya Bellus și Gyula Kristó. (Millenniumi magyar történelem – Források) Budapest 2001. (în cele ce urmează: Thuróczy) 232. (cap.196). — În legătură cu evenimentele, vezi *Szilárd Süttő*: Anjou-Magyarország alkonya. Magyarország politikai története Nagy Lajostól Zsigmondig, az 1384–1387. évi belviszályok okmánytárával I–II.

deja un alt suveran, proaspăt încoronat, în persoana soțului ei, Sigismund de Luxemburg. Dat fiind că nu ne-au rămas nici un fel de informații referitoare la modul în care era împărțită puterea între cei doi, putem încerca să găsim un răspuns la această întrebare doar analizând acțiunile de atunci ale personajelor, respectiv folosirea titlaturilor lor în diferite perioade.

Merită să începem cu acest din urmă aspect. Schimbarea relațiilor de putere este bine exemplificată în linii mari de către diplomele emise după încoronarea lui Sigismund de către judele suprem regal Imre Bebek: în timp ce în 1386 nu a precizat niciodată „al cui” jude suprem este,⁵ în prima diplomă cunoscută emisă de el în 1387 se prezintă deja ca demnitar al regelui Sigismund.⁶ Putem examina modul în care se făceau daniile regale: până la mijlocul anului 1388, beneficiarii primeau în aceeași zi aceeași favoare și de la Sigismund, și de la Maria, iar apoi, timp de încă un an, acest sistem a continuat mai mult sau mai puțin, dar după 1389 – deși Maria mai dădea dispoziții în diferite privințe – emiterea în paralel a diplomelor a încetat aproape complet.⁷ Pe de altă parte, putem examina și cât timp au petrecut împreună, respectiv pe unde a călătorit Maria prin țară și ce concluzii putem trage de aici.⁸ Pentru caracterizarea poziției de putere a Mariei, se obișnuiește să se facă referire și la demnitarul curții sale. Majoritatea acestor persoane au fost deja identificate și grupate de cercetările anterioare,

[Amurgul Ungariei Angevine. Istoria politică a Ungariei de la Ludovic cel Mare la Sigismund de Luxemburg, inclusiv diplomatiul conflictelor interne din anii 1384-1387. I-II] (Belvedere–monográfiák 2.) Szeged 2003. I. 140–142.

5 Câteva din numeroasele exemple: 20 ian. 1386: „Nos comes Emericus Bubek iudex curie regie” — Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Diplomatikai Levéltár [Arhiva Națională Maghiară, Arhiva Generală, Diplomatiul] (în cele ce urmează: DL) 52 517, la fel și DL 60 427, 85 478 etc.

6 8 mai 1387: Nos comes Emericus Bubek iudex curie domini Sigismundi Dei gratia regis Hungarie — DL 75 558.

7 *Elemér Mályusz: Zsigmond király uralma Magyarországon.* [Domnia regelui Sigismund în Ungaria] Budapest 1984. 28, *Pál Engel: Szent István birodalma.* [Împărăția lui Ștefan cel Sfânt] (História könyvtár – Monográfiák 17.) Budapest 2001. 172.

8 *N. C. Tóth: Királynőből királyné* op.cit. 65-66, 69-70.

îndeosebi de cele ale lui Pál Engel.⁹ Pe baza datelor prosopografice ale demnitarilor, au fost formulate concluziile: demnitarii reginei, la fel ca în perioadele anterioare,¹⁰ își puteau obține funcția prin voința regelui, în cazul de față Sigismund, și a înalților demnitari aliați cu el.¹¹ Prin urmare, toate cele trei proceduri ne-au dus spre aceeași concluzie: după o scurtă perioadă de tranziție de aproximativ un an și jumătate, Maria a devenit din regină domnitoare regină consoartă. Bineînțeles acest lucru nu rezultă din textele în limba latină ale izvoarelor noastre, în acestea – dat fiind că din punct de vedere juridic statutul ei nu s-a modificat, ea fiind în continuare regina unsă a țării – este desemnată în continuare cu titlul de *regina*, iar demnitarii săi se deosebeau de cei ai regelui prin atributul *reginalis* („al reginei”). În limba maghiară însă apelativului de „regină domnitoare” i se asocia cu siguranță sensul de „regină consoartă”.¹² În conformitate cu aceasta, în studiul meu o voi menționa pe Maria ca regină consoartă, bineînțeles, cu excepția cazurilor când va fi vorba de perioada dinainte de prizonieratul său, când o voi numi regină domnitoare.

Cu aceasta, am putea considera problema închisă, dat fiind că literatura de specialitate anterioară a scos suficient în evidență faptul că regina Maria nici înainte de prizonierat,¹³ nici după eli-

9 Pál Engel: Magyarország világi archontológiája 1301–1457 I–II. [Arhontologia laică a Ungariei 1301–1457. I–II] (História Könyvtár – Kronológiák, adattárak 5.) Budapest 1996. (în cele ce urmează: Arch. 1301–1457.) I. 54–61.

10 Attila Zsoldos: Az Árpádok és asszonyaik. A királynéi intézmény az Árpádok korában. [Arpadienii și soțiile lor. Instituția reginei în epoca Arpadiană] (Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok 36.) Budapest 2005. 100–106.

11 Pál Engel: Királyi hatalom és arisztokrácia viszonya a Zsigmond-korban 1387–1437. [Relația dintre puterea regală și aristocrație în epoca lui Sigismund 1387–1437] (Értekezések a történeti tudományok köréből. Új sorozat 83.) Budapest 1977. 24–25, N. C. Tóth: Királynóból királyné op.cit. 69.

12 Cf. Sz. Süttő: Anjou op.cit. I. 21–26.

13 Sándor Márki: Mária Magyarország királynéja 1370–1395. [Maria, regina Ungariei 1370–1395] (Magyar történeti életrajzok) Budapest 1885, Iván Bertényi: Magyarország az Anjouk korában. [Ungaria în perioada Angevină] (Magyar História) Budapest 1987. 238, Sz. Süttő: Anjou op.cit. I. 29–30, 50 etc., P. Engel: Szent István

berarea sa nu a domnit singură,¹⁴ prin urmare nu mai avem nimic de făcut în această privință. Însă în cursul examinărilor anterioare nu s-a vorbit despre mai multe lucruri. După încoronarea ei pe 17 septembrie 1382,¹⁵ Maria și-a înființat, cel puțin formal, curtea, a numit noi demnitari și oficiali, respectiv i-a confirmat pe cei numiți anterior de tatăl său, regele Ludovic. Aceasta era curtea regală. În același timp exista și curtea reginei, chiar dacă o cunoaștem doar destul de lacunar: regina văduvă Elisabeta avea și ea, încă din vremea domniei soțului ei, Ludovic, propriii demnitari.¹⁶ Odată cu moartea reginei văduve Elisabeta, curtea ei în mod firesc s-a destrămat și a încetat să existe. Soțul Mariei, Sigismund, margraf de Brandenburg, după ce a fost încoronat rege al Ungariei și-a înființat propria sa curte „regală”, numindu-și propriii demnitari și oficiali, respectiv păstrând câțiva existenți deja.¹⁷ Astfel, în momentul în care regina Maria a fost eliberată din prizonieratul din cetatea Novigrad, pe de o parte a dobândit un partener în guvernarea țării, pe de altă parte nu mai era ea aceea care avea demnitari și oficiali „regali”, ci Sigismund.¹⁸ Prin urmare, curtea de regină domnitoare a Mariei a încetat să existe. Astfel a apărut o nouă situație: trebuia să fie înființată curtea ei, și trebuiau ordona-

birodalma op.cit. 167, *Iván Bertényi: A tizennegyedik század története*. [Istoria secolului al XIV-lea] (Magyar századok) Budapest (fără an) [2000] 58.

14 *Bálint Hóman: A magyar nagyhatalom*. [Ungaria ca mare putere] In: *Bálint Hóman–Gyula Szekfű: Magyar Történet III*. Budapest 1936. 333, *E Mályusz.: Zsigmond király op.cit.* 28, *I. Bertényi: Magyarország op.cit.* 251, *Idem: A tizennegyedik század op.cit.* 58.

15 *Sz. Sittő: Anjou op.cit.* I. 17.

16 Arch.1301-1457. I. 54, 57.

17 În legătură cu schimbările de persoane ce au avut loc, vezi cele cuprinse în Arch. 1301-1457, vol.I, respectiv *E Mályusz.: Zsigmond király op.cit.* 22-39, *Pál Engel: Zsigmond bárói*. [Baronii lui Sigismund] In: *Idem: Honor, vár, ispánság. Válogatott tanulmányok*. [*Honor, cetate, comitat. Studii alese.*] Selecție, redactare și note de Enikő Csukovits. (Millenniumi magyar történelem – Historikusok) Budapest 2003. 235–238.

18 Cf. cu listele de demnitari din privilegiile regale, pentru lista acestora vezi Arch. 1301-1457, I., 549.

te venituri care să acopere cheltuielile aferente plății demnitarilor și oficialilor, precum și funcționării curții.¹⁹ În legătură cu aceasta, caut să aflu când a fost înființată curtea reginei, ce proprietăți a obținut Maria, și ce concluzii putem trage din diplomele emise de ea ca soție a regelui Sigismund, adică în calitate de regină consoartă, și din sigiliile folosite pentru întărirea acestor diplome. În cele două Anexe aflate la sfârșitul acestui studiu, se află pe de o parte lista demnitarilor și oficialilor reginei, precum și a persoanelor cunoscute de la curte – în mare parte pe baza lucrării de arhontologie a lui Pál Engel, dar și completând-o pe aceasta, – iar pe de altă parte repertoriul privilegiilor reginei Maria cu listele demnitarilor cuprinse în ele.

Organizarea curții reginei consoarte

Imediat după eliberarea ei, pe 4 iunie 1387 regina le-a scris orașelor din Dalmația; diploma, dat fiind că ea nu dispunea încă de propriul sigiliu, a fost prevăzută cu sigiliul postelnicului, contele Budiszló de Korbavia.²⁰ Următoarea diplomă cunoscută a ei a fost

19 În legătură cu organizarea curții, vezi: *András Kubinyi*: A királyi udvar a késő középkori Magyarországon. [Curtea regală din Ungaria în evul mediu târziu.] In: „Idővel paloták ...” Magyar udvari kultúra a 16–17. században. [„Cu timpul, palate...”. Cultură maghiară de curte în secolele al XVI-lea și al XVII-lea.] Sub redacția lui Nóra G. Etényi și Ildikó Horn. Budapest 2005. 15. — Despre curtea reginei în timpul dinastiei Árpadiene, vezi *A. Zsoldos*: Árpádok és asszonyaik op.cit. 86, 121–123, despre curtea dinastiei Angevine, vezi *Pál Engel*: Nagy Lajos bárói. [Baronii lui Ludovic cel Mare] *Történelmi Szemle* 28. (1985) 406, *Idem*: Szent István birodalma op.cit. 125–127, *Enikő Csukovits*: Az Anjou-kori intézményi újítások nápolyi párhuzamai. [Inovațiile instituționale din epoca Angevină și corespondentele lor de la Napoli.] In: „Honoris causa” *Tanulmányok Engel Pál emlékére*. Sub redacția lui Tibor Neumann, György Rácz. (Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok 40. – *Analecta Mediaevalia* III.) Piliscsaba–Budapest 2008. 36–37.

20 „sub sigillo Butcho comitis Corbaviae, curiae nostrae magistri Ofpatini(?) his studuimus facere sigillari sigillo praedicti Ofpatini curie nostre, quia ad presens sigillo caremus” — *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*. Edidit Academia Scientiarum et Artium Slavorum Meridionalium, collegit Tadija Smiči-klas. Vol. XVII. (1386–1394). Zagrabiae 1991. (în cele ce urmează: Smičiklas) 69.

emisă cu ceva mai mult de două săptămâni mai târziu, pe 22 iunie în orașul Zengg (azi Senj, Croația), și purta deja amprenta noului sigiliu secret al reginei, ce fusese gravat între timp.²¹ Diametrul sigiliului este de 23 mm, iar inscripția circulară (completată) glăsuiește: S(igillum) MARIE DEI GRACIA REGINE UNGARIE, DALMACIE ETC., iar câmpul central al său cuprinde stema Angevină maghiară într-un scut triunghiular, despicat, cuprins într-un chenar trilobat.²² Acest sigiliu, folosit doar o jumătate de an, cu un an și jumătate mai târziu – transcriind diploma – Maria l-a numit sigiliul gravat după fericita ei eliberare.²³ După cum se vede, relativ repede a fost gravat pentru ea deja al doilea sigiliu secret. Înainte de căderea în captivitate a reginei, încă în calitate de regină domnitoare între 1382 și 1386²⁴ a folosit trei feluri de sigilii: sigiliul dublu, respectiv doar prima față a acestuia, sigiliul mare

21 „sub secreti nostri impressione sigilli” (ibidem 71.). — Despre sigiliu, vezi *Bernát L. Kumorovitz*: A magyar királyi egyszerű- és titkospecsét használatának alakulása a középkorban. [Cum a evoluat folosirea sigiliului regal maghiar simplu și a celui secret în cursul evului mediu] A gróf Klebelsberg Kunó Magyar Történetkutató Intézet Évkönyve. [Anuarul Institutului Maghiar de Cercetare Istorică conte Kuno Klebelsberg] Redactat de directorul Gyula Miskolczy, cu colaborarea lui Árpád Károlyi și Dávid Angyal. VII. (1937) 103.

22 *B.L. Kumorovitz*: Egyszerű- és titkospecsét op.cit.103. (+ SMAIE Ó GARG VGAIE DALMACIE ET C). A Magyar Országos Levéltár Anjou-kori pecsétkiállítására, 1982. szept. 22-től, katalógus. Összeállította Bándi Zsuzsanna. [Expoziția de sigilii din epoca Angevină a Arhivei Naționale Maghiare, de la 22 septembrie 1982, catalog. Întocmit de Zsuzsanna Bándi.] Levéltári Közlemények 53. (1982) 174, nr. 27. (+ SMAIE GA RG VGAIE DALMACIE ETC). — Pentru desenul și inscripția inexacte ale sale, vezi: Syntagma historicum de sigillis regum, et reginarum Hungariae pluribusque aliis auctore Georgio Pray canonico quondam Magno-Varadiensi. Opus postumum. Budae 1805. planșa XI. nr. 7. (crinii sunt în număr de cinci, nu trei), pentru imaginea sa vezi diplomele DL 87 573, 7299 și 7304.

23 „secreto nostro sigillo illico post nostram felicem liberationem sculpto” — *Sz. Süttő*: Anjou op.cit. II. nr. 450 /798. (26.02.1390: Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Diplomatikai Fényképgyűjtemény [Arhiva Națională Maghiară, Arhiva Generală, Fototeca Diplomatică] [în cele ce urmează: DF] 230 779.).

24 Pentru o sinteză a problemei, vezi: *Sz. Süttő*: Anjou op.cit. I. 202–203, *Iván Bertényi*: Címerváltozatok a középkori Magyarországon. [Variante de steme în Ungaria medievală.] Levéltári Közlemények 59. (1988) 16.

sau al majestății,²⁵ sigiliul mediu²⁶ și sigiliul secret.²⁷ În momentul când a fost luată în captivitate lângă orașul Diakó (azi Djakovo, Croația), regina avea asupra sa doar sigiliul secret, sigiliul mare se afla la arhiepiscopul Demeter la Esztergom,²⁸ iar sigiliul mediu se afla la Buda.²⁹ Ca urmare, teoretic a trebuit să fie înlocuit „numai” sigiliul secret, pentru că acesta – datorită tinereii în captivitate a Mariei – își pierduse în mod evident valabilitatea. După cum am

25 Vezi imaginea sa în: *György Rácz–Ernő Marosi*: Mária magyar királynő (1382–1395) oklevele Raguza városának kettős felségpecséttel. [Diploma acordată orasului Raguza de către Maria, regina Ungariei (1382-1395), cu un dublu sigiliu al majestății] In: Sigismundus rex et imperator. Művészet és kultúra Luxemburgi Zsigmond korában 1387–1437. [Artă și cultură în vremea lui Sigismund de Luxemburg 1387-1437] Sub redacția lui Imre Takács. Philip von Zabern 2006. 60. (P4), *Ernő Marosi*: A 14. századi királyi pecsétek művészettörténeti jelentőségéhez. [Despre însemnătatea sigiliilor regale din secolul al XIV-lea din punct de vedere al istoriei artei.] In: Művészet I. Lajos király korában 1342–1382. Katalógus. [Artă în vremea regelui Ludovic I 1343-1382. Catalog.] Sub redacția lui Ernő Marosi, Melinda Tóth, Livia Varga. Budapest (fără an). [1982.] 141, 150, planșa 21 nr. 55, Sigilla regum – reges sigillorum. Királyportrék a Magyar Országos Levéltár pecsétygyűjteményéből. [Portrete de regi din colecția de sigilii a Arhivei Naționale Maghiare] Sub redacția lui Géza Érszegi. Descrierea sigiliilor de Miklós Sölch. Fotografii de Károly Szelényi. Budapest 2001. 66, nr.31, *Zs Bándi*: Anjou pecsétkatalógus op.cit. 174, nr.25–26. — Despre importanța sigiliilor pentru istoria artei, vezi și: *Imre Takács*: Királyi udvar és művészet Magyarországon a késői Anjou-korban. [Curte regală și artă în Ungaria în epoca Angevină târzie] In: Sigismundus rex et imperator op.cit. 75.

26 Vezi imaginea sa în *E. Marosi*: 14. századi pecsétek op.cit. 151. (sub denumirea de sigiliu mai mic al majestății), planșa 21 nr. 56. — *Bernát L. Kumorovitz*: A királyi kápolnaispán oklevéladó működése. (A királyi kancellária fejlődése a XIV. és XV. század fordulóján.) [Activitatea de emițător de diplome a comitelui capelei regale (Dezvoltarea cancelariei regale la cumpăna dintre secolul al XIV-lea și al XV-lea)] *Regnum Egyháztörténeti Évkönyv V. (1942–1943)* 496. *Zs. Bándi*: Anjou pecsétkatalógus op.cit. 175, nr.30.

27 Vezi imaginea acestuia în: Megpecsételt történelem. Középkori pecsétek Esztergomból. [Istorie sigilată. Sigilii medievale din Esztergom.] Sub redacția lui András Hegedűs. Esztergom 2000. 48, nr. 26. — *B.L. Kumorovitz*: Egyszerű- és titkospecsét op.cit. 103.

28 15 iulie 1386 (*Sz. Süttő*: Anjou op.cit. II. 402 / nr.712, DF 244 614).

29 24 iunie 1386 (*Sz. Süttő*: Anjou op.cit. II. 398 / nr. 705), 5 noiembrie 1386 (ibidem nr.432 /768).

văzut, după eliberarea reginei sigiliul secret a fost în scurt timp înlocuit, celelalte două însă nu. Motivele acestui fapt erau însă cât se poate de diferite: sigiliului mediu existent i s-a anulat cu siguranță valabilitatea după încoronarea lui Sigismund și acesta nu a fost refăcut nici mai târziu de către regină. (Bineînțeles nici nu mai era nevoie de aceasta, pentru că judecățile regale și ordinele date către judecătorii se făceau deja în numele noului suveran, regele Sigismund,³⁰ și deși erau emise diplome de anchetare și în numele Mariei, toate acestea – în măsura în care ni s-au păstrat originalele lor – purtau sigiliul său secret.³¹) În ceea ce privește momentul luării în folosință a sigiliului mare, acesta ne duce deja la istoria organizării curții reginei, dar despre aceasta vom vorbi mai târziu. Acum să revenim la eliberarea reginei Maria !

Perechea regală s-a întâlnit din nou la multe luni după nuntă, pe 4 iulie 1387 la Zagreb și din acest moment au rămas împreună până în februarie 1388.³² Deși nu avem cum să cunoaștem viața lor privată, totuși merită să spunem câteva cuvinte și despre aceasta, bazându-ne pe terminologia folosită în două diplome. Cancelaria regelui Sigismund – la fel ca în cazul precedentilor suverani³³ – a emis în cele mai multe cazuri diplomele de danie cu clauza că dania a fost făcută cu știința sa (și a Mariei), precum și a arhierilor și baronilor, în acord cu sfaturile și voința acestora (bineînțeles textul putea suferi modificări de la o diplomă la alta, putea fi scurtat sau lărgit).³⁴ În aceste clauze, consoarta capătă în-

30 Cf. B. L. Kumorovitz: A királyi kápolnaispán op.cit. 496.

31 A se vedea lista lor în rubricile corespunzătoare din tabelul nr.1.

32 N. C. Tóth: Királynőből királyné op.cit. 65.

33 Existența clauzei consimțământului (*consensus*) este documentată deja din epoca Arpadiană (A. Zsoldos: Az Árpádok és asszonyaik. op.cit. 51).

34 De ex. 28 iulie 1387: „ex certa nostra ac prelatorum et baronum nostrorum scientia consilioque unanimi et voluntato” (DL 7290.), 12 august 1387: „ex prelatorum et baronum nostrorum unanimi consilio et sanctione, mera auctoritate et potestatis plenitudine et ex certa scientia nostre maiestatis” (DL 71 893.), 22 august 1387: „de consensu, consilio et beneplacita voluntate ipsius domine Marie regine, consortis nostre carissime ac dictorum prelatorum et baronum regni nostri ex sanctioneque et decreto unanimi eorundem” (DL 7295.).

totdeauna un atribut, care aproape întotdeauna constă în corespondențele în limba latină ale cuvântului „drag”, în forma lui de bază sau la superlativ.³⁵ În diplomele emise de regele Sigismund, acest lucru apare prima oară pe 22 august 1387,³⁶ iar începând de la această dată și până la 31 decembrie 1388, cu excepția a zece cazuri,³⁷ numele reginei apare de fiecare dată însoțit de atributul *precara* (în 28 de cazuri),³⁸ *carissima* / *karissima* (16 cazuri),³⁹ re-

35 Pentru a-mi forma o părere cât mai autentică, am examinat diplomele de danie (și de privilegii) ale regelui Sigismund păstrate *in original*, emise între 4 iunie 1387, data eliberării Mariei, și 31 decembrie 1388, în total 66 de diplome, precum și terminologia folosită în câte o diplomă de privilegii din anii scurși până la moartea Mariei.

36 DL 7248. — Numele ei nu apare: 23 iun. 1387 (DL 2376), 26 iun. 1387 (DF 246 816), 28 iul. 1387 (DL 7290), 6 aug. 1387 (DL 7291, 7337), 11 aug. 1387 (DL 7301), 12 aug. 1387 (DL 71 893, 97 947), 13 aug. 1387 (DL 62 537).

37 1 sept. 1387 (DL 7305), 19 noi. 1387 (DL 7324, 38 167, 89 539), 30 noi. 1387 (DL 33 862), 29 apr. 1388 (DL 7389), 2 mai 1388 (DL 7390), 6 mai 1388 (DL 87 579), 7 mai 1388 (DL 7392), 19 iun. 1388 (DL 7410).

38 22 aug. 1387 (DL 7248), 6 oct. 1387 (DL 100 226), 12 oct. 1387 (DL 77 954), 13 oct. 1387 (DL 105 459, DF 260 389), 29 oct. 1387 (DL 7315), 13 noi. 1387 (DL 70 674), 24 noi. 1387 (§ DL 7325), 25 noi. 1387 (DL 7328), 27 noi. 1387 (§ DL 71 896), 11 dec. 1387 (§ DL 7338), 8 ian. 1388 (DF 254 813), 12 ian. 1388 (§ DL 7359), 20 febr. 1388 (§ DL 71 421), 17 apr. 1388 (DL 30 302), 28 apr. 1388 (§ DL 30 301, cf. Arch. 1301–1457. I. 549), 29 mai 1388 (§ DL 7167, 7240), 20 iun. 1388 (DL 7349), 22 iun. 1388 (§ DL 7263, DF 254 816), 10 iul. 1388 (§ DL 100 232), 10 aug. 1388 (DL 7423), 29 oct. 1388 (§ DL 7393, 91 937, DF 252 353), 23 noi. 1388 (§ DL 7302), 8 dec. 1388 (DF 248 327), în legătură cu sensul cuvântului, vezi: *Lexicon Latinitatis Medii Aevi Hungariae* (în cele ce urmează: LLMAeH). Volumen II, C. Ad edendum praeparavit Iván Boronkai. Budapest 1991. 60. (carus A 1). — Aici și în cele ce urmează semnul „§” atrage atenția asupra datelor ce provin din lista de demnități, în timp ce sigla „Ro” folosită în Anexa I arată că informația respectivă este dintr-o însemnare privind persoana care a intervenit pentru beneficiar, iar semnul „K” arată că informația este susținută de propria publicație a persoanei respective.

39 22 aug. 1387 (§ DL 7295), 25 sept. 1387 (DL 8829), 17 oct. 1387 (§ DF 268 585), 3 noi. 1387 (DL 7317), 6 dec. 1387 (DF 271 977), 11 dec. 1387 (§ DL 7264, 7316), 8 ian. 1388 (§ DL 7307), 9 ian. 1388 (§ DL 34 107), 16 mart. 1388 (DL 1798), 19 apr. 1388 (DL 87 578), 28 apr. 1388 (§ DL 7354, cf. Arch. 1301–1457. I. 549), 29 oct. 1388 (§ DL 7356, 7405, 87 584), 23 noi. 1388 (§ DL 7298).

spectiv *predilecta* (1 caz).⁴⁰ În două cazuri însă „a tremurat” mâna copistului cancelariei: într-o diplomă de danie emisă la Visegrád pe 6 noiembrie 1387 apare cuvântul „cea mai iubită” (*amantissima*),⁴¹ iar într-o altă diplomă de privilegii emisă cu trei săptămâni mai târziu apare cuvântul „foarte demnă de iubire” (*peramanda*).⁴² Deși nu vreau și nici nu merită să acord prea mare importanță apariției acestor două cuvinte, totuși am putea risca afirmația că, după părerea copistului cancelariei, relația dintre cei doi membrii ai perechii regale, cel puțin în această lună, era foarte armonioasă și intimă.⁴³ În cele 19 diplome de danie ale reginei Maria care s-au păstrat din aceeași perioadă, situația se prezintă în mod asemănător: ca atribute ale lui Sigismund apar tot *carissimus/karissimus* (în 11 cazuri),⁴⁴ respectiv *precarus* (în 4 cazuri).⁴⁵ În 4 cazuri numele lui Sigismund nu apare în diplomele de danie ale reginei.⁴⁶

40 22 aug. 1387 (§ DL 7281), în legătură cu sensul cuvântului, vezi: LLMAeH Volumen III, D–E. Ad edendum praeparaverunt Iván Boronkai et Ibolya Bellus. Budapest 1992. 152 (dilectus 2).

41 DL 7319 (ZsO I. nr.278), în legătură cu sensul cuvântului, vezi: LLMAeH Volumen I, A–B. Ad edendum praeparavit Iván Boronkai. Budapest 1987. 145 (amans 2).

42 DL 7318, cf. ZsO I. 273, nr.292.

43 Din anii care au urmat, am examinat la întâmplare terminologia folosită în câteva diplome de privilegii, și în acestea apar atributele „precara” (15 ian. 1389: DF 246 814, 23 mai 1390: DL 7603, 29 iun. 1393: DF 266 058 și 28 ian. 1394: DL 87 631), respectiv „karissima” (23 noi. 1391: DL 100 246, 24 noi. 1392: DL 7768, 4 mai 1395: DL 7947). În toate cele șase diplome de privilegii ale reginei Maria care s-au păstrat apare atributul „karissimus” (8 febr.1390: DL 7659, 23 mai 1390: DL 7590, 27 iul. 1390: DL 7552, 29 iul. 1390: DL 87 611, 29 apr. 1391: DL 64 729, 20 sept.1392: DL 7742).

44 11 iul. 1387 (DL 87 573), 19 apr. 1388 (DL 87 577), 18 iun. 1388 (DL 100 227), 29 oct. 1388 (§ DL 24 692, 65 807, 87 585), 31 oct. 1388 (§ DL 7297), 22 noi. 1388 (§ DL 7357), 25 noi. 1388 (DL 7450), 30 noi. 1388 (§ DL 87 586), 23 dec. 1388 (§ DL 7427).

45 27 aug. 1387 (DL 7304), 17 ian. 1388 (DL 7355, 87 576), 22 iun. 1388 (§ DF 254 817).

46 13 iul. 1387 (DF 209 831), 6 aug. 1387 (DL 7299), 6 dec. 1387 (DL 71 897), 22 febr. 1388 (DL 7309). — Iar într-o diplomă de danie din 25 oct. 1390, numele lui Sigismund este urmat de atributul „predilectus” (DL 52 696, ZsO I. nr. 1706).

După întâlnirea dintre rege și soția sa, plecând de la Zagreb, aceștia au întreprins o călătorie – poate pentru a suplini călătoria de nuntă⁴⁷ pe care n-o făcuseră – în cursul căreia au trecut prin orașele Kőrös, Kapronca și Csázma (azi Križevci, Koprivnica și Čazma, în Croația), apoi prin Kanizsa, Vác, Hatvan și Szoboszló, ajungând la Oradea, unde au petrecut câteva zile (10-12 septembrie), după care, trecând prin Debrecen au ajuns la Diósgyőr, unde au stat cam trei săptămâni (la perioada petrecută aici voi mai reveni). De la Diósgyőr, trecând prin Rimaszombat, Szalatna (azi Rimavská Sobota și Zvolenská Slatina, în Slovacia) și Visegrád, au ajuns înapoi la Buda (19 noiembrie), unde au stat împreună, cu excepția unei scurte călătorii a lui Sigismund la Győr, până în a doua jumătate a lunii februarie.⁴⁸ Lunile petrecute împreună de Sigismund și Maria nu au fost dedicate doar descoperirii ținuturilor și orașelor Regatului Ungariei, ci, dacă judecăm după consecințe, în perioada respectivă au fost luate și hotărâri importante și serioase în ceea ce privește guvernarea țării, însă pentru a le cunoaște trebuie să întoarcem înapoi roata timpului până la șederea perechii regale la Diósgyőr.

Deși Sigismund și Maria, împreună cu suita lor, se opreau câte o zi-două în câte un loc în timpul călătoriei, doar la Diósgyőr s-au oprit pentru o perioadă mai lungă. Aici însă, în cetatea îndrăgită de regele Ludovic de odinioară, au petrecut cel puțin trei săptămâni

47 După nunta care a avut loc probabil la sfârșitul lui septembrie sau în primele zile ale lui octombrie, Sigismund nu a putut să rămână prea mult timp alături de soția sa, din cauza sosirii lui Carol al II-lea cel Mic (cf. *Sz.Süttő*: Anjou op. cit. I. 98-99), pe 11 noiembrie 1385 era deja la Bratislava (ibidem I. 102).

48 *Pál Engel-Norbert C. Tóth*: Itineraria regum et reginarum 1382-1438. (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam I.) Budapest 2005. (în cele ce urmează: Itineraria) 38-39, 58-59. — Despre timpul petrecut la Kapronca, vezi: ZsO I. nr. 180, iar pentru cel petrecut la Rimaszombat vezi: Az Abaffy család levéltára 1247-1515. A Dancs család levéltára 1233-1525. A Hanvay család levéltára 1216-1525. Ila Bálint kézírata alapján sajtó alá rendezte Borsa Iván. [Arhiva familiei Abaffy 1247-1515. Arhiva familiei Dancs 1233-1525. Arhiva familiei Hanvay 1216-1525. Pregătite pentru publicare de către Iván Borsa pe baza manuscrisului lui Bálint Ila.] (A Magyar Országos Levéltár Kiadványai II. Forráskiadványok 23.) Budapest 1993. (în cele ce urmează: Hanvay) nr. 150.

(informațiile existente confirmă prezența lor între 24 septembrie și 14 octombrie⁴⁹). Șederea lor aici a fost cu siguranță plănuită dinainte,⁵⁰ pentru că în oraș au apărut rând pe rând persoane care îndeplineau vreun rol în conducerea regatului. János Kanizsai, episcop de Eger și cancelar al regelui și al reginei,⁵¹ și palatinul István Lackfi⁵² au sosit împreună cu perechea regală, la fel și Péter Perényi.⁵³ În curând a apărut și paharnicul Miklós Perényi, fiul lui Péter,⁵⁴ precum și postelnicul Leusták Ilsvai,⁵⁵ și frații Cudar, Pé-

49 Itineraria 58. – Din păcate nu știm când au sosit de la Debrecen (14 sept.), pentru că din săptămâna următoare nu avem informații despre locul unde se afla perechea regală, pe 16 octombrie erau deja la Rimaszombat (Hanvay nr. 150). E interesant că nu se cunoaște nici o diplomă pe care Maria ar fi emis-o la Diósgyőr, dar avem informații despre prezența ei acolo: în diploma de privilegii emisă la Visegrád de palatinul István Lackfi pe 26 martie 1388 putem citi că pe 24 septembrie și 3 octombrie 1387 a participat la o judecată împreună cu regele, regina, arhieriei și baronii țării („nobis unacum rege et regina, nec non prelatis et baronibus feria tertia ante Michaelis in Gyosgeur existentibus [...] ad feriam quintam proximam post predictum festum Sancti Michaelis similiter tunc venturum [...], demum ipsa feria quinta occurrente nobisque unacum predictis dominis nostris rege et regina ibidem in Gyosgeur existentibus” — DF 210 777).

50 Deși poate fi confirmată prezența unora dintre persoane și în timpul călătoriei – de exemplu cea a palatinului István Lackfi la Zagreb, Kőrös, Kapronca și Oradea (*Norbert C. Tóth*: A nádori hivatal működése Lackfi István tisztségviselése alatt [1387–1392]. [Funcționarea oficiului palatinului în vremea palatinului István Lackfi (1387–1392)] Acta Universitatis Szegediensis. Acta Historica 130. [2009] 89), a episcopului de Eger și cancelarului regal János Kanizsai, a cardinalului Bálint Alsáni, episcop de Pécs, și a voievodului rus Stibor la Kapronca (ZsO I. nr. 180), a banului de Severin László Losonci, a postelnicului Leusták Ilsvai și a paharnicului Miklós Perényi la Gomnec (ZsO I. nr. 184, 186–187), unul dintre frații Garai la Oradea (ZsO I. nr. 217) —, dar cu o „frecvență” atât de mare prezența lor poate fi dovedită doar la Diósgyőr.

51 Sigiliul mare, păstrat de cancelar, pe 24 septembrie 1387 se află deja la Diósgyőr (ZsO I. nr.227), la fel și pe 25 septembrie (DL 8829).

52 *N. C. Tóth*: A nádori hivatal működése Lackfi István op.cit. 89–90

53 24 sept. 1387 (ZsO I. nr.227).

54 6 oct. 1387 (ZsO I. ,r.240, relatio), 11 oct. (DF 262 752), 12 oct. (A zichi és vásonkői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára. Codex diplomaticus domus senioris comitum Zichy de Zich et Vásonkeő I–XII. [Diplomatiarul ramurii mai vechi a familiei conților Zichy de Zics și Vázsonykő I–XII.] Sub redacția lui Imre Nagy, Iván Nagy, Dezső Véghelyi, Ernő Kammerer, Ferenc Dóry și Pál Lukcsics. Budapest 1871–1931. (în cele ce urmează: Zichy) IV. 336.).

55 12 oct.1387 (Zichy IV. 336, relatio), pentru identificare vezi: Arch. 1301-1457. I. 49.

ter, István, György și Imre, episcop de Transilvania.⁵⁶ Avem informații și despre prezența unui cavaler de la curte, Mihály Gutori,⁵⁷ cât și a unui membru al ramurii de la Rihno (Richnava, azi în Slovacia) al familiei Perényi,⁵⁸ Pál, fiul lui Miklós,⁵⁹ György, István și András, trezorieri și comiți de Bereg, fiii lui Jakcs Kusalyi.⁶⁰ În afară de ei, cu ajutorul unor informații indirecte, chiar dacă nu într-un mod simplu,⁶¹ poate fi dovedită prezența⁶² judeului regal Imre Bebek, a episcopului de Oradea, János Cudar,⁶³ și a celui de Vác, Péter Cudar, a trezorierului reginei, György Bebek, și a celui al regelui, Miklós Zámbo, a lui János Kaplai,⁶⁴ fost voievod rus, a lui István Losonci,⁶⁵ ban al Severinului, a magistrului László, fiul lui Kakas Kazai,⁶⁶ a magistrului János, fiul lui Domokos Pásztói,⁶⁷ și în sfârșit a lui János Bácsi,⁶⁸ prepozit de Eger (ca avocat).

56 25 sept. 1387 (DI 7311), 29 sept. (ZsO I. nr.236), 6 oct. (DL 107 685).

57 6 oct. 1387 (ZsO I. nr.240).

58 *Pál Engel*: Középkori magyar genealógia. [Genealogie medievală maghiară.] In: Magyar középkori adattár. CD-ROM. (Arcanum Digitéka) Budapest 2001. Perényi tabelul 3: ramura de la Rihno.

59 11 oct. 1387 (DF 262 752).

60 14 oct.1387 (Hazai okmánytár. [Diplomatariu național] Codex diplomaticus patrius I–VIII. Publicat de Arnold Ipolyi, Imre Nagy, Iván Paur, Károly Ráth și Dezső Véghely. Győr–Budapest 1865–1891. [în cele ce urmează: HO] VII. 423.).

61 Problema e cauzată de faptul că în diploma în cauză, emisă pe 15 octombrie 1387 (a zecea zi după octava zilei de Sfântul Mihail) de către judele regal Imre Bebek, se menționează doar că judele regal, împreună cu regele și cu persoanele enumerate ca membri ai completului de judecată, au judecat în octava zilei de Sfântul Mihail, iar János, prepozit de Eger, a prezentat diploma emisă pe 7 august 1387 de palatinul István Lackfi, însă nu au considerat necesar să menționeze nici locul, nici data exactă. Datarea diplomei pentru această perioadă ar fi susținută de prezența în rândul persoanelor completului de judecată a episcopului de Eger, János Kanizsai, precum și a lui Péter și György Cudar.

62 ZsO I. nr.259.

63 Pentru identificare, vezi Arch. 1301-1457. I. 76.

64 Pentru identificare, vezi Arch. 1301-1457. I. 35.

65 Pentru identificare, vezi Arch. 1301-1457. I. 32.

66 Pentru identificare, vezi Arch. 1301-1457. II. 120 și *P. Engel*: Középkori magyar genealógia, neamul Rátót tabelul 5: Kakas (Kazai)

67 Pentru identificare, vezi Arch. 1301-1457. II. 187.

68 Pentru identificare, vezi *Norbert C. Tóth*: A székes- és társaskáptalanok prépost-jainak archontológiája 1387–1437. [Arhontologia prepozițiilor capitulurilor catedra-

Nu s-au păstrat informații referitoare la temele discutate la aceste consfătuiri, dar, judecând după evoluțiile ulterioare, unul dintre subiecte trebuie să fi fost reorganizarea situației de putere modificate: după cum am mai spus, Maria, în calitate de regină domnitoare, nu mai avea propria curte, iar în calitate de regină consoartă, încă n-o avea, de aceea, pe de o parte, aceasta din urmă trebuia înființată, iar pe de altă parte, dat fiind că diferitele venituri regale îi reveneau începând de la 31 martie 1387 lui Sigismund, fiind gestionate de trezorierul său, trebuiau să i se asigure venituri și reginei⁶⁹ (și poate că și Maria – care, să nu uităm, încă nu avea decât 17 ani – trebuia să fie pregătită pentru noua situație). Cele două probleme au fost rezolvate doar parțial: se pare că s-a luat hotărârea înființării curții reginei, însă nu au fost încă desemnate persoanele care urmau să îndeplinească funcțiile respective. Faptul că György Bebek apare ca trezorier al reginei nu dovedește că funcțiile erau deja ocupate, dat fiind că el îndeplinea această funcție încă din 1359, de pe vremea reginei Elisabeta, mama Mariei și soția regelui Ludovic.⁷⁰ Situația nu este întocmai identică în cazul episcopului de Eger, apoi arhiepiscop de Esztergom, János Kani-zsai, care începând din vara anului 1387 purta și titlul de cancelar al reginei.⁷¹ La obținerea acestei funcții a contribuit probabil faptul că episcopul de Veszprém, Benedek Himházi, – cei ce îndeplineau această funcție ecleziastică îndeplineau în mod tradițional încă din epoca Arpadiană și pe cea de cancelar al reginei⁷² – a

lelor și a celor colegiate 1387-1437.] (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 4.) Budapest 2013. 33.

69 Cf. cu chitanțele reginei Maria din 11 și 29 martie 1388 (Zichy IV. 353), cu ordinul regelui Sigismund din 13 aprilie 1388 (ibidem 354), precum și cu scrisoarea din aceeași zi a trezorierului András Kusalyi Jakcs, în care este vorba despre suma ordonanțată de rege pentru cheltuielile bucătăriei reginei (ibidem XII. 49).

70 Arch. 1301-1457. I. 55.

71 Diploma de privilegii a regelui Sigismund din 22 august 1387 (DL 7248).

72 Despre cancelaria reginei și cei ce au îndeplinit această funcție până în vremea reginei Elisabeta (†1387) inclusiv, vezi *Albert Gárdonyi: A magyar királyné udvari kancelláriája az Anjouk alatt*. [Cancelaria de curte a reginei Ungariei în epoca Anjevină.] Turul 33. (1915) 64–84.

murit cândva după 6 iulie 1387.⁷³ Însă veniturile necesare pentru întreținerea curții le-a primit regina încă de pe acum, sub forma unor domenii. Rămâne însă întrebarea, pe care dintre ele. În timp ce domeniile repartizate soțiilor regilor din dinastia Arpadiană și curților acestora au fost adunate și sistematizate deja mai demult de către cercetători,⁷⁴ nu stăm la fel de bine în cazul domeniilor și veniturilor repartizate soțiilor regilor Carol și Ludovic.⁷⁵ Pare însă că putem afirma că, începând cu ultimele decenii ale epocii Arpadiene și până la moartea regelui Ludovic, domeniile din Óbuda, Segesd și insula Csepel, precum și comitatul Verőce (adică domeniul Verőce) aparțineau întotdeauna reginei.⁷⁶

Conform mărturiilor izvoarelor noastre, la consfăturile de la Diósgyőr din toamna anului 1387 Maria a primit cetatea Diósgyőr⁷⁷ și domeniul acesteia⁷⁸ (orașul Miskolc,⁷⁹ satele Csaba,⁸⁰ Mohi

73 Datele respective se regăesc în Anexe.

74 *A. Zsoldos: Az Árpádok és asszonyaik.* op.cit. 30-62.

75 Despre viața și curtea reginei Elisabeta, soția regelui Carol, a scris László Szende în teza sa de doctorat nepublicată (*László Szende: Piast Erzsébet és udvara [1320–1380].* [Elisabeta Piast și curtea sa.] Budapest 2007. 93–105, 149–158).

76 Făcând referire la Pál Engel, Attila Zsoldos publică o listă a domeniilor care în 1382 aparțineau reginei Elisabeta, acestea aflându-se în următoarele locuri: Becse, Gimes-Aponyi, Modor, Munkács, Óbuda, Óvár, Patak, Segesd, Semppte-Vöröskő, Szeged, Szendrő, Szöllős și Verőce. (*A. Zsoldos: Az Árpádok és asszonyaik.* op.cit. 180.). Dintre ele, nu știm nimic despre cele din Becse, Modor, Óvár și Szeged, cel din Gimes a fost primit încă din 1386 de familia Forgách (Arch.1301-1457. I. 317), cel din Semppte-Vöröskő în 1387 precis nu-i mai aparținea reginei (ibidem 462), iar domeniul din Szendrő a fost primit de Ferenc și László Bebek cândva între 1387 și 1392 (Arch. 1301-1457. I. 425).

77 Cf. Arch. 1301-1457. I. 119, 302. – În scrisoarea reginei din 11 martie 1388, Péter Perényi figurează drept „castellanus noster de Dyosgeur” (Zichy IV. 353).

78 În legătură cu domeniul, vezi: *István Draskóczy: Miskolc birtoktörténete a középkorban.* [Istoria posesiunilor orașului Miskolc în evul mediu.] In: *Miskolc története I. A kezdetektől 1526-ig.* [Istoria orașului Miskolc de la începuturi până în 1526.] Sub redacția lui András Kubinyi cu colaborarea lui Péter Tóth. Miskolc 1996. 136–137.

79 În diploma emisă de regina Maria pe 11 iunie 1390 apare: „terras possessionis nostre Myskolch appellate” (ZsO I. nr. 1551), cf. *I. Draskóczy: Miskolc birtoktörténete* op.cit. 117–118.

80 Ordinul emis de regina Maria pe 1 mai 1392 către căpitanii cetății Diósgyőr și oficialii acestora din Csaba (ZsO I. nr. 2495).

și ambele sate Zsolca,⁸¹ respectiv orașul Szikszó⁸²), iar funcția de comite atașată cetății a fost dobândită de fiul lui István Perényi, Péter Perényi.⁸³ Tot atunci a primit Maria și cetatea Munkács⁸⁴ (azi Mukacevo, Ucraina) și domeniul ce aparținea de aceasta, părțile sale ne devin însă cunoscute îndeosebi cu ocazia donării lor: astfel posesiunile Ignéc, Csomonya și Zernye în 1387,⁸⁵ Zápšony și Som în 1388,⁸⁶ satul Dercen în 1389,⁸⁷ posesiunile Kovászó și

81 În diploma emisă de regina Maria pe 22 martie 1392 apare: „in villis nostris Mohy et utraque Solcha” (DL 7776, ZsO I. nr. 2444).

82 În diplomele reginei Maria apar: pe 24 dec.1391: „civitatem nostram Zykzow appellatam, civibus seu hospitibus eiusdem civitatis nostre” (DL 7732, ZsO I. nr. 2314), 15 iun. 1392: „in civitate nostra Zykzo, officialibus nostris in prefata civitate nostra Zykzo” (DL 7795, ZsO I. nr. 2537) și 30 mai 1393: „cives seu hospites nostri de Zykzow” (DL 7732, ZsO I. nr. 2961). În legătură cu faptul că aparținea de domeniul, vezi: *I. Draskóczy*: Miskolc birtoktörténete op.cit. 137.

83 János Kaplai figurează drept căpitan al cetății Diósgyőr în vara anului 1387, iar Péter Perényi de la începutul lui decembrie (pentru date vezi Anexa). Perényi a fost și el prezent la consfăturile de la Diósgyőr (24 sept. 1387: ZsO I. nr. 227).

84 Cf. Arch. 1301-1457. I. 110, 369-370. – Pe 6 dec. 1387, regina dona deja posesiuni aparținând de cetatea Munkács („ad castrum nostrum Munkach appellatum”) (DL 71 897, ZsO I. nr.333). În diploma reginei Maria din 12 febr.1392, stă scris: „castellanum et vicecastellanum nostros in castro Mwnkach predicto constitutos” (DF 209 515), iar în cea din 5 oct.1392: „castellanis et vicecastellanis nostris in dicto castro constitutis ac aliis officialibus in prefatis villis existentibus” (DF 209 514).

85 6 dec. 1387: „quasdam possessiones nostras reginales Ignech, Chomonya et Zernye vocatas in comitatu de Bereg sitas ad castrum nostrum Munkach appellatum spectantes” — DL 71 897. (ZsO I. nr. 333).

86 „possessiones suas (adică „regias” – completarea mea, N. C. T.) et nostras duas, Sabzol et Soom vocatas in comitatu de Beregh existentes cum tributo in eadem villa Soom exigi consueto ad castrum nostrum Munkach nuncupatum ab antiquo pertinentes, ab eodem castro nostro separans et sequestrantes” — DF 212 731. (ZsO I. nr.388), în aceeași zi și regele Sigismund le donează aceleași posesiuni, în diploma respectivă scrie „ad castrum nostrum regalem” (ibidem, ZsO I. nr. 387).

87 1 dec. 1389: „quandam villam nostram Derzen appellatam in pertinentiis castri Munkach vocati in comitatu de Bereg situati habitam et existentem, eximentes prius et sequestrantes eandem villam a iurisdictione et potestate ipsius castri” — DL 7742 (ZsO I. nr. 1272).

Vári în 1390,⁸⁸ iar Bereg și Almás în 1393,⁸⁹ Iványi, Rákos, Kajdanó și Oroszfalu cu ocazia unor inspecții ale hotarelor posesiunilor în 1391/1392,⁹⁰ iar „pământul” (*terra*) Pusztabénye este menționat în 1390 cu prilejul unui proces.⁹¹ Împreună cu cetatea, chiar dacă nu imediat, a primit și dreptul de a numi comitele comitatului: locul fraților Kusalyi a fost luat în decembrie 1387 de judele suprem regal Imre Bebek.⁹² În legătură cu aceasta, merită să atragem atenția și aici asupra faptului că persoanele numite în funcții de către Maria, în conformitate și cu obiceiurile anterioare, cu siguranță aveau acordul regelui Sigismund.⁹³ Probabil tot aici la Diósgyőr i-a predat regele Mariei, pe o perioadă de aproximativ patru ani, domeniile⁹⁴

88 8 mai 1390: „quasdam possessiones nostras” — A nagymihályi és sztárai gróf Sztáray család oklevéltára I–II. [Diplomatiarul familiei conților Sztáray de Nagymihály și Sztára I–II.] Sub redacția lui Gyula Nagy. Budapest 1887–1889. (în cele ce urmează: Sztáray) I. 490. (ZsO I. nr. 1487).

89 13 apr. 1393: „possessiones nostras reginales” — Sztáray I. 522. (ZsO I. nr. 2895).

90 12 febr.1391: „a parte possessionum nostrarum Iwany, Rakos, Kaydano et Orozfalw vocatarum ad castrum Mwnkach pertinentiarum” – DF 209 515 (diploma reginei Maria), pentru stabilirea hotarelor moșiilor, vezi: 19 mart.1393: DF 209 514.

91 Procesul a fost intentat de familia Borsovai împotriva reginei („contra ipsam reginalem maiestatem”) în octava zilei de Sfântul Gheorghe în legătură cu pământul de la Pusztabénye („in facto cuiusdam particule terre Puzthabene vocate”), în prezența palatinului (*C. Tóth Norbert: A leleszi konvent országos levéltárában lévő Acta anni sorozatának oklevelei, I. Közlemény 1387–1399.* [Diplomele din seria *Acta anni* aflate în arhiva națională a conventului de la Lelesz, I. publicare 1387–1399.] [Pótlás a Zsigmondkori Oklevéltár I. kötetéhez] [Completare la vol.I al Diplomatiarului din epoca lui Sigismund de Luxemburg.] A nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyve 47.[2005] [în cele ce urmează: Lelesz] I. nr. 264/85).

92 Pentru date, vezi Anexa.

93 Cf. cu antecedentele din epoca Arpadiană, vezi *A. Zsoldos: Az Árpádok és aszszonyaik.* op.cit. 93.

94 Pentru date, vezi Anexa.

Patak,⁹⁵ Verőce și, pentru foarte scurt timp, domeniul de la Segesd,⁹⁶ administrat împreună cu el, precum și domeniul de la Csepel sau Insula Mare.⁹⁷ Probabil tot atunci regina a luat în posesie și orașul Szöllős din comitatul Ugocsa.⁹⁸ Din timpul domniei lui Ludovic I, cetatea Adrian din Bihor și pertinențele sale se aflau întotdeauna în posesia reginelor, și nici acum nu era altfel. E drept că domeniul s-a aflat pentru un timp destul de scurt, aproximativ doi ani, în posesia

95 Despre domeniul de la Patak, vezi: Magyar Várostörténeti Atlasz 2. [Atlas istoric al orașelor maghiare.] Sátoraljaújhely. Scris și întocmit de: István Tringli. Budapest 2011. 10–11 și *László Szabolcs Gulyás: Mezővárosi önkormányzat a középkori Hegyalján.* [Autoguvernare urbană în ținutul Hegyalja în evul mediu.] Budapest 2017. 39–50 precum și raportul redactat pentru regina Maria de conventul de la Lelesz pe 25 dec. 1389, conform căruia, după cum spunea scrisoarea lui György Bebek, trezorerierul reginei, judele și jurații din Patak fuseseră citați să apară în fața reginei într-o cauză împotriva unui iobag al lui Domokos Kisvárdai (Zichy IV. 414, ZsO I. nr. 1293) și 4 noi. 1390: „quoddam pratum [...] ad castrum nostrum Wyhelvara spectans [...], quare nobis castellano vel vicecastellano prefati castris nunc et pro tempore constituto firmo damus reginali sub edicto” (ZsO I. 1729). Domeniul de la Patak, ca domeniu regal, Sigismund i l-a dat lui Miklós Perényi: întâi fără succes pe 29 sept. 1390 (ZsO I. nr. 1674), apoi a reușit pe 12 iul. 1392 (A Perényi család levéltára 1222–1526. Közzéteszi Tringli István. [Arhiva familiei Perényi 1222–1526. Publicată de István Tringli] [A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 44.] Budapest 2008. [în cele ce urmează: Perényi] nr. 163 [ZsO I. nr. 2563]).

96 Înainte de zălogire, în ordinul trimis de regina Maria pe 16 febr. 1389 comitelui și vice-comitelui de la Segesd, apar două pertinențe ale sale, Barcs și Belcső din comitatul Somogy („universi pauperes iobagiones nostri de Barch et de Beviche” – DL 7483, ZsO I. nr. 929). – Pentru celelalte pertinențe ale sale, vezi scrisoarea de zălogire: ZsO I. nr. 1071.

97 *Attila Zsoldos: Pest megye az Árpád-korban.* [Comitatul Pest în epoca Arpadiană.] In: *Pest Megye Monográfiája I/2. A honfoglalástól 1686-ig.* Torma István közreműködésével szerk. Zsoldos Attila. [Monografia comitatului Pest I/2. De la descălecarea până la 1686. Sub redacția lui Attila Zsoldos, cu colaborarea lui István Torma] Budapest 2001. 42–44, *István Tringli: Pest megye a késő középkorban.* [Comitatul Pest în evul mediu târziu] In: *ibidem* 81–83, 182–183.

98 În diplomele reginei Maria întâlnim: „in civitate nostra Zeules vocata, cives et hospites nostri de eadem Zeules” — DL 70 676. (Perényi nr. 152 25 oct. 1389), „cives et hospites nostri de Zelews” — DL 38 175. (24 mai 1390), „in civitate nostra” — DL 70 678. (Perényi nr. 158, 24 mai 1390). Pe 27 dec. 1365, orașul era încă posesiune a regelui (Perényi nr. 112), dar pe 25 iun. 1370 apare deja în posesia reginei Elisabeta (Perényi nr. 122).

reginei Maria: pe 30 noiembrie 1389, cu siguranță în contul unor datorii ale sale, regina a zălogit pentru două mii de florini de aur cetatea împreună cu satele aparținătoare și veniturile aferente trezorierilor, György, István și András Kusalyi Jakcs.⁹⁹

În afară de domeniile menționate mai sus, care ar putea fi considerate drept domenii tradiționale ale reginei, Maria a mai primit posesiuni răspândite prin toată țara: de exemplu orașul Kapronca¹⁰⁰ în comitatul Körös, orașul Satu Mare¹⁰¹ în comitatul Satu Mare, Illava¹⁰² în comitatul Trencsén, iar în comitatul Varasd orașul Varasd.¹⁰³ Hegyesd din comitatul Sáros și Garan (numit și Veresorháza) din comitatul Abaúj au ajuns în posesia Mariei după moartea proprietarului precedent care nu lăsase în urmă moștenitori, iar ea le-a donat în 1390 magistrului Sándor Monoki și fraților acestuia pentru că îi slujise cu credință pe regele Ludovic, pe regina Elisabeta, pe ea însăși și pe regele Sigismund.¹⁰⁴ Un caz asemănător a fost și cel al posesiunii nelocuite Csetény din

99 „castrum nostrum reginale Adryan vocatum [...] cum villis et tributis ad dictum castrum spectantibus” — DF 254 819, cf. Arch. 1301–1457. I. 265.

100 21 apr. 1391: „cives et hospites nostri de Kaproncha” — DF 268 001.

101 25 oct. 1389: „ad civitatem nostram Zathmariensem” — DL 70 676 (Perényi nr. 152). — Orașul se afla sub jurisdicția reginei, respectiv a trezorierului său, cf. cu diploma reginei Maria din 20 apr. 1389 (ZsO I. nr. 989) și cea a regelui Sigismund din 12 ian. 1406 (Zichy V. 423, ZsO II. nr. 4380), vezi și *Péter Németh: A középkori Szatmár megye települései a XV. század elejétől*. [Localitățile comitatului medieval Satu Mare până la începutul secolului al XV-lea.] (A nyíregyházi Jósa András Múzeum kiadványai 60.) Nyíregyháza 2008. 283.

102 13 ian. 1391: „universorum civium et hospitem nostrorum de Leva, eosdem cives et hospites nostros de iamdicta Leva” — DL 107 703.

103 13 apr. 1391: „possessionis seu civitatis nostre Warasd [...] in eadem civitatem nostram Warasd” — DF 287 890. (ZsO I. nr. 2177, datat 10 aug.), 6 aug. 1391: „cives et hospites nostros de Warasd” — DF 287 889 (ZsO I. nr. 2174).

104 „quasdam duas possessiones Hegesd in Sarus necnon Garan alio nomine Weresorrohaza vocatas in Abawywariensi comitatibus existentes, que condam Gregorii filii Andree de eadem Hegesd, hominis sine heredum solatio masculini sexus ab hac luce decessi, prefuisse asseruntur et obhoc ad manus nostras devolute nostreque collationi pertinere dinoscuntur” — DL 52 696 (ZsO I. nr. 1706), diploma de danie a fost transcrisă și confirmată de regele Sigismund pe 25 aug. 1392 (ZsO I. nr. 2609).

comitatul Fejér, care a ajuns în posesia reginei tot prin decesul proprietarului neavând moștenitori, posesiune pe care regina a donat-o în 1394 călugărițelor din Veszprémvölgy.¹⁰⁵ Tot atunci, în câteva cazuri nu putem ști dacă respectivele posesiuni au ajuns în mod real în proprietatea reginei Maria: posesiunile Gelse, Lak și Sziget din comitatul Zala, ajunse în proprietatea reginei în urma unui schimb, le-a donat în 1388 familiei Kanizsai,¹⁰⁶ iar posesiunea Ireg din comitatul Tolna a donat-o un an mai târziu familiei Tamási,¹⁰⁷ dar aceste danii fuseseră făcute deja mult mai devreme de regele Sigismund.¹⁰⁸ Toate acestea ar putea însemna că posesiunile de mai sus au fost în posesia ei doar ca suverană și că a fost nevoie să le doneze și ea datorită obiceiului celor doi suverani consorți de a emite diplome în paralel.

În afară de cele relatate mai sus, au mai existat trei cetăți cu domeniile lor, a căror prezență printre posesiunile Mariei este mai degrabă neobișnuită și nu poate fi explicată prin practica anterioară. Una dintre acestea este cetatea Tihany din comitatul Zala, care conform unor informații din 1390 se afla în posesia reginei Maria,¹⁰⁹ probabil tot doar în mod provizoriu.¹¹⁰ Am putea chiar să ne închipuim că expresia „cetatea noastră”, întâlnită în textul

105 22 mai 1394: „quandam possessionem Chethyn vocatam in comitatu Albensi habitam, nunc, ut dicitur, habitatoribus destitutam, que condam Nicolai filii Petri de eadem hominis absque heredum solatio decessi prefuisse et obhoc approbatissima regni nostri lege requirent manibus nostris devoluta fore asseritur” — DL 8119 (ZsO I. nr. 3452), regele Sigismund a confirmat donația pe 13 iun. 1396 (ZsO I. nr. 4440).

106 25 sept. 1388: „possessiones nostras reginales” — DL 7450 (ZsO I. nr.805).

107 27 iul. 1389: „quandam villam nostram reginalem” — DL 90 932 (ZsO I. nr.1102).

108 Dania regelui Sigismund către familia Kanizsai a fost făcută pe 7 mai 1388 (ZsO I. nr. 537), iar cea către familia Tamási deja pe 1 dec. 1387 (ibidem nr. 317).

109 Pe 26 febr.1390, regina Maria a donat tânărului de la curtea sa Kis Egyed, fiul lui Péter Gulácsi, cinci loturi aflate pe posesiunea sa din Vászoly, din comitatul Zala, despărțindu-le de cetatea sa de la Tihany („quandam portionem possessionariam nostram in possessione Wazol vocata habitam quinque sessiones seu curias integras in se, uti asserit, dumtaxat continentem in comitatu Zaladiensi sitam de castroque nostro Tyhon nuncupato prorsus sequestram et segregatam nostreque collationi de iure spectante”) (DF 201 080, ZsO I. nr.1375).

110 Cf. Arch. 1301-1457. I. 444.

diplomei, de data aceasta să nu se refere neapărat la cetatea reginei, ci să însemne în general cetate regală, în orice caz această cetate, în mijlocul situației destul de neclare a posesiunilor regi- nei,¹¹¹ încă nu pare foarte bătaoare la ochi. Celelalte două cu atât mai mult: într-o scrisoare a reginei din aprilie 1388 este vorba despre Simon, vice-căpitan al cetății Szepes (azi Spiš, Slovacia) și poporul nostru din Mindszent,¹¹² astfel încât putem presupune că cetatea Szepes și odată cu ea conducerea comitatului se afla în mâinile reginei.¹¹³ Această presupunere este oarecum susținută și de tăcerea izvoarelor: nu se cunoaște numele comitelui comitatu- lui Szepes între anii 1387 și 1395,¹¹⁴ și s-a păstrat o singură diplo- mă a comitatului din perioada respectivă, care a fost emisă de un anume magistru Antal, vice-comite de Szepes și căpitan al cetății, și de solgăbirăi pe 13 ianuarie 1388.¹¹⁵ (Pe versoul diplomei se găsesc trei sigilii, unul dintre ele ar putea fi al lui Antal, căpitanul cetății, în câmpul acestui sigiliu se află un M majuscul, care, pe lângă că ar putea indica respectul acordat de proprietarul său Fe- cioarei Maria,¹¹⁶ în aceeași măsură ar putea indica și suveranitatea reginei Maria.) Problema nu poate fi tranșată până când nu vor apărea informații suplimentare.

111 Cf. *Balázs Karlinszky*: Királyi vár – magánvár. A tihanyi vár a XIV. században. [Cetate regală – cetate privată. Cetatea Tihany în secolul al XIV-lea.] A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 26. (2011) 29–31.

112 22 apr. 1388: „Symonem vicecastellanum castri Scepsiensis et populos nostros de Mendzenth” – DF 272 380 (ZsO I. nr.513).

113 Arch. 1301-1457. I. 430.

114 Arch. 1301-1457. I. 197. (Pál Engel a lansat presupunerea că Leusták Ilsvai, postelnic, apoi palatin, ar fi fost comite aici, probabil pentru că Leusták a deținut un timp și funcția de comite de Sáros.)

115 DL 60 432.

116 Despre sigiliile pe care figurează litere, vezi *Zoltán Litauszki*: Árpád- és késő középkori pecsétyűrűk a dél-alföldi régióban [Inele cu pecete din epoca Arpadiană și evul mediu târziu din partea de sud a Marii Câmpii Ungare] (Kutatások Bács-Kiskun, Békés és Csongrád megyében). Studiu de specialitate, manuscris. Szeged 2012. 36–37 și planșa XVIII (<https://www.academia.edu/3992042> – data accesării paginii 8 ian. 2018), cunoașterea acestui studiu i-o datorez lui Bence Péterfi.

A treia diplomă care conține informații – cel puțin pentru noi – surprinzătoare a fost emisă tot de regina Maria: prin scrisoarea ei din 23 iunie 1392 i-a interzis căpitanului sau vice-căpitanului său din cetatea Sáros (azi Šariš, Slovacia) să oblige populația și iobagii din Kissáros, Zsebefalva și Kajáta, contrar privilegiilor și obiceiurilor lor străvechi, să construiască clădiri în cetatea Sáros, ci să aștepte sosirea soțului ei, care va lua o hotărâre în această privință.¹¹⁷ (Cetatea și funcția de comite erau și în acest comitat strâns legate.¹¹⁸) Față de Szepes, situația este mai simplă, pentru că în acest caz avem la îndemână o jumătate de duzină de izvoare. În fruntea comitatului pe 22 august 1389 se afla în mod sigur Leusták Ilsvai,¹¹⁹ postelnic al curții regale, dar după această dată și până în 1397 nu cunoaștem numele nici unui comite.¹²⁰ Cu siguranță Ilsvai nu mai avea această funcție în septembrie 1393, pentru că în intitularea diplomelor emise de el la data respectivă, cu ocazia adunării generale palatinale ținute pentru comitatele Abaúj și Sáros, lipsește acest comitat.¹²¹ Pare că putem delimita și mai precis momentul schimbării: regele Sigismund a donat posesiunea Nagyhenning care aparținea de cetatea Sáros pe 9 martie 1392,¹²² iar cu trei luni mai târziu, pe 1 iunie, era rândul reginei

117 „castellano vel vicecastellano nostro de Saros, [...] populi et iobagiones nostri de Kyssaros, de Sebefalwa et de Kayatha, [...] in dicto castro nostro” – DF 228 515 (ZsO I. nr. 2542 în loc de Zsebefalva Selyefalva sau Zsetkfalva), cf. Arch. 1301–1457. I. 404.

118 Arch. 1301-1457. I. 170.

119 Este demn de atenție faptul că într-o diplomă a sa din 15 iun. 1390 regina Maria îl numește pe Ilsvai „fidelis noster baro” (DF 257 553, ZsO I. nr. 1561).

120 Arch. 1301-1457. I. 172 (DF 228 509, ZsO I. nr.1129, ordinul scris al regelui Sigismund către comite.)

121 12, 14, 19 sept. 1393 (ZsO I nr. 3081, 3083, 3095). Când judele suprem regal Imre Bebek a ținut o adunare generală în comitatul Bereg, în diplomele emise de el apărea în lista sa de titluri și că este comite al respectivului comitat (*Tibor Neumann*: Bereg megye hatóságának oklevelei [1299–1526]. [Diplomele emise de conducerea comitatului Bereg (1299-1526)] [Szabolcs-szatmár-beregi Szemle füzetei 3.] Nyíregyháza 2006. [în cele ce urmează: Bereg] nr. 106–109).

122 „quandam possessionem nostram regalem Naghenning nuncupapatam(!) in comitatu de Sarus situatam et ad castrum nostrum similiter Sarus appellatum

Maria să trimită un ordin din localitatea Németfalu¹²³ – aflată la o zi de mers pe jos de cetatea Sáros – către conducerea comitatului Sáros.¹²⁴ Și în sfârșit avem scrisoarea regelui Sigismund din 2 noiembrie 1394 către János Pásztói, în care se menționează diploma reginei Maria referitoare la inspecția efectuată în comitatul Sáros la ordinul reginei.¹²⁵ Imaginea în curs de formare este însă întrucâtva tulburată de diploma regelui Sigismund din 13 februarie 1393, prin care acesta donează posesiunea Osztrópatak, care aparținea de cetatea regală Sáros.¹²⁶ Pe baza tuturor acestor informații, pentru perioada dintre 1392 și 1395 putem lua în considerare legarea cetății Sáros împreună cu domeniul ei, precum și a dreptului numirii comitelui de aici, de persoana reginei Maria.

Între ultimele trei posesiuni menționate și cele prezentate anterior mai poate fi observată o deosebire însemnată: în timp ce în

iugiter et ab olim rite spectantem per nosque iam castro ab eodem prorsus demptam effective exemptam” — DL 64 681 (ZsO I. nr. 2420).

123 Dintre toate localitățile numite Németfalu / Németi, dat fiind că regina Maria pe 1 mai mai era încă la Diósgyőr, iar pe 6 iunie se afla deja la Leibic (comitatul Szepes) (Itineraria 44., în repertoriul localităților fiind identificată ca localitate din comitatul Sáros) și, dacă a folosit drumul care ducea la Košice trecând prin pasul Branyiszko spre Poprad pentru a ajunge la Leibic (*Pál Engel: Magyarország a középkor végén. Digitális térkép és adatbázis a középkori Magyar Királyság településeiről.* [Ungaria la sfârșitul evului mediu. Hartă și bază de date digitale despre localitățile medievale ale Regatului Ungariei.] Geoinformatică: László Kollányi, Ágnes Sallay. CD-ROM Budapest 2001. cod: 1AJ62), atunci localitatea Nagynémeti (azi Tornyosnémeti) din comitatul Abaúj pare cea mai verosimilă ca loc de emiterie al ordinului reginei. De la Leibic, regina a plecat la Lubló (15 iunie), scopul călătoriei sale nu este clar, dar dacă luăm în considerare faptul că regele Poloniei Vladislav al II-lea se afla pe 21 mai la Koło, pe 4 iunie la Nowy Korczyn, pe 1 iulie din nou mai la nord, la Lublin (*Antoni Gasiorowski: Itinerarium króla Władysława Jagiełły 1386–1434.* Warszawa 1972. 34), atunci n-ar fi exclus ca Maria să se fi întâlnit cu regele Poloniei sau mai degrabă cu soția acestuia, regina Jadwiga (Hedvig), care era sora Mariei.

124 „comiti vel vicecomiti et iudicibus nobilium comitatus de Saros” — DL 42 517 (ZsO I. nr. 2531).

125 DF 228 521 (ZsO I. nr. 3688).

126 „possessionem nostram Ostropatak vocatam in comitatu de Sarus habitam et ad castrum nostrum Sarus vocatum spectantem sequestrantemque et exemptam” — DF 212 259 (Lelesz III. nr. 32/46)

ultimele locuri regina Maria nu a poposit poate niciodată în cursul călătoriilor sale prin țară, în cele precedente¹²⁷ s-a aflat adesea: de cele mai multe ori la Diósgyőr,¹²⁸ apoi urmează insula Csepel și satele de acolo, Szentmárton și Tököl,¹²⁹ apoi Verőce¹³⁰ și Szikszó,¹³¹ iar la urmă orașele Szöllős,¹³² Patak¹³³ și Kapronca.¹³⁴ Nu cunoaștem vreo diplomă pe care să fi emis-o la Munkács, dar știm că a fost în satele ce aparțineau domeniului său, Ignéc și Vári,¹³⁵ așa că presupunem că a ajuns măcar o dată și în cetate. De asemenea, știm că a fost o dată în orașele Németi (și Satu Mare),¹³⁶ și a vizitat și domeniul de la Segesd,¹³⁷ care fusese deja zălogit.

În rezumat, putem spune că Maria a primit posesiunile ce i se cuveneau ca regină, printre care se aflau atât bunuri „vechi” ce-i aparținuseră anterior, cât și altele noi. Regina a fost probabil mulțumită de rezultatul consfătuirilor de la Diósgyőr: o dovadă a acestui lucru ar putea-o constitui eventual atributele *amantissima* și *peramanda*, deja amintite mai sus, care însoțesc numele Mariei în diplomele emise de regele Sigismund. Din veniturile posesiunilor primite, regina ar fi putut liniștită să facă să funcționeze curtea sa și să-și plătească demnitarii, însă aceste venituri, în mod

127 De data aceasta nu am luat în considerare Buda, Óbuda și Visegrád, pentru o sinteză care le cuprinde și pe acestea, vezi *N. C. Tóth: Királynóból királyné op.cit. 69.*

128 Pentru date vezi Itineraria 50. (repertoriu de localități), pe lângă aceasta mai poate fi confirmată prezența ei (ibidem) și în Várkony (iulie 1392) și în satul Mohi (mai 1393)

129 Csepel: aug. 1388, aug. 1389, iun. 1390 și oct. 1391, Szentmárton: sept. 1388, febr. 1389, oct. 1391, Tököl: oct. 1392 (Itineraria 50., 52–53, repertoriu de localități).

130 21 apr.-7 mai 1391, 7 febr. 1394, [dec.1394 –] 7-25 ian. 1395 (Itineraria 43., 45.).

131 30 mart. 1389, 25 oct. 1390, 21 mai 1393 (Itineraria 40., 42., 45.).

132 16 oct. 1389 (Itineraria 41., la pag. 53 identificat eronat cu Szölöske din comitatul Zemplén), în jur de 1 noi. 1389 (Perényi nr. 158).

133 4-6 noi. 1390 (Itineraria 42.).

134 7 aug. 1387 (ZsO I. nr.180), 14 febr. 1395 (Itineraria 46.).

135 8 oct. și 8 noi. 1389 (Itineraria 41.).

136 23, 25–29 oct. 1389 (Itineraria 41.).

137 Csehi: 17 mart. 1391, Lábád: 18 mart., Segesd: 21–28 mart. 1391, Zákány: 6 apr. (Itineraria 42–43.), atunci s-a dus la Verőce.

fresc, urmau să fie la dispoziția ei abia din anul următor.¹³⁸ Poate că acest lucru constituie o explicație – dacă nu cumva tăcerea izvoarelor noastre nu ne induce în eroare – a faptului că demnitarii reginei nu au fost numiți acum, ci doar cu jumătate de an mai târziu.

Dar înainte să fi făcut acest lucru, în conformitate cu noua situație, regina Maria a schimbat sigiliul (secret) folosit de ea de la eliberarea sa și până acum și a pus să-i fie gravat unul nou.¹³⁹ Însă schimbul de sigilii nu a avut loc la Diósgyőr, ci abia în cursul șederii sale la Buda. Pe 6 decembrie 1387 este sigur că scrisoarea de donație a reginei purta încă „vechiul” sigiliu,¹⁴⁰ ba mai mult, pare că și donația din 11 ianuarie 1388 – dat fiind că clauza de confirmare a acesteia nu menționa faptul că sigiliul ar fi „nou” – a purtat tot acest sigiliu.¹⁴¹ În schimb cu șase zile mai târziu, cu ocazia transcrierii unei scrisori de donație emise cu o jumătate de an mai devreme, după cum se preciza în clauza de confirmare, diploma a fost prevăzută cu noul – denumit mai târziu „secret”¹⁴² – său sigiliu (*novi sigilli nostri*).¹⁴³ Spre norocul nostru, copistul cancelariei ne-a dezvăluit mai multe în diploma transcrisă: regina a dat dispoziție ca sigiliul ei gravat după eliberarea ei din prizonieratul de la țărmul mării să fie distrus la Buda.¹⁴⁴ Noul sigiliu, pe care regina

138 Cred că nu necesită o dovadă în plus faptul că veniturile din anul curent intrau încă în trezoreria regelui, cu siguranță acesta a fost motivul pentru care regele Sigismund a trebuit să aloce reginei Maria diferite sume din impozitul șeptimei.

139 Acest lucru a fost observat deja și de cercetările anterioare, vezi *B.L. Kumorovitz: Egyszerű- és titkospecsét* op.cit. 103-104.

140 DL 71 897 (ZsO I. nr. 333).

141 DF 212 731 (ZsO I. nr. 388).

142 11 dec. 1391: „secreti sigilli nostri” – DL 7666 (ZsO I. nr.2298).

143 DL 87 576 (ZsO I. nr.400), DL 7355.

144 Textul s-a păstrat în mai multe variante, vezi 17 ian. 1388: „quasdam litteras nostras patentes sub priori sigillo nostro ilico post felicem liberationem nostram sculpto et tempore imminenti ex nostro edicto et decreto permactato” (DL 7355, 87 576), 22 febr. 1388: „litteras nostras patentes sub sigillo nostro rotundo mediocri(!) ilico post felicem liberationem nostram cis partes maritimas sculpto et demum novissime ex nostro edicto hic permactato” (DL 7309, Buda), 22 iun.1388: „unam

l-a folosit până la moartea sa,¹⁴⁵ era mult mai ornamentat și cu 1 cm mai mare (33 mm), decât precedentul, și purta următoarea inscripție circulară: + S(igillum) MARIE REGINE HUNGARIE ETC. În chenarul octogonal al câmpului sigiliului avem un scut înclinat spre dreapta, pe care se află stema Angevinilor maghiari; pe scut un coif cu coroană, încadrat cu franjuri, ornamentat cu un struț având o potcoavă în cioc.¹⁴⁶ La jumătate de an de la gravarea sigiliului secret, pe versoul diplomei emise de regina Maria pe 18 iunie 1388 apare amprenta unui sigiliu mult mai mare, de circa 110 mm.¹⁴⁷ Acesta este fără îndoială sigiliul mare al reginei Maria, deși în textul diplomelor nu se specifică acest lucru. Rămâne doar

scilicet nostram patentem sub priori minori sigillo nostro illico post liberationem nostram cis partes maritimas sculpto et demum novissime ex nostro eddicto(!) hic Bude permactato” (DF 254 817). – Noul sigiliu a fost numit și „sigiliul secret rotund” cu ocazia transcrierii diplomei confirmate: „sub minori sigillo nostro rotundo secreto” (30 noi, 1388: DL 87 586), „moderno sigillo nostro secreto et rotundo” (12 aug. 1389: DL 7552).

145 Vezi diploma din 14 febr. 1395 (DL 78 142, Zichy IV. 586).

146 *Zs.Bándi*: Anjou pecsétkatalogus op.cit. 175, nr. 29 (inscripția sa: S MARIE REGINE HUNGARIE ETC.), *L. B. Kumorovitz*: Egyszerű- és titkospecsét op. cit. 104. Pentru imaginea sigiliului, vezi: *G.Pray*: Syntagma op.cit. planșa XI, nr. 8, precum și pe diplomele DL 77 973, 58 676, 69 267, 58 685–58 686, pentru enumerarea celorlalte exemplare vezi: [*Dezső Csánki*:] A Magyar Királyi Országos Levéltár diplomatikai osztályában őrzött pecsétetek mutatója. [Indicele sigiliilor păstrate în secția de diplome a Arhivei Naționale Regale Maghiare] Budapest 1889. 21. — Imaginea sigiliului prezintă o mare asemănare cu al doilea sigiliu secret al lui Ludovic I (vezi imaginea sa în *E.Marosi*: 14. századi pecsétetek op.cit. 147. 42 și planșa 19 – 42), care la rândul său seamănă în linii mari – cum a observat deja și Bernát L. Kumorovitz (*L. B. Kumorovitz*: Egyszerű- és titkospecsét op.cit. 102, 104) – cu versoul groșului bătut în 1345 de regele Ludovic (*Csaba Tóth*: Pénzverés és pénzforgalom az Anjou-kori Magyarországon. [Batere de monedă și circulație monetară în Ungaria epocii Angevine] Dizertație doctorală. Budapest 2002. 68–69). Pentru imaginea groșului, vezi: *Iván Bertényi*: A magyarországi Anjouk főbb címer-változatai. [Variantele principale ale stemelor dinastiei Angevine din Ungaria.] In: Károly Róbert és Székesfehérvár. Sub redacția lui Terézia Kerny și András Smohay. (Magyar királyok és Székesfehérvár II. – A Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum kiadványai 6.) Székesfehérvár 2011. 52.

147 DL 100227. – Cam același diametru are și sigiliul de pe o altă diplomă a ei din 9 iulie 1388 (DL 100 231).

întrebarea dacă acest sigiliu mare este identic cu cel folosit între 1382 și 1386 ? Răspunsul nostru la această întrebare este clar: nu. Sigiliul dublu, respectiv al majestății, folosit de regina Maria după încoronarea sa, avea aprox. 95 mm, având pe fața sa următoarea inscripție circulară pe două rânduri (completată): + MARIA DEI GRACIA HUNGARIE DALMACIE CROACIE RAME SERVIE GALLICIE LODOMERIE COMANIE BULGARIEQUE REGINA PRINCEPS SALLERNITANA ET HONORIS AC MONTIS SANCTI ANGELI DOMINA, iar pe verso: + ALIUD PAR SIGILLI DOMINE MARIE DEI GRACIA REGINE HUNGARIE ET ALIORUM REGNORUM IN ALIO PARI EXPRESSORUM. În câmpul de pe fața sigiliului poate fi văzută figura reginei așezată pe tron, în ținută de încoronare, muchiile inferioare și laterale ale „firidei” sunt drepte, cea superioară e în formă de semicerc, cu o cruce deasupra; în mâna dreaptă ține un sceptru cu crini, în cea stângă aflată la nivelul pieptului un glob crucifer, pe cap are o coroană deschisă cu crini, alături de ea pe scutul heraldic din dreapta se află stema Angevinilor maghiari, pe cel din stânga o cruce dublă. Pe versoul sigiliului, pe un scut heraldic așezat într-un chenar cvadrilobat, se află o cruce dublă, din scut crește figura regelui Ladislau cel Sfânt, având în mâna dreaptă o bardă, iar în cea stângă un glob crucifer, pe cele două laturi ale scutului câte un struț cu o potcoavă în cioc, sub scut un leu, în arcurile celor patru lobi se pot vedea sus câte un înger, jos câte un dragon.¹⁴⁸

148 E. Marosi: 14. századi pecsétek op.cit. 150 și planșa 21 – 55. (94 mm), *Zs.Bán-di: Anjou pecsétkatalógus* op.cit. 174, nr. 25–26 (97 mm), pentru imaginea ei, vezi: *Gy.Rácz –E.Marosi: Mária királynő pecsétje* op.cit. 60 (P4; 97 mm), pentru imaginea doar a părții din față, vezi: *Sigilla regum* op.cit. 66, nr. 31 (95 mm), și cel mai recent, cu analiza sigiliului, vezi: *Ernő Marosi: A magyar Anjouk és Zsigmond király felségpecsétjei.* [Sigiliile majestății ale membrilor dinastiei Angevine maghiare și ale regelui Sigismund.] *Ars Hungarica* 41. (2015) 151–154. — În legătură cu rolul figurii lui Ladislau cel Sfânt, aflată pe versoul sigiliului, vezi: *Iván Bertényi: Szent László kultuszának Anjou-kori történetéhez.* [Contribuții la istoria cultului lui Ladislau cel Sfânt în epoca Angevină.] *Századok* 130. (1996) 985–989 (îndeosebi 986–987).

Recent descoperitul¹⁴⁹ sigiliu mare, respectiv dublu, în mod evident este mai mare (aprox. 110 mm), depășind ca dimensiune și primul sigiliu al majestății al regelui Sigismund (105 mm).¹⁵⁰ Pe fața acestuia avem următoarea inscripție circulară pe două rânduri, completată:¹⁵¹ + MARIA DEI GRACIA HUNGARIE DALMACIE CROACIE RAME SERVIE GALICIE LODOMERIE COMANIE BULGARIEQUE REGINA PRINCEPS SALLERNITANA ET HONORIS MONTIS SANCTI ANGELI DOMINA,¹⁵² iar pe verso: + S(igillum) SECUNDUM MARIE DEI GRACIA REGINE HUNGARIE ET ALIORUM REGNORUM IN ALIO PARII SIGILLI EXPRESSORUM.¹⁵³ În câmpul de pe fața sigiliului poate fi văzută figura reginei așezată pe tron, în ținută de încoronare, muchiile inferioare și laterale ale „firidei” sunt drepte, cea superioară – spre deosebire de cea anterioară – este sub forma unui arc în acoladă cu crini în vârf, în mâna sa dreaptă ține un sceptru cu crini – mai subțire decât cel anterior –, în mâna sa stângă, întinsă în afara „firidei”, ține un glob-crucifer, pe cap poartă o coroană deschisă cu crini, iar părul des, despletit, îi ajunge până la cot, lângă ea, pe scutul heraldic din dreapta, se vede stema An-

149 Cf. cu bibliografia citată până acum. – Noul sigiliu a fost cunoscut și publicat (fiind datat 1384) de către *G.Pray*: Syntagma op.cit. 59-60 și planșa XIII nr.1 (Mihály Kurecskó mi-a atras atenția asupra acestui fapt și îi mulțumesc și pe această cale.)

150 *Imre Bodor*: Uralkodói pecsétek. [Sigilii ale suveranilor.] In: Művészeti Zsigmond király korában 1387–1437. II. Katalógus. Sub redacția lui László Beke, Ernő Marosi, Tünde Wehli. Budapest 1987. 18. (Zs.4.), pentru imaginea sa, vezi: *Tünde Wehli*: Luxemburgi Zsigmond első magyar királyi felségpecsétje. [Primul sigiliu regal maghiar al majestății al lui Sigismund de Luxemburg.] In: Sigismundus rex et imperator op.cit. 180–181.

151 Inscripția circulară a sigiliului o public pe baza lucrării lui *G.Pray*: Syntagma op.cit. planșa XIII nr.1, respectiv pe baza imaginii reconstruite a sigiliului.

152 Din inscripție s-au păstrat următoarele: MARIA DEI GRACIA HUNGARIE DALMA [.....] BULGARIEQUE REGINA PRINCEPS SALLERNI [.....] MONTIS [.....] LI DOMINA

153 Din inscripția de pe verso s-au păstrat: S SECUNDU [.....] REGINA [.....] ALIO PARII (sic) SIGILLI EXPRESSORUM.

gevinilor maghiari,¹⁵⁴ pe cel din stânga se vede un struț (poate că are o potcoavă în cioc). Pe versoul sigiliului, pe un scut heraldic așezat într-un chenar cvadrilobat se află o cruce dublă, din scut crește figura regelui Ladislau cel Sfânt, având în mâna dreaptă o bardă, iar în cea stângă un glob crucifer, pe cele două laturi ale scutului câte un struț cu o potcoavă în cioc; ornamentul aflat între lobi este la fel cu cel care se vede pe sigiliul lui Sigismund.¹⁵⁵

Pe noul sigiliu, după cum rezultă și din descriere, au intervenit câteva modificări mai mici sau mai mari: pe de o parte, aspectul său a devenit mai asemănător cu cel al sigiliului dublu al regelui Sigismund, pe de altă parte, schimbând câteva cuvinte, a fost modificată și inscripția circulară de pe verso, făcând-o mai asemănătoare cu cea a lui Sigismund: începutul inscripției în loc de *aliud par sigilli domine Marie* a devenit *sigillum secundum Marie*, iar sfârșitul ei în loc de *in alio pari expressorum* a devenit *in alio parii sigilli expressorum*. Dincolo de toate acestea, pe fața sigiliului apar, chiar dacă nu pot fi neapărat sesizate la prima vedere, două schimbări ale situației Mariei redată în mod vizibil prin lumea simbolurilor. Prima schimbare, de mai mică importanță, se referă la poziția globului crucifer: pe noul sigiliu, deși acesta este ținut de Maria tot în mâna stângă, nu se mai află în dreptul pieptului, ci în mâna întinsă înaintea (lateral). Cealaltă schimbare, de mai mare anvergură, se referă la scutul heraldic din stânga reginei: pe sigiliul anterior, pe acest scut heraldic – la fel ca pe sigiliul al doilea al tatălui său, Ludovic, și pe sigiliile soțului ei, Sigismund¹⁵⁶ – poate

154 Din fragmentele de sigiliu rămase nu ne putem da seama de aceasta, dar în scrierea lui Pray figurează așa (cf. *G.Pray: Syntagma* op.cit. planșa XIII nr.1).

155 Nu se cunoaște un exemplar complet al sigiliului, dar din fragmentele păstrate din fericire pe trei diplome de privilegii au putut fi reconstruite în mare parte cele două fețe ale sigiliului; partea centrală a sigiliului cu ajutorul diplomei DL 7659, partea dreaptă cu diploma DL 7427, iar partea stângă cu diploma DL 65 807. Imaginea sigiliului refăcut din fragmente de către Gergely Buzás poate fi văzută la sfârșitul acestui volum.

156 Cf. *E.Marosi: 14. századi pecséték* op.cit. 146, planșa 18, nr. 39, 151. planșa 21 nr. 58, *Idem: A magyar Anjouk és Zsigmond* op.cit. 153.

fi văzută stema țării, crucea dublă.¹⁵⁷ În schimb, pe noul sigiliu în câmpul acestui scut heraldic se află un struț. Struții (capetele de struț) apar pentru prima dată pe banii lui Carol I de Anjou (între 1320 și 1330), iar pasărea în întregime apare pe sigiliul inelar și pe sigiliul secret ale regelui Ludovic, pe un câmp de sigiliu fără scut, de asemenea ca ornament de coif pe steme. De asemenea poate fi întâlnit și pe sigiliile reginei mai tinere Elisabeta și ale reginei Maria, în pofida acestor lucruri motivul apariției struțului (având în cioc o potcoavă) pe monedele, stemele și sigiliile din Ungaria nu este explicat în mod satisfăcător nici până azi.¹⁵⁸ Însă fără îndoială putem afirma că struțul a fost una din figurile de bază ale stemei dinastiei maghiare de Anjou,¹⁵⁹ dar – și acum din punctul nostru de vedere acest lucru este mai important – nu a ajuns să facă parte (împreună cu crinii familiei de Anjou) din stema Regatului Ungariei.¹⁶⁰ Apariția unui detaliu important al stemei familiei de Anjou în locul rezervat stemei țării constituie un semn foarte grăitor al faptului că *Maria nu mai este regina domnitoare a țării, ci este soția lui Sigismund, regele Ungariei, adică regină consoartă* (sublinierea mea – N.C.T.). Prin urmare cel de-al doilea sigiliu al majestății gravat în prima jumătate a anului 1388 este sigiliul dublu al Mariei ca *regină consoartă*, pe care ea l-a folosit doar timp de trei ani și jumătate: din iunie 1388 până în septembrie 1392 poate fi identificat pe 18 diplome ale reginei. Majoritatea acestora

157 *Bernát L.Kumorovitz*: A magyar címer kettőskeresztje. [Crucea dublă a stemei Ungariei.] Turul 55. (1941) 55, *Iván Bertényi*: Magyar címertan. [Heraldică maghiară.] Budapest 2003. 69–70. — Modificând rezultatele lor, despre momentul apariției crucii duble vezi: *Tamás Körmendi*: A magyar királyok kettőskeresztjes címerének kialakulása. [Geneza stemei cu cruce dublă a regilor Ungariei.] Turul 84. (2011) 73–83 (îndeosebi 82–83), precum și *Imre Takács*: Címerek az Árpád-háziak pecsétjein. [Steme pe sigiliile regilor dinastiei Arpadiene.] Turul 84. (2011) 84–91.

158 *György Rácz*: L'araldica dell'età angioina. [Heraldica epocii Angevine.] In: L'Ungheria angioina. A cura di Enikő Csukovits. [Ungaria Angevină. Sub redacția lui Enikő Csukovits.] (Bibliotheca Academiae Hungariae, Roma. Studia 3.) Roma 2013. 291–292.

159 *Ibidem* 298.

160 *Ibidem* 318.

– 15 bucăți – sunt diplome de privilegii,¹⁶¹ având liste de demnități și fiind prevăzute cu sigilii duble atârinate, iar una dintre ele este o diplomă de privilegii fără listă de demnități, dar conținând formula *datum per manus* și o datare conform calendarului roman și fiind prevăzută cu un sigiliu atârnat.¹⁶² Diplomele care nu erau prevăzute cu sigiliu atârnat, ci aveau aplicat pe verso sigiliul majestății, au fost emise în legătură cu cetatea Dobra din comitatul Vas și cu fiii lui Miklós Szécsi, și confirmau dispozițiile date anterior de regele Sigismund.¹⁶³

Modificarea simultană a celor două elemente, adică globul crucifer aflat în mână întinsă înainte – redarea acestui gest îl putem eventual interpreta ca un semn că Maria îi predă lui Sigismund stăpânirea asupra țării –, precum și dispariția crucii duble ca stemă a țării de pe scutul heraldic de pe fața sigiliului, marchează în mod clar sfârșitul domniei reale a reginei. În lumina celor precedente, discursul construit de notarul cancelariei și rostit de regina Maria în prezența „țării” la încoronarea lui Sisigmund, conform celor consemnate în cronica lui János Turóci, nu mai pare atât de rupt de realitate:

„Cred că încă nu ați uitat cum tatăl meu de dragă amintire încă din timpul vieții sale, cu acordul vostru, cu ce condiții m-a legat cu un contract de căsătorie de acest prinț (și l-a arătat cu mâna pe bărbatul de lângă ea). Cred că ceea ce v-a plăcut atunci, vă place și acum. Iată deci că pe logodnicul meu îl fac rege și îi cedez dreptul

161 Pentru date, vezi Anexa.

162 „presentes concessimus [...] sigilli nostri autentici dupplicis munimine roboratas, datum per manus [...] Iohannis archiepsicopi ecclesie Strigoniensis locique eiusdem comitis perpetue ac aule ipsius regie et nostre maiestatum eximii cancelarii, [...] anno Domini Mmo CCCmo nonagesimo primo tertio Kalendas mensis Maii” — DF 282 981. Diploma a fost distrusă în 1945 (*Zsuzsanna Bándi*: Csehszlovákiai levéltári anyagról készült mikrofilmek (1973. január 1-én) [Microfilme făcute după materiale de arhivă din Cehoslovacia (pe 1 ian. 1973)] Repertórium. Budapest 1974. [Levéltári leltárak 62.] I. 17), pe fotografie se vede doar șnurul de mătase al sigiliului atârnat.

163 18 iun. 1388, Visegrád: ZsO I. nr.607 (DL 100 227). 9 iul. 1388, Zólyom: ZsO I. nr.641 (DL 100 231).

de a dispune de această țară, precum și coroana, îndeosebi pentru că iau în considerație faptul că nu vă place domnia unei femei și aceasta nici nu este destul de puternică – după cum ne arată faptele – ca să strunească hățurile unui popor atât de neînfrânat.”¹⁶⁴

Bineînțeles că e inutil să mai demonstrăm că acest discurs nu a fost inspirat din realitate, când știm că în momentul respectiv Maria era ținută prizonieră în cetatea Novigrad, dar mesajul său de fond corespunde pe deplin situației existente în vara anului 1388.¹⁶⁵ Dat fiind că începerea folosirii sigiliului mare este în strânsă legătură cu apariția demnitarilor reginei, e timpul să revenim la aceștia.

Regina Maria și-a mutat sediul la Diósgyőr la începutul lui martie 1388 și a și rămas acolo aproape până la sfârșitul lui aprilie.¹⁶⁶ Se pare că nu și-a petrecut tot timpul odihnindu-se: pe de o parte imediat după sosire a trebuit să rezolve problemele legate de cetatea Diósgyőr, pentru că pe la mijlocul lunii martie murise căpitanul de până atunci al cetății, Péter Perényi, în locul căruia i-a numit pe fiii acestuia.¹⁶⁷ Pe de altă parte, până la această dată – deși e posibil ca acest lucru să se fi întâmplat deja la Buda – și-au ocupat funcțiile și demnitarii reginei: conform notei cancelariei ce figurează pe diploma reginei, pe 22 aprilie porunca a fost transmisă postistului de către postelnicul László Bebek.¹⁶⁸ (Este demn

164 Thuróczy 235 (198).

165 Merită să cităm aici diploma de danie a reginei Maria din 25 oct. 1390 către magistrul Sándor Monoki pentru meritele sale în a sluji cu credință, amintite la modul general, care „per ipsum sacro regio dyademati et perconsequens primarie illustribus principibus condam domino Lodovico regi, patri et inclite domine Elizabeth regine, matri, nostris carissimis felicium recordationum usque felicem obitum eorundem et tandem nostre maiestati demumque domino Sigismundo regi, nostro consorti predilecto *volente Domino celi regimen et solium dicti regni Hungarie feliciter adepto* (sublinierea mea – N. C. T.) in nonnullis nostris commissionibus locis et temporibus opportunis iuxta sue possibilitatis qualitatem pro nostri honoris incremento exhibitis et impensis animo nostro reginali mature recensentes” — DL 52 696. (ZsO I. nr. 1706).

166 8 mart. – 22 apr. 1388 (Itineraria 39.).

167 Pentru date, vezi Anexa.

168 „relatio magistri Ladislai magistri curie” (ZsO I. nr. 513). Cunoaștem transmiterea unei porunci de către László Bebek deja pe 6 dec. 1387, dar aici nu

de atenție faptul că pe 11 martie se afla la Diósgyőr János Oláh, ce poate fi documentat în funcția de comis începând din iunie, iar pe 30 martie se afla acolo Miklós Tákosi, care apare în funcția de vice-comis al reginei doar peste un an.¹⁶⁹) Din păcate s-au păstrat destul de puține diplome ale reginei din perioada următoare,¹⁷⁰ dar peste exact două luni ne putem forma o imagine despre întregul corp al baronilor. Aceasta pentru că prima diplomă de privilegiu a reginei Maria – de după eliberarea ei – care conține o listă a demnităților este din 22 iunie 1388.¹⁷¹ Diploma urmează fidel forma privilegiilor regale, se deosebește de acestea doar în câteva detalii. Pe de o parte, în ceea ce privește numărarea anilor de domnie, deși acest lucru nu este făcut cu consecvență,¹⁷² pe de altă parte, în ceea ce privește, bineînțeles, numele celor ce figurează pe listele de demnități. Arhieriei sunt implicit aceiași, dar pentru baronii laici situația este diferită: după palatin, voievodul Transilvaniei, judele suprem regal, trezorerul regal, banul Slavoniei, cel al Dalmației-Croației și cel al ținutului Macsó (azi Mačva, Serbia), nu urmează „magistrii” curții regale, ci demnitarii reginei, în următoarea ordine: trezorer, postelnic, stolnic, paharnic și co-

figurează nici o demnitate alături de numele său: „relatio magistri Francisci filii comitis” (ZsO I. nr. 333).

169 Zichy IV. 353, Lelesz I. nr. 248/26.

170 Deși printre fragmentele sigiliului pus sub textul diplomei sale din 2 iunie 1388 se pot vedea câteva litere ale unei note puse de cancelaria ei (în rândul întâi o literă „S”, în rândul doi poate un „m” de la cuvântul *magistri*), dar până când sigiliul nu va cădea cu totul, textul rămâne indescifrabil (DL 58 676, ZsO I. nr.577).

171 DF 254 817.

172 În cele 9 diplome de privilegii emise de Maria în 1388, situația se prezintă astfel: în cea din 22 iunie și cele două din 29 octombrie se vorbește despre al doilea an al domniei, dar în alte două din 29 octombrie, precum și în cele din 31 octombrie, 22 și 30 noiembrie, precum și 23 decembrie nu se specifică anul. Din 1389 nu s-au păstrat diplome de privilegii ale sale. În 1390 ordinea s-a răsturnat complet: pe 8 februarie se vorbește despre al optulea an al domniei, pe 3 mai nu se specifică, pe 27 iulie e al patrulea an, iar pe 29 iulie din nou al optulea an. În cele din 1391 și 1392 (câte un privilegiu în fiecare an) nu se specifică anul domniei. Pentru date, vezi Anexa.

mis¹⁷³ (din 1390 la sfârșitul listei de nume a fost adăugat și Stibor, comite de Pozsony [Bratislava]¹⁷⁴).

Demnitatea de trezorier o îndeplinea György Bebek de peste 30 de ani (până în 1390), după cum am mai menționat. Fiul său, Imre, a primit de asemenea această funcție: a îndeplinit-o în 1393 și 1394 (poate și în 1395). Între ei doi, funcția a fost îndeplinită de László, fiul lui István din cealaltă ramură a familiei Bebek. O situație asemănătoare întâlnim și la a doua poziție: deși la eliberarea Mariei îl găsim în această funcție pe contele Budiszló de Korbavia, pare că el a îndeplinit-o doar provizoriu, iar în 1388 i-a urmat László, menționat mai sus, care și-a început aici cariera în 1388. Lui i-a urmat fratele său, Ferenc, din 1388 până la sfârșitul lui 1394 (locțiitorul său a fost István Szini), și i-a urmat trezorierul de mai înainte, Imre, până la moartea Mariei. N-ar fi exclus ca Imre Bebek să fi îndeplinit simultan atât funcția de trezorier, cât și pe cea de postelnic. Între timp, funcția a fost îndeplinită pentru scurt timp, dacă nu cumva este vorba de o greșeală de scriere,¹⁷⁵ și de Detre (1388), cel care mai târziu a fost palatin. În perioada examinată, funcția de stolnic i-a revenit contelui János, fiul lui Miklós de Korbavia, dar exact până la ce dată, nu știm. Funcția de paharnic a îndeplinit-o tot un membru al acestei familii, contele Károly, fiul lui Gergely, până în 1393, după care cunoaștem un conte numit János din 1394; pe el probabil îl putem identifica cu contele János Szentgyörgyi.¹⁷⁶ Funcția de comis a fost îndeplinită timp de doi ani de János Bélteki Oláh (locțiitorul său fiind Miklós Tákosi), apoi după o scurtă perioadă când funcția a fost

173 Referitor la numele persoanelor care au îndeplinit aceste funcții și datele lor, vezi Anexa.

174 În lista demnităților din diplomele de privilegii emise de rege el figurează deja din 1389 (Arch. 1301-1457. I. 550), în cele ale reginei doar din 1390, pentru că nu s-au păstrat diplome ale ei din 1389.

175 Înainte și după Detre, funcția a fost ocupată de Ferenc.

176 Pentru motivația detaliată a acestui fapt, vezi Anexa; cele descrise acolo le putem completa cu următoarele: nu pare verosimil ca János de Korbavia să renunțe la funcția de rang mai înalt de stolnic în favoarea celei de paharnic.

vacantă,¹⁷⁷ a fost numit în ea János (1390-1395), fiul lui Henrik Tamási. Examinând numele, este evidentă ponderea mare a familiei Bebek și aici, ca peste tot în anturajul lui Sigismund.¹⁷⁸ Drumul lui János Oláh către curtea reginei Elisabeta i-a fost deschis în mod evident de serviciile făcute de tatăl său, Sas, voievodul Moldovei, și de frații săi, Balc și Drag, la curtea regelui Ludovic: din 1373 apare în documente ca tânăr de la curte. De la Elisabeta l-a „moștenit” și fiica ei, Maria: împreună cu frații săi, János Oláh este comite de Satu Mare între 1385-1386, iar între 1385-1390 comite de Maramureș, iar cât timp a fost comis al reginei, precum și după aceea, a îndeplinit funcția de comite al secuilor (1387-1390), împreună cu frații săi.¹⁷⁹ Însă membrii familiei de Korbavia, precum și János Tamási, sunt prezente noi la curte: toți trei au ajuns la curtea reginei Maria prin intermediul lui Sigismund și de aici le-a pornit cariera.¹⁸⁰ În timp ce familia Bebek și-a atins atunci zenitul puterii, intrând în serviciul reginei Maria, conții de Korbavia și Tamási pășiseră abia pe prima treaptă a ascensiunii lor.¹⁸¹

Curtea reginei Maria, organizată în 1388, în afară de cele cinci persoane care figurează în listele de demnități și de cancelarul reginei, János Kanizsai, mai cuprindea numeroși oameni.¹⁸² În persoana prepozitului de Óbuda, Lukács Órévi, regina avea un cancelar secret, iar în cea a protopopului de Dăbâca, János, fiul judeului

177 După toate semnele, János Oláh încă nu căzuse în dizgrație, pentru că încă mai era comite al secuilor (Arch. 1301-1457. I. 193, cf. *Norbert C. Tóth: Szász vajda utódainak felemelkedése és bukása. A család vázlatos története 1365-1424 között. [Ascensiunea și decăderea urmașilor voievodului Sas. Istoria sumară a familiei între 1365-1424.]* In: *A Szilágyság és a Wesselényi család [14-17. sz.]*. [Ținutul Sălajului și familia Wesselényi.] Sub redacția lui Géza Hegyi, András W. Kovács. [Erdélyi Tudományos Füzetek 277.] Kolozsvár 2012. [2014.] 137).

178 *P.Engel: Zsigmond bárói* op.cit. 236.

179 *N. C. Tóth: Szász vajda utódainak* op.cit. 136-137.

180 *P.Engel: Zsigmond bárói* op.cit. 240.

181 Cf. Arch. 1301-1457. II. 26-27 (Bebek), 132 (de Korbavia), 239 (Tamási).

182 Pentru datele referitoare la persoanele enumerate în cele ce urmează, vezi Anexa.

suprem regal Jakab Szepesi, avea un comite al capelei, în comun cu soțul ei, Sigismund. Dintre capelanii reginei,¹⁸³ sunt cunoscuți după nume Domokos Pálóci, prepozit de Lelesz, András, preot paroh la Beregszász, András Parlagi, protopop la Szeghalom și István, prepozit de Tényő.

Administrarea posesiunilor reginei și a locuitorilor acestora o făceau comiții reginei – cum ar fi comitele și judele cumanilor, Dezső Serkei – și căpitanii cetăților (despre ei a fost deja vorba anterior, numele lor pot fi găsite în Anexă), respectiv locțiitorii acestora, precum și oficialii¹⁸⁴ pe care nu-i cunoaștem după nume. Într-o diplomă de danie a regelui din 1388 figurează protonotarul reginei, canonicul lector György din Veszprém.¹⁸⁵ Din păcate această unică diplomă nu ne spune nimic despre sarcinile ce-i reveneau, dar poate că nu greșim foarte mult dacă îl considerăm judecătorul proceselor apărute eventual între slujitorii reginei și care ar fi putut fi de asemenea locțiitorul „judecătorului prezenței reginale”, care nu apare niciodată în diplome. Interesele reginei Maria legate de posesiunile ei și de drepturile legate de acestea, la fel ca și cele similare ale regelui, erau reprezentate de directorul cauzelor regelui și reginei, Miklós Nyitrai/Kürti. În lipsa unui trezorier al reginei, un gospodar al reginei se ocupa de veniturile aduse de posesiunile acesteia, precum și de cheltuielile legate de funcționarea curții și de plata oamenilor de la curte. Însă acesta, László, fiul lui Tamás (1388), din datele pe care le avem pare că nu dispunea de o putere de decizie întru totul autonomă, pentru că – cel puțin la început – era familiarul trezorierului regelui, și în

183 Despre capelanii regali, vezi *B.L. Kumorovitz: A királyi kápolnaispán op.cit. 492-493, Norbert C. Tóth: Préposti méltóság: pásztorbot a „zsebben”?* (Kikből lettek egyháznagyok a Zsigmond-korban?) [Demnitatea de prepozit: un toiag păstoresc „în buzunar”?] (Cine sunt cei ce au devenit arhieri în epoca lui Sigismund ?)] tabelul nr. 7 (lucrare în curs de publicare).

184 Auzim despre oficialii satului Csaba (ZsO I. nr.2495) și orașului Szikszó (ibidem nr. 2537) aparținând de domeniul Diósgyőr, precum și de cei ai satelor de pe domeniul Munkács (DF 209 514 – 209 515).

185 ZsO I. nr. 632.

același timp răspunderea pentru supravegherea trezoreriei reginei o avea András Kusalyi Jakcs, trezorierul regelui.¹⁸⁶ Următorul gospodar al reginei, avut tot în comun cu regele Sigismund, a fost Mihály Kápolnai, prepozit de Titel, apoi episcop de Nyitra, căruia îi cunoaștem și locțiitorul, în persoana lui János Megyehidi. Ei doi au îndeplinit această funcție până în vara lui 1393, cu siguranță spre satisfacția generală, dat fiind că episcopul Mihály a devenit mai târziu, începând din 1397, trezorier al regelui.¹⁸⁷ Din păcate încă nu se cunoaște cine a supravegheat problemele financiare ale curții reginei după Kápolnai.

Diferenții membrii ai curții reginei care nu îndeplineau nici o funcție, cum ar fi cavalerii și tinerii de la curte, au fost în mare parte consemnați în repertoriul lui Pál Engel (lista lor poate fi văzută în Anexă). În lipsa izvoarelor, nu putem determina sarcinile lor decât în linii generale: pe de o parte transmiteau probabil diferitele ordine date de regină, pe de altă parte îndeplineau sarcinile ce se iveau la curtea reginei. Sarcinile ce le reveneau nu erau net distincte de cele ale persoanelor de la curtea regelui, cel mai bun exemplu pentru comunicarea existentă dintre cele două curți o reprezintă persoana lui János Pásztói – ajuns mai târziu jude suprem regal –, care, deși figurează între 1377 și 1393 drept cavaler la curtea regelui,¹⁸⁸ totuși între 1391 și 1394 el a fost acela care a transmis către cancelarie ordinele reginei Maria cu privire la redactarea unor diplome.¹⁸⁹ Viața reginei și a curții sale era ușurată și de activitatea căruțașilor,¹⁹⁰ izvoarele chiar menționează numele unuia dintre ei: întâlnim numele magistrului Frigyes în 1395, când soția lui, Katalin, din Zólyom (azi Zvolen, Slovacia), și-a scris testamentul referitor la bunurile ce-i rămăseseră de pe

186 21 apr. 1388: Zichy IV. 354 (ZsO I. nr. 512).

187 Arch. 1301-1457. I. 52.

188 Arch. 1301-1457. II. 187.

189 Itineraria 49. – Despre toate acestea vom mai vorbi în capitolul următor al studiului.

190 Cf. *A. Zsoldos: Az Árpádok és asszonyaik*, op.cit. 63.

urma celor doi soți pe care îi avusese anterior.¹⁹¹ Prin urmare pare evident că nici Frigyes căruțașul nu și-a început slujba la curte în acest moment.

Dintre persoanele din imediata apropiere a reginei Maria, cunoaștem numele unei domnișoare de onoare: Ilona, fiica lui Elek Deméndi¹⁹² din comitatul Hont, care a primit împreună cu logodnicul ei, Miklós, fiul lui László Csetneki, la începutul lui 1389 de la regele Sigismund moșia de la Szelcsény din comitatul Nyitra. A căpătat această donație pentru faptul că a slujit-o cu credință pe regina Maria încă din tinerețea ei, dar mai ales pe perioada grea cât regina a fost prizonieră.¹⁹³ Logodna a fost urmată de căsătorie, dintre copiii lor cunoaștem numele lui György și Margit.¹⁹⁴ În 1426, moșia primită de ei pentru slujirea cu credință a reginei, Miklós și soția lui, Ilona, împreună cu fiul lor, György, au dăruit-o fraților lui Miklós, László Csetneki, guvernatorul cruciaților ospitalieri din Budafelhévíz, și János.¹⁹⁵

191 9 mart. 1395: ZsO I. nr. 3871.

192 În diplomă figurează ca „Damyán”, care e identic cu localitatea Déménd/Demjénd din comitatul Hont (*György Györffy: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza I–IV.* [Geografia istorică a Ungariei din epoca Árpadiană I–IV.] Budapest 1963–1998. III. 190, *István Bakács: Hont vármegye Mohács előtt.* [Comitatul Hont înainte de bătălia de la Mohács.] Budapest 1971. 107). Deși pentru moment încă nu poate fi plasat pe arborele genealogic al familiei Deméndi, pe baza persoanei logodnicului și soțului de mai târziu presupunem că ar putea fi vorba despre familia doctorului regelui Ludovic, László, care a fost rând pe rând episcop de Nyitra (1367–1371), de Veszprém (1371–1377) și de Oradea (1378–1382) (*Vince Bunyitay: A váradi püspökség története alapításától a jelenkorig I.* [Istoria episcopiei de Oradea de la întemeiere până în zilele noastre. I.] Nagyvárad 1883. 204–205, Arch. 1301–1457. II. 57.).

193 6 ian. 1389: ZsO I. nr. 863.

194 *PEngel: Genealógia, neamul Ákos 1.* ramura Bebek tabelul 2: Csetneki.

195 1 aug. 1426: ZsO XIII. nr. 913. – Punerea în posesie s-a desfășurat cu bine pe 22 oct. 1426 (ibidem nr. 1240), moșia era de fapt în posesia lui Miklós și a Ilonei (14 mai 1426: ibidem nr.574).

Practica reginei Maria referitoare la emiterea diplomelor

Posteritatea poate judeca cel mai bine schimbările intervenite sau nu în situația reginei, examinând diplomele emise de ea, mai precis hotărârile, dispozițiile și cererile sale cuprinse în acestea. În cele ce urmează, voi analiza din punct de vedere al conținutului cele aproximativ două sute de diplome emise de cancelaria reginei Maria, iar apoi, având în vedere câteva elemente, pe baza concluziilor trase din acestea, voi încerca să caracterizez activitatea reginei de emitere de diplome din perioada 1387-1395. Diplomele emise de regina Maria le-am împărțit în două grupe mari (diplome de danie și mandate), care la rândul lor se împart în mai multe grupe mai mici, toate defalcate pe ani (vezi tabelul nr.1). Sub cuvântul-titlu „moșie” figurează diplomele care dăruiau moșii, sub cel de „altele” apar diplomele care dăruiau privilegii și libertăți.¹⁹⁶ Sub cuvântul-titlu „diplome de judecată” apar, pe lângă mandatele judecătorești generale, și diplome care dau dispoziții privind apărarea văduvelor și orfanilor, precum și cele care ordonă strămutarea proceselor. Apoi grupez diplomele pe ani (vezi tabelul nr.2), iar la sfârșit diplomele din categoria „altele” le analizez rând pe rând, defalcate pe cazuri (vezi tabelul nr.3). Aici trebuie să menționez că nu am inclus între documentele examinate chitanțele¹⁹⁷ emise în numele lui Sigismund și al Mariei pentru suma de 7 mii de florini aur plătită anual către Republica Venezia în urma păcii de la Torino.

196 Referitor la despărțirea celor două tipuri de danie, vezi: *István Tringli: A szent királyok szabadsága. A középkori történelmi tudat és a történelem-hagyományozódás sajátosságai.* [Libertatea regilor sfinți. Conștiința istorică medievală și caracteristicile transiterii tradiției istorice.] *Századok* 137. (2003) 835–836.

197 ZsO I. nr. 165, 2320, 3383-3385.

Tabelul nr. 1: diplomele emise de regina Maria

An	Diplome de danie				Mandate / dispoziții			
	Moșie	A donat-o și Sigismund	Altele	Privilegii cu liste de demnități	Judecată	Punere în posesie, stabilirea hotarelor	Anchetarea unor cauze	Problemă proprie
1387	10 ¹⁹⁸	9	0	0	0	0	0	2 ¹⁹⁹
1388	9 ²⁰⁰	8	3 ²⁰¹	9 ²⁰²	4 ²⁰³	2 ²⁰⁴	3 ²⁰⁵	3 ²⁰⁶
1389	5 ²⁰⁷	3	3 ²⁰⁸	0	7 ²⁰⁹	1 ²¹⁰	3 ²¹¹	2 ²¹²
1390	9 ²¹³	6	1 ²¹⁴	4	9 ²¹⁵	2 ²¹⁶	0	2 ²¹⁷
1391	6 ²¹⁸	5	6 ²¹⁹	1	15 ²²⁰	4 ²²¹	6 ²²²	3 ²²³
1392	0	0	5 ²²⁴	1	7 ²²⁵	3 ²²⁶	0	2 ²²⁷
1393	4 ²²⁸	1	3 ²²⁹	0	4 ²³⁰	2 ²³¹	8 ²³²	0
1394	2 ²³³	1	4 ²³⁴	0	5 ²³⁵	3 ²³⁶	7 ²³⁷	0
1395	1 ²³⁸	1	1 ²³⁹	0	2 ²⁴⁰	1 ²⁴¹	1 ²⁴²	0

198 După numărul care indică diploma de danie a Mariei, avem în paranteză numărul diplomei de danie a lui Sigismund, cu referire la același lucru. ZsO I. nr. 140 (31), 143-144 (68, 24), 158 (140), 174 (173), 217 (-), 276 (275), 333 (186), DL 7304 (ZsO I. nr.18), DL 7339 (ZsO I. nr. 170).

199 ZsO I. nr. 98, 129.

200 ZsO I. nr. 388 (387), 507 (508), 526 (502), 596 (595), 607 (13), 636 (-), 641 (640), 805 (537), Budapest történetének okleveles emlékei III. (1382-1439).

[Diplome ce conțin mărturii referitoare la istoria Budapestei III. (1382-1439)]
Întocmit de Bernát L.Kumorovitz. Budapest 1987. nr. 51 (ZsO I. nr..609).

201 ZsO I. nr. 633, 653, 738.

202 Pentru privilegiile cu liste de demnități, vezi Anexa.

203 ZsO I. nr. 459, 577, 782, 830.

204 ZsO I. nr. 476, 513 (în ambele cazuri trebuie să i se raporteze regelui Sigismund).

205 ZsO I. nr. 557, Lelesz I. nr. 248/26 și 249/27 (în toate cele trei cazuri trebuie să i se raporteze regelui Sigismund).

206 ZsO I. nr. 462, 481, 781.

207 ZsO I. nr. 970 (posesiune a reginei), 1102 (317), 1292 (posesiune a reginei), 1277 (1276), DL 7552 (ZsO I. nr. 1098).

208 ZsO I. nr. 903, 1294, DF 254 819 (zalogire).

209 ZsO I. nr. 923, 1010, 1012, 11689-1170, 1174, 1178.

210 ZsO I. nr. 1141 (trebuie să i se raporteze regelui Sigismund).

211 ZsO I. nr. 1121, 1140, Lelesz I. nr. 254/46 (în toate cele trei cazuri trebuie să i se raporteze regelui Sigismund).

212 ZsO I. nr. 929, 1175.

213 Zs I. nr. 1332 (1337), 1368 și 1375 (posesiuni ale reginei), 1412 (1406), 1459 (1450), 1487 (1478), 1669 (1675), 1706 (posesiune a reginei, confirmare: 2609), 1729 (posesiune a reginei).

-
- 214 ZsO I. nr. 1315.
- 215 Lelesz I. nr. 258/60 (trebuie să i se raporteze regelui Sigismund), ZsO I. nr. 1350, 1512, 1542, 1569, 1647, 1753, 1759, 1763.
- 216 ZsO I. nr. 1698, *C. Tóth Norbert*: A leleszi konvent Statutoriae sorozatának 1387–1410 közötti oklevelei. Pótlás a Zsigmondkori Oklevéltár I–II. kötetéhez. [Diplomele dintre anii 1387 și 1410 ale seriei Statutoriae a conventului de la Lelesz. Completare la vol. I și II ale diplomatariului epocii lui Sigismund.] (A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Levéltár Kiadványai II. Közlemények 36.) Nyíregyháza 2006. (în cele ce urmează: Lelesz III.) nr.24/28 (trebuie să i se raporteze regelui Sigismund).
- 217 ZsO I. nr. 1511, 1551.
- 218 Haus-, Hof- und Staatsarchiv (Österreichisches Staatsarchiv, Wien), Familienarchiv Erdődy (în cele ce urmează: Erdődy lt.) D 309. (ZsO I. nr.1628), ZsO I. nr.1996 (4496), 2235 (2227), 2240 (–), 2255 (89). — ZsO I. nr. 2029 (regele Sigismund anulează donația făcută de regina Maria).
- 219 ZsO I. nr. 1902 (cândva mai deveme), 1936, 2234, 2241, 2314, DL 100 241.
- 220 ZsO I. nr. 1869, 1944–1945, 1948, 1953, 1963, 1997, 2259, 2279, 2281, 2298, DL 7727, 66213., DF 209 514., 268 001.
- 221 DF 209 515, ZsO I. nr. 1981, 2012, Lelesz III. nr. 26/30 (în ultimele trei cazuri trebuie să i se raporteze regelui Sigismund)
- 222 ZsO I. nr. 1842–1844, 1933, 2015, DF 283 966 (în toate cazurile trebuie să i se raporteze regelui Sigismund, cu excepția comitatului [nr.1842], care nu trebuie s-o facă)
- 223 ZsO I. nr. 1968, 2174, 2177 (data corectă este 14 aprilie)
- 224 ZsO I. nr. 2444, 2537, 2569, 2577, 2745 (data corectă este 6 ian. 1392 [DF 273 588])
- 225 ZsO I. nr. 2348, 2430, 2531, 2539, 2541, 2593, Lelesz I. nr.274/115.
- 226 DF 209 514, ZsO I. nr. 2534 și DL 42509 (în ultimele două cazuri trebuie să i se raporteze regelui Sigismund)
- 227 ZsO I. nr. 2495, 2542.
- 228 ZsO I. nr. 2798 (3059, regele Sigismund a anulat-o), 2895, 2945 și 2961 (ultimele trei sunt posesiuni ale reginei)
- 229 ZsO I. nr. 3045–3046, 3099.
- 230 ZsO I. nr. 2886, 2977, 3007, 3052.
- 231 ZsO I. nr. 3110, Lelesz III. nr. 34/51 (în ambele cazuri trebuie să i se raporteze regelui Sigismund)
- 232 Lelesz I. nr. 276/123, 278/128, 279/131, ZsO I. nr. 3053 și 3062, DL 7852, DF 283 972 (în toate cazurile trebuie să i se raporteze regelui Sigismund), 3079 (trebuie să i se raporteze palatinului)
- 233 ZsO I. nr. 3452 (4440), 3574 (donație nouă)
- 234 ZsO I. nr. 3573, 3584, 3625, Erdődy lt. D 324.
- 235 ZsO I. nr. 3270, 3276, 3280, 3626, DF 259 898.
- 236 ZsO I. nr. 3352, 3453 și 3637 (în ultimele două cazuri trebuie să i se raporteze reginei Maria)
- 237 ZsO I. nr. 3295–3596, 3337, Lelesz I. nr. 289/165–166 (în toate cazurile trebuie să i se raporteze regelui Sigismund), 3345 (trebuie să i se raporteze palatinului), 3393 (trebuie să i se raporteze regelui Sigismund)

Numerele din tabel indică bine centrele de greutate ale activității și ale puterii reginei Maria: deși cunoaștem 42 de diplome de danie ale reginei, majoritatea posesiunilor dăruite prin aceea – mai exact 30 – au fost dăruite mai curând sau mai târziu și de către regele Sigismund beneficiarilor respectivi. În ceea ce privește restul de 12 diplome, este vorba fie de dăruirea de către regina Maria a unei posesiuni ce-i revenea de drept ca regină, fie nu cunoaștem, cel puțin până în prezent, vreo diplomă prin care și regele a făcut aceeași danie. Cum s-a stabilit deja anterior,²⁴³ anul 1392 reprezintă un moment de cotitură în ceea ce privește daniile: nu se cunoaște nici o diplomă de danie în sens clasic, emisă în acest an, iar din perioada 1393 – 1395 ne-au rămas date îndeosebi despre înstrăinarea posesiunilor reginei.²⁴⁴ Același curs ni-l indică și modul în care a evoluat numărul diplomelor de privilegii cu liste de demnități: din 1388 cunoaștem nouă asemenea diplome, din 1389 nici una, dar din 1390 mai cunoaștem patru, ca din următorii doi ani să ne fie cunoscute doar câte un exemplar. În plus, din cele 15 diplome de privilegii, nouă au fost acordate familiei Kanizsai, urmată de familia Szécsényi cu doar două, iar ceilalți beneficiari doar câte una: frații Kusalyi, László Sárói, voievodul Stibor și István Szini, vice-postelnic al reginei. Suprareprezentarea familiei cancelarului, care se poate datora și funcției sale (dat fiind că putea întocmi gratuit diploma în biroul său), respectiv cercul restrâns din care proveneau ceilalți beneficiari ai donațiilor, caracterizează în mod semnificativ situația Mariei: dacă în 1388 a pus se se consemneze în diplome cu sigiliu atârnat șase donații ale familiei Kanizsai și câte una pentru familiile Kusalyi, Szécsényi

238 ZsO I. nr. 3799 (2949).

239 ZsO I. nr. 3965 (regele Sigismund anulează ordinul precedent al reginei Maria, care dădea unei fiice drepturi de fiu)

240 ZsO I. nr. 3825, 3849.

241 ZsO I. nr. 3782.

242 ZsO I. nr. 3893 (trebuie să i se raporteze regelui Sigismund)

243 *E. Mályusz: Zsigmond király op.cit. 28.*

244 Pentru date, vezi Tabelul nr. 1.

și Sárói, în următorii ani, în afară de familia Kanizsai (3), doar Stibor, comite de Pozsony, și István Szini au găsit necesară confirmarea donației sub această formă.²⁴⁵

Lipsa diplomelor de privilegii ne dă perfect măsura schimbărilor: după 1392, nici măcar de dragul aparentelor beneficiarii donațiilor nu au mai considerat necesară confirmarea acestora sub formă privilegiată, cu valabilitate nelimitată, de către regină (lucru care, în plus, costa și bani, cu excepția familiei Kanizsai, care obținea acest lucru gratuit, cum am văzut mai sus). Pe baza celor de mai sus, putem declara fără probleme că în anturajul reginei Maria nu a luat naștere un centru de putere paralel și nici în legătură cu donațiile făcute de ea nu putem vorbi despre o cale autonomă de gratificări, ci mai degrabă de o acomodare la politica dusă de regele Sigismund în această privință, urmând chiar și modificările intervenite în cadrul acesteia după 1392.²⁴⁶ (Despre donațiile incluse în categoria „altele” voi vorbi mai încolo.) Punctul minim atins în 1392 – fără să luăm aici în considerare cei doi ani incompleți, 1387 și 1395 – poate fi semnalat doar în privința diplomelor de danie, el nu a influențat numărul tuturor diplomelor ce ne-au rămas de la regina Maria (vezi Tabelul nr.2). Numărul diferitelor alte diplome emise de ea mai degrabă a crescut. Rămânând la diplomele cuprinzând dispoziții și mandate referitoare la probleme ce nu o priveau în mod direct pe regină, e important de știut că, cu excepția câtorva diplome de punere în posesie sau mandate de anchetare a unor cauze,²⁴⁷ aproape în toate cazurile respective beneficiarul trebuia să-i raporteze regelui Sigismund (sau uneori palatinului).²⁴⁸ Acesta constituie un argument în plus care ne dovedește că după incertitudinea primilor ani, după 1392 Maria nu mai era privită ca suverană, ci doar ca soție a regelui.

245 Pentru date, vezi Anexa.

246 *P.Engel*: Királyi hatalom op.cit. 40-43.

247 De ex. ZsO I. nr.1842, 2015, 3052, 3453 și 3637.

248 Pentru date, vezi Tabelul nr. 1.

Tabelul nr. 2: Diplomele examinate ale reginei Maria, defalcate pe ani

	1387	1388	1389	1390	1391	1392	1393	1394	1395	Total
Donație	10	21	8	14	13	6	7	6	2	87
Ordin	2	12	13	13	27	12	14	14	4	111
Total	12	33	21	27	40	18	21	20	6	198

Luând în considerare numărul diplomelor emise în numele reginei Maria și care s-au păstrat până azi – nu știm câte ar fi putut fi distruse de-a lungul timpului – ies în evidență anii 1388, 1390 și 1391: primul „punct de vârf” cu siguranță are legătură cu organizarea curții reginei și luarea în folosință a noilor sigilii. După o oarecare perioadă de reflux (1389), următorii doi ani ies din nou în evidență, iar cauzele acestui fapt trebuie căutate pe de o parte în funcționarea deja normală a curții reginei, iar pe de altă parte în faptul că Maria – poate adaptându-se noului său rol – a început să dea dipoziiții în probleme de mai mică importanță, respectiv în cazuri legate de membrii curții sale. Schimbarea ce a urmat este însă evidentă. În 1392 a apărut o schimbare și în intensitatea cu care Maria emitea diplome. Din câte cunoaștem, în luna septembrie a acelui an a folosit pentru ultima oară sigiliul său dublu atârnat,²⁴⁹ iar începând din acest an, odată cu venirea toamnei și pornirea campaniilor militare ale lui Sigismund, deși probabil s-au întâlnit și în aceste luni,²⁵⁰ activitatea sa de emiteră de diplome a încetat: în 1392 după 5 octombrie, în 1393 după 27 septembrie, iar în 1394 după 23 septembrie nu s-au păstrat diplome emise în numele ei.²⁵¹ Pentru moment nu se cunosc cauzele acestui lucru.

În momentul examinării diplomelor, am împărțit donațiile făcute de regină în mai multe subcategorii. Am vorbit deja de diplomele de privilegii cu liste de demnități, a sosit însă momentul să vedem ce fel de donații au fost cuprinse la categoria „altele” (în total douăzeci și șase de diplome). Aici pe de o parte se află acele diplome, prin care regina nu a donat o posesiune, ci a zălogit o cetate împre-

249 20 sept. 1392 : DL 7742.

250 *N. C. Tótb: Királynőből királyné* op.cit. 65-66.

251 *Itineraria* 44-45.

ună cu pertinențele acesteia, sau a dăruit diferite lucruri (vin, venit ecleziastic), iar pe de altă parte, diplomele care au asigurat vreun anumit privilegiu beneficiarului respectiv. Dintre cele douăzeci și șase de diplome, două au legătură cu dreptul patronal al reginei: pe 3 iulie 1388 regina l-a numit pe Miklós, fiul lui László Pásztói Kakkas, prepozit de Csázma, pentru că pe Miklós, fiul lui Detre Bebek, l-a mutat în funcția de prepozit de Transilvania.²⁵² Despre cealaltă numire, aflăm în legătură cu o demisie: János Csepregi, a renunțat pe 2 februarie 1391 la funcția sa de preot paroh al bisericii Sfântul Mihail din Sopron, pe care o dobândise de la regina Maria cândva în jurul anului 1390, pentru că a aflat că dreptul de a-l alege îi revine orașului.²⁵³ A treia diplomă consemnează un dar pios, conform acesteia regina Maria a donat călugărilor ordinului Cartusian aflați în mănăstirea din valea Sfântul Anton de lângă râul Dunajec²⁵⁴ două butoaie de vin făcut din strugurii ce creșteau pe teritoriul orașului Szikszó.²⁵⁵ În toate celelalte diplome, beneficiarul a dobândit un anume privilegiu (vezi tabelul nr. 3). Cele douăzeci și șase de diplome de privilegii cuprind în total șase tematici, dintre care două ies în evidență în mod deosebit: din ianuarie 1388 până în mai 1395 regina Maria a emis opt permise de ținut târguri,²⁵⁶ dintre care cinci se refereau la ținerea unor târguri săptămânale, iar trei a unor iarmaroace. Ca termen de comparație, pentru aceeași perioadă cunoaștem patru permise pentru târguri săptămânale și zece pentru iarmaroace, acordate de regele Sigismund.²⁵⁷ Toate acestea ne arată

252 N. C. Tóth: Prép. Arch. op.cit. 30 (ZsO I. nr. 633).

253 ZsO I. nr.1902. – Despre acest caz, vezi: *Jenő Házi*: Sopron középkori egyháztörténete. (Győregyházmegeye multjából IV/1.) [Istoria ecleziastică medievală a orașului Sopron. (Din trecutul eparhiei de Győr.IV/1.)] Sopron 1939. 10–11.

254 Despre această mănăstire, vezi: *Beáta N. Vida*: A Dunajeci monostor története. [Istoria mănăstirii de lângă Dunajec.] In: *Középkortörténeti tanulmányok* 9. Sub redacția lui Brigitta Szanka, Zoltán Szolnoki, Péter Juhász. Szeged 2017. 183–193.

255 15 iunie 1392: ZsO I. nr. 2537.

256 Despre târguri și tipurile lor, precum și procedura prin care erau aprobate, vezi: *Boglárka Weisz*: Vásárok és lerakatok a középkori Magyar Királyságban. [Târguri și depozite în Regatul Ungar medieval] (Magyar Történelmi Emlékek – Értekezések) Budapest 2012. 11–23.

257 *Norbert C. Tóth*: Zsigmond király és Pásztó városa, táblázat [Regele Sigismund și orașul Pásztó, tabel (în curs de publicare)].

că regina Maria, împreună cu soțul ei, regele Sigismund, (precum și cu marea nobilime), au dus în mod fidel mai departe politica tatălui ei, regele Ludovic, de „dezvoltare a țării”,²⁵⁸ iar în cei șapte ani examinați de noi ea însăși a contribuit la sporirea semnificativă a numărului târgurilor și iarmarocelor.

Tabelul nr. 3: Diplomele de privilegii ale reginei Maria

An	Privilegiu, izvor, bibliografie	Nr. total
1388	târg săptămânal, Százd (comitatul Hont) – ZsO I. nr.653 (<i>B. Weisz: Vásárok és lerakatok</i> , op.cit. 147) dreptul sabiei (ius gladii), Álmosd (com. Bihor) – ZsO I. nr.738	2
1389	târg săptămânal, Szódemeter (comit. Szolnok) – ZsO I. nr. 903 (<i>B. Weisz: Vásárok és lerakatok</i> , op.cit. 164) dreptul de a încasa nona, pe posesiunile capitlului din Transilvania – ZsO I. nr. 1294	2
1390	dreptul de a colecta censul în locul nonei, Aiud – ZsO I. nr.1315	1
1391	drepturi de fiu acordate unei fiice, familia Sudaki – ZsO I. nr.1936 promisiunea de a nu acorda drepturi de fiu unei fiice, familia Borfői – ZsO I. nr. 2234 târg săptămânal, Szlobocsina (comit. Körös) – DL 100 241. iarmaroc, Szabar (com. Zala) – ZsO I. nr. 2241 (<i>B. Weisz: Vásárok és lerakatok</i> , 173) permis pentru tăiat lemne, Szikszó (comit. Abaúj) – ZsO I. nr.2314	5
1392	scutire de taxe vamale, pe moșia Mohi și două moșii Zsolca – ZsO I. nr.2444. dreptul sabiei, Szentlőrinc (comit. Csongrád) – ZsO I. nr.2577. dreptul sabiei, Berence și pertinențele sale (comit. Nyitra) – DF 273 588 (cf. ZsO I. nr.2745)	4
1393	dreptul sabiei, Kiszvárd (comit. Szabolcs) – ZsO I. nr.3045 târg săptămânal, Kiszvárd (comit. Szabolcs) – ZsO I. nr. 3046 (cf. <i>B. Weisz: Vásárok és lerakatok</i> , 160) dreptul de a încasa vamă, călugărițele de pe Nyúlziget (Insula Iepurilor) – ZsO I. nr. 3099	3

258 *Katalin Szende: Nundinae seu forum annuale. Sokadalomtartási engedélyek Nagy Lajos várospolitikájában.* [Locul permiselor de ținut iarmaroc în politica urbană a lui Ludovic cel Mare.] In: *Hatalom, adó, jog. Gazdaságtörténeti tanulmányok a magyar középkorról.* [Putere, taxe, drept. Studii de istorie economică referitoare la evul mediu maghiar.] Sub redacția lui István Kádas, Boglárka Weisz. (Magyar történelmi emlékek – Értekezések) Budapest 2016. 237–248, 254–256.

An	Privilegiu, izvor, bibliografie	Nr. total
1394	târg săptămânal, Zelemér (comit. Szabolcs) – ZsO I. nr.3573 (DF 243 863, <i>B. Weisz</i> : Vásárok és lerakatok, 160) dreptul sabiei, Carei (comit. Satu Mare) – ZsO I. nr.3584 iarmaroc, Arló (comit. Borsod) – Erdődy lt. D 324 iarmaroc, Jánó (comit. Abaúj) – ZsO I. nr.3625 (<i>B. Weisz</i> : Vásárok és lerakatok, 135)	4
1395	drepturi de fiu acordate unei fiice, familia Tilaji – ZsO I. nr. 3965 (regele Sigismund a anulat diploma emisă de soția sa)	1

Celălalt privilegiu împărțit cu dărnicie este cel al dreptului sabiei sau – după cum se numea în evul mediu – *liber comes*.²⁵⁹ În perioada examinată, regina Maria a acordat un asemenea drept de cinci ori, ceea ce nu pare exagerat de mult la prima vedere. Totuși, dacă verificăm, în aceeași perioadă regele Sigismund a dăruit tot atâtea privilegii,²⁶⁰ prin urmare este evident că și numărul donațiilor reginei Maria este meritoriu. În general însă donarea privilegiilor de mai sus, al căror număr, spre deosebire de donațiile de posesiuni, nu a scăzut cu trecerea timpului, exprimă foarte bine situația ambiguă a Mariei din punct de vedere juridic: cea a reginei consoarte încoronate ca rege. Doar suveranul putea acorda dreptul de a ține târguri, dreptul de sabie sau drepturi de fiu unei fiice, practicarea acestor favoruri era considerată un act politic, un privilegiu în aceeași măsură,²⁶¹ ca și cum ar fi fost făcută de regele Sigismund, și prin aceasta Maria era investită – sau își păstra – aceeași putere în acest domeniu.

Putem analiza cele 198 de diplome examinate din încă un punct de vedere: la porunca cui a întocmit cancelaria mandatele, diplomele de danie sau de privilegii ale reginei. Sub denumirea de „cancelarie” nu trebuie în nici un caz să ne gândim la o insti-

259 *István Tringli*: Pallosjog. [Dreptul sabiei] In: Magyar Művelődéstörténeti Lexikon. Sub redacția lui Péter Kőszeghy. Budapest 2009. 14, *Idem*: Pest megye op.cit. 185.

260 3 ian. 1388: ZsO I. nr.394, 20 aug. 1388: ibidem nr.711, 10 noi. 1389: ibidem nr. 1197, 1 dec. 1389: ibidem nr.1271, 25 noi. 1392: ibidem nr. 2690

261 *I. Tringli*: Szent királyok szabadsága op.cit. 835–836.

tuție separată a reginei: diplomele emise în numele Mariei erau redactate și scrise în același loc unde erau întocmite și cele emise în numele regelui Sigismund. Nimic nu poate confirma mai bine acest lucru, decât faptul că regele și regina aveau același cancelar, în persoana arhiepiscopului János Kanizsai. Bineînțeles, când regina părăsea orașul Buda, era însoțită de unul din notarii cancelariei, care întocmea diplomele. Examinarea însemnărilor cancelariei ne dezvăluie nu numai funcționarea administrației curții reginei, ci cu ajutorul lor e posibil să aflăm mai multe despre activitatea de ansamblu a curții sale.²⁶² Dat fiind că aceste informații pot fi găsite în însemnările cancelariei aflate pe diplome, deasupra textului în partea dreaptă și/sau sub sigiliu, putem lua în considerare practic doar exemplarele păstrate în forma lor originală, dar nici pe toate acestea nu găsim asemenea însemnări (în general ele lipsesc de pe mandatele care ordonă anchetarea unor cauze, pentru că emiterea acestora făcea parte dintre atribuțiile cancelariei).²⁶³ În tabelul de mai jos am cuprins cele șaptezeci și trei de diplome,²⁶⁴ pe care cancelaria le-a întocmit la ordinul personal al reginei (*commissio propria domine regine* – coloana 1), în urma deciziei baronilor (*deliberatio baronum* – coloana 2) sau în urma intervenției cuiva (*relatio* – coloana 3).²⁶⁵ Ultima categorie am împărțit-o la rândul ei în mai multe subcategorii, în funcție de poziția persoanei cu rol de relator: dacă avea vreo demnitate sau funcție la curtea reginei sau a regelui sau nu avea nici un fel de astfel de demnitate (vezi tabelul nr. 4).

262 Cf. *Imre Szentpétery*: A kancelláriai jegyzetek Anjou-kori okleveles gyakorlatunkban. [Însemnările cancelariei în practica emiterii diplomelor în epoca Angevină.] In: Emlékkönyv Károlyi Árpád születése nyolcvanadik fordulójának ünnepére. Sub redacția lui Sándor Domanovszky. Budapest 1933. 472, *P. Engel*: Nagy Lajos bárói op.cit. 400.

263 Examinarea însemnărilor cancelariei privitoare la epoca pe care o discutăm a fost făcută de Imre Szentpétery, care le-a și clasificat (*I. Szentpétery*: A kancelláriai jegyzetek op.cit. 473).

264 Cele 73 de diplome înseamnă 74 de însemnări ale cancelariei, pentru că avem o diplomă pe care cancelaria a întocmit-o la ordinul reginei Maria, dar în urma deciziei baronilor (ZsO I. nr. 1175).

265 Cf. *I. Szentpétery*: A kancelláriai jegyzetek op.cit. 474-477.

**Tabelul nr. 4: distribuția însemnărilor cancelariei
pe diplomele emise de regina Maria**

An	Commissio propria domine regine	Deliberatio baronum	Relatio		
			Demnitar la curtea		Fără demnitate sau funcție
			reginei	regelui	
1387	2 ²⁶⁶	0	0	2 ²⁶⁷	1 ²⁶⁸
1388	2 ²⁶⁹	0	5 ²⁷⁰	3 ²⁷¹	2 ²⁷²
1389	3 ²⁷³	1 ²⁷⁴	3 ²⁷⁵	1 ²⁷⁶	2 ²⁷⁷
1390	2 ²⁷⁸	1 ²⁷⁹	5 ²⁸⁰	2 ²⁸¹	3 ²⁸²
1391	3 ²⁸³	0	4 ²⁸⁴	4 ²⁸⁵	1 ²⁸⁶
1392	1 ²⁸⁷	0	2 ²⁸⁸	3 ²⁸⁹	2 ²⁹⁰
1393	1 ²⁹¹	0	4 ²⁹²	1 ²⁹³	0
1394	0	0	1 ²⁹⁴	3 ²⁹⁵	1 ²⁹⁶
1395	0	0	2 ²⁹⁷	0	1 ²⁹⁸
össz.	14 (19%)	2 (2,7%)	26 (35,1%)	19 (25,7%)	13 (17,5%)
100%	16 (21,6%)		58 (78,4%)		

266 DL 7304., HO V. 167.

267 ZsO I. nr. 174 și 276 (István Lackfi, palatin)

268 ZsO I. nr. 333 (Ferenc Bebek)

269 DL 7309, HO V. 182.

270 ZsO I. nr. 513 (László Bebek, postelnic), 653 (Detre Bebek, postelnic), 738, 781-782 (Ferenc Bebek, postelnic)

271 ZsO I. nr. nr.607 (Imre Bebek, jude suprem regal), 641 (János [Kaplai] [fost] voievod [al Rusiei], cf. Arch. 1301-1457. II. 213), 805 (László Sárói, căpitanul cetății Csókakő, cf. Arch. 1301-1457. II. 210)

272 ZsO I. nr. 633 și 830 (László Bebek)

273 ZsO I. nr. 1175: „Ex commissione domine regine deliberatio baronum”, 1178, DF 254 819.

274 ZsO I. nr. 1175: „Ex commissione domine regine deliberatio baronum”.

275 DF 285 500. (ZsO I. nr. 636, cu anul 1388 – János Oláh), ZsO I. nr.1102 și DL 7539 (Ferenc Bebek, postelnic), cel din urmă: „relatio ~ ad contenta litterarum regalium”.

276 ZsO I. nr. 1012 (cardinal Bálint Alsáni, episcop de Pécs).

277 ZsO I. nr. 903 (János Tamási), 970 (László Bebek).

278 ZsO I. nr. 1350, 1763.

279 ZsO I. nr. 1512.

280 ZsO I. nr. 1412, 1459 și 1561 (Ferenc Bebek, postelnic), 1669 (Károly de Korbavia, paharnic), Sztáray I. 490 (Miklós Hardi Besenyő, comite de Csepel)

281 HO IV.228 (István Lackfi, palatin), ZsO I. nr. 1763 (János Kanizsai, arhiepiscop de Esztergom)

282 DF 201 080 (cf. ZsO I. nr. 1375 – János, fiul lui László Losonczi), ZsO I. nr. 1569 (István, fiul banului János Alsólendvai), 1706 (văduva magistrului Egyed)

Cele șaptezeci și trei de diplome ale reginei Maria conțin în total șaptezeci și patru de însemnări ale cancelariei, iar examinând distribuția acestora putem observa mai multe lucruri: diplomele emise în urma ordinului reginei (14 la număr) abia dacă reprezintă 20 la sută din total. Însemnările privind persoana care a intervenit pentru beneficiar sunt și ele foarte pline de învățăminte: pe de o parte, demnitarii și oficialii reginei (26 de diplome) constituie doar o majoritate relativă față de ceilalți referenți. Pe de altă parte, este deosebit de mare numărul diplomelor (19) emise

283 ZsO I. nr. 1996, 2298, DL 7717.

284 DL 107 703 (Ferenc Bebek, postelnic), DL 94 443, DF 265 992 și Zala vármegye története. Oklevéltár I–II. [Istoria comitatului Zala. Diplomatarium I–II.] Sub redacția lui Imre Nagy, Dezső Véghely și Gyula Nagy. Budapest 1886–1890. II. 253 (László Bebek, trezorier).

285 Erdődy lt. D 311a (= D 9505, cf. ZsO I. nr. 2255) și Monumenta historica lib. reg. civitatis Zagrabiae metropolis regni Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae. Povjestni spomenici slob. kralj. grada Zagreba. Collegit et sumptibus eiusdem civitatis edidit Joannes Bapt. Tkalčić. Vol. I. Zagrabiae 1889. 329. (János Kanizsai, arhiepiscop de Esztergom), ibidem I. 318 și DF 268 001 (fiul lui Domokos Pásztói, János [cavaler la curte 1377–1393, comite de Nógrád 1390–1397] – Arch. 1301–1457. I. 187)

286 DL 100 241 (văduva magistrului Benedek)

287 DF 273 588 (cf. ZsO I. nr. 2745)

288 ZsO I. nr. 2444 (Ferenc Bebek, postelnic), 2541 (István Szini, vice-postelnic)

289 ZsO I. nr. 2531, 2542 și 2569 (fiul lui Domokos Pásztói, János [cavaler la curte, comite de Nógrád])

290 ZsO I. nr. 2537 și 2539 (Péter Cudar)

291 DF 208 402: „commissio propria domine regie ad contenta litterarum domini Lodovici regis felicis memorie patris sui” (ZsO I. nr. 2977).

292 Sztáray I. 522 (Ferenc Bebek, postelnic), ZsO I. nr. 2945 (László Bebek, trezorier), 3045–3046 (János Tamási, comis)

293 ZsO I. nr. 3099 (fiul lui Domokos Pásztói, János [cavaler la curte 1377–1393, comite de Nógrád])

294 Erdődy lt. D 324 (conte János [Szentgyörgyi], paharnic)

295 ZsO I. nr. 3584, 3625–3626 (fiul lui Domokos Pásztói, János [cavaler la curte 1377–1393, comite de Nógrád])

296 DF 243 863 (cf. ZsO I. nr. 3573 – László, fiul lui Lőrinc Atyinaí)

297 ZsO I. nr. 3825 și 3849 (Imre Bebek, postelnic), cel din urmă: „relatio ~ ad contenta litterarum regalium”.

298 ZsO I. nr. 3799 (János, fiul lui Péter Álmosdi Csire), „relatio ~ ad contenta litterarum regalium”.

pe baza intervenției persoanelor ce aparțineau curții regelui Sigismund, prin urmare curtea reginei constituia și în această privință o „parte” a curții regale.

Dacă examinăm numele persoanelor care transmiteau ordinul, observăm că în mod surprinzător în capul listei nu se află persoanele care îndeplineau cele mai importante demnități pe lângă regele Sigismund – deși cele câte 3 intervenții ale arhiepiscopului cancelar János Kanizsai și ale palatinului István Lackfi nu pot fi considerate puține –, ci o persoană mai puțin cunoscută față de alții: János, fiul lui Domokos Pásztói. El și-a început cariera încă de pe vremea regelui Ludovic (căpitanul cetății Körösszeg [Cheresig], cavaler de curte) și a făcut parte din grupul de nobili care au sprijinit aducerea lui Sigismund ca rege, a devenit întâi căpitanul cetății Árva (azi Orava, Slovacia), apoi comite de Nógrád.²⁹⁹ Prima și totodată ultima sa demnitate baronală a obținut-o abia după moartea Mariei, în noiembrie 1395, când Sigismund l-a numit în funcția de jude suprem regal.³⁰⁰ Soția lui a fost Katalin, fiica banului Slavoniei, László (cel tânăr), fiul lui István Losonci.³⁰¹ Prin urmare, apariția lui la curtea reginei Maria nu poate fi considerată surprinzătoare: atât regele, cât și regina îl cunoșteau probabil de multă vreme.

Dacă ne îndreptăm acum atenția doar asupra intervențiilor persoanelor ce ocupau funcții la curtea reginei, respectiv asupra celor care nu îndeplineau funcții nici la curtea reginei, nici la cea a regelui, atunci observăm că dintre referenți ies în evidență în mod clar membrii familiei Bebek. Se cunosc în total 39 de însemnări privitoare la intervențiile celor 17 persoane care fac parte din cele două categorii menționate,³⁰² dintre acestea aproape 60 la sută (23 de documente) pot fi legate de familia Bebek. Totuși există diferențe însemnate în ceea ce privește activitatea membrilor fa-

299 Arch. 1301-1457. II. 187, *E. Mályusz*: Zsigmond király op.cit. 25, 36.

300 Arch. 1301-1457. I. 9.

301 *P. Engel*: Genealógia, neamul Tomaj, tabelul 2: Losonci.

302 Pentru date, vezi Anexa.

miliei: în timp ce Detre a făcut-o doar o dată, iar Imre de două ori, László a transmis de șase ori porunca la cancelarie, iar Ferenc de douăsprezece ori. Față de ei, rolul de relator al oricui altcuiva este aproape inobservabil: ei sunt urmați de János Tamási cu trei, Péter Cudar cu două și toți ceilalți cu câte o intervenție. Pondere exagerată a familiei Bebek era pe de o parte rezultatul faptului că până în 1402 mai mulți membrii ai familiei au ocupat tot timpul demnități și funcții de conducere în Regatul Ungar.³⁰³ Pe de altă parte, ca o consecință a celor menționate mai înainte, ei sunt suprareprezențați și în rândul demnitarilor de la curtea Mariei, practic doar ei au îndeplinit funcțiile de trezorier și postelnic. În lumina acestor lucruri, nu pare deci surprinzător că ei au fost autorii celor mai multe intervenții, ba mai mult, munca de referent în mod evident a fost legată îndeosebi de una dintre demnități: persoanele cu funcția de postelnic apar de 14 ori în însemnările cancelariei. De aici rezultă și faptul că postelnicii nu numai că erau prezenți la curtea reginei Maria, dar o însoțeau pe aceasta și în cursul călătoriilor sale³⁰⁴ și își îndeplineau cu adevărat sarcinile ce le reveneau potrivit funcției lor. Același lucru poate fi spus și despre János Pásztói, cu singura deosebire că, din câte știm, el nu îndeplinea nici o funcție la curtea reginei, și totuși numele lui apare în însemnările cancelariei pe diplome întocmite în diferite locuri din țară, ceea ce ne face să credem că făcea și el parte din curtea reginei. Probabil și dintre cei care apar ca referenți doar o singură dată unii făceau parte din anturajul Mariei – de exemplu

303 P. Engel: Zsigmond bárói op.cit. 238, *Idem*: A magyarországi birtokszerkezet átalakulása a Zsigmond-korban (Öt északkeleti megye példája). [Transformarea structurii posesiunilor din Ungaria în epoca lui Sigismund. (Exemplul a cinci comitate din nord-est.)] In: Kelet és Nyugat között. Történeti tanulmányok Kristó Gyula tiszteletére. Sub redacția lui László Koszta. Szeged 1995. 157, Arch. 1301–1457. II. 26.

304 Cf. Itineraria 38–46 și datele din Tabelul nr. 4. — Deși examinarea și totalizarea însemnărilor cancelariei aflate pe diplomele regelui Sigismund încă nu a avut loc, putem spune încă de pe acum că itinerariul postelnicului regal Leusták Ilsvai poate fi reconstituit fără probleme, chiar dacă lacunar, pe baza însemnărilor privind persoana care a intervenit pentru beneficiar, aflate pe diplomele regelui (vezi volumul I al ZsO), adică și el și-a urmat suveranul în cursul călătoriilor acestuia.

paharnicul Károly de Korbavia,³⁰⁵ László Atyinai³⁰⁶ sau János Álmosdi Csire, tânăr de la curte³⁰⁷ –, dar nu avem alte date care să ne confirme acest lucru, în afară de aceste apariții ale lor ca referenți. Și inversul situației poate fi adevărat: în afară de cavalerii și tinerii de la curte, probabil mai erau și alții, care făceau parte din curtea reginei Maria, dar ei nu figurează în diplome. Această bănuială apare și în cazul lui István, fiul lui Lökös Kállói, care nu apare niciodată ca membru al curții, cu toate acestea Maria a motivat amânarea jurământului care trebuia depus de István prin faptul că acesta acționează în serviciul ei militar.³⁰⁸ Printre referenți găsim și două văduve, a căror apariție în asemenea împrejurări pare desul de neobișnuită, de aceea merită să găsim o explicație oarecare a acestui fapt.

Una dintre persoanele care transmit ordine este văduva magistrului Benedek, și ea apare pe diploma reginei Maria emisă pe 6 mai 1391: conform acesteia, regina, la cererea vice-gospodarului său, János, fiul lui Miklós, precum și în interesul țării, a acordat permisiunea de a ține un târg săptămânal pe posesiunea lor Szlobocsina din comitatul Körös fiicelor pe nume Ágota și Anna ale lui János, fiul răposatului Tamás Essegvári, precum și fetei pe nume Fruzsina.³⁰⁹ Pe baza acestei diplome, precum și pe baza persoanelor care figurează într-o altă diplomă, putem identifica văduva relativ ușor. Aceasta pentru că vice-gospodarul menționat mai sus este János Megyehidi, a cărui soție pe nume Anna era fiica persoanei cu același nume, care figurează în diploma mai sus menționată.³¹⁰ În această diplomă din 1393, întocmită în legătură cu moștenirea familiei Essegvári, figurează Dorottyia, văduva lui Benedek Döbrentei (Himfi), despre care știm că era sora mai

305 ZsO I. nr. 1669.

306 DF 243 863, cf. ZsO I. nr. 3573.

307 ZsO I. nr. 3799.

308 10 iunie 1390, Diósgyőr: „Stephanus filius Lewkus de Kallo in nostris servitiis exercituaibus est occupatus de presenti” — DL 52 689.

309 DL 100 241.

310 13 oct. 1393: ZsO I. nr. 3144.

sus pomenitului János Essegvári și că după moartea soțului ei s-a călugărit și și-a luat numele de Margit.³¹¹ Dat fiind că diploma reginei Maria a fost emisă la Verőce, pare că Dorottya/Margit a părăsit pentru un timp mănăstirea de la Veszprém³¹² și s-a alăturat curții reginei, iar apoi ea a fost cea care a transmis ordinul de emiteră a diplomei de privilegii în favoarea rudelor sale.

Numele celeilalte văduve apare pe o diplomă emisă mai devreme, ordinea inversă a tratării acestora este justificată prin faptul că pentru înțelegerea celei prezente trebuie să cerem ajutorul celei discutate anterior. Soția răposatului magistru Egyed a fost referenta diplomei reginei Maria din 25 octombrie 1390, în care regina a donat cîte o moșie din comitatele Abauj și Sáros fiilor lui Mihály Monoki, Sándor, István, canonic custode la Fehérvár, și Péter.³¹³ După atributul de „magistru” acordat defunctului soț,³¹⁴ avem motive să ne gândim să-l căutăm pe Egyed la curtea Mariei (sau a lui Sigismund). Și într-adevăr, cu doar opt luni mai devreme, regina Maria a donat o parte de proprietate din comitatul Zala fiului lui Péter Gulácsi, Egyed Kis, tânăr de la curtea ei, și fratelui acestuia, János.³¹⁵ Poate nu greșesc foarte tare, dacă socotesc că cei doi Egyed sunt una și aceeași persoană și pe baza donației primite consider că își are originea dintr-o familie având proprietăți în Gulács, comitatul Zala.³¹⁶ Deși cele două familii locuiau cam în două extremități opuse ale țării, totuși există o vagă

311 *P. Engel*: Genealógia, Lőrinte nem Essegvári és Him rokonsága 2. tábla: Himfi. [Genealogie, rudele din familiile Essegvári și Him ale neamului Lőrinte, tabelul2: Himfi] — În legătură cu identificarea văduvei, care apare sub două nume, precum și clarificarea legăturilor de rudenie dintre familii, vezi: *Richard Horváth*: Bigámista volt-e Himfi Benedek bolgár bán? (Adalékok a Döbrentei Himfiek családi történetéhez). [A fost oare bigam banul bulgar Benedek Himfi? (Contribuții la istoria familiei Döbrentei Himfi.)] Turul 83. (2010) 116–118.

312 Cf. *R. Horváth*: Bigámista volt-e op.cit. 118.

313 ZsO I. nr. 1706.

314 În legătură cu titlul de „magister”, vezi *Pál Engel*: A nemesi társadalom a középkori Ung megyében. [Societatea nobiliară în comitatul medieval Ung.] (Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok 25.) Budapest 1998. 96–100.

315 ZsO I. nr. 1375.

316 *P. Engel*: Hartă, cod 1 ZL 166.

posibilitate de a stabili o legătură între ele: Mihály Monoki, menționat în diplomă, avea un frate, Simon, care, pe lângă alte funcții îndeplinite, a fost vice-comite de Zala în deceniul 1360.³¹⁷ Însă nu putem trage alte concluzii, pentru că e inutil să facem presupuneri până nu vor fi descoperite noi informații. În orice caz, văduva magistrului Egyed făcea parte tot din personalul curții reginei, dar ce funcție îndeplinea acolo, rămâne și pe mai departe o taină.

Examinarea însemnărilor cancelariei a mai pus în lumină un lucru: nu pare să existe nici un fel de rânduială referitor la faptul dacă pe o diplomă avem o însemnare de tip *commissio* (referitoare la persoana care a comandat emiterea documentului) sau *relatio* (referitoare la persoana care a intervenit pentru beneficiar): conform cunoștințelor noastre actuale, conținutul diplomelor nu influența transmiterea ordinului către cancelarie, pentru că ambele tipuri se regăsesc atât pe diplomele de danie și de privilegii, cât și pe alte tipuri de dispoziții date.³¹⁸

S-ar mai putea ridica întrebarea, cât de tipică poate fi considerată distribuția diferitelor tipuri de însemnări ale cancelariei care apar pe diplomele reginei Maria. În lipsa unor cercetări în domeniu, nu putem da un răspuns concludent, dar putem face o comparație între numărul și proporția însemnărilor cancelariei cu *commissio*, respectiv cu *relatio*, existente pe diplomele reginei Maria și cele existente pe diplomele mamei Mariei, regina Elisabeta, văduva regelui Ludovic, precum și cele existente pe diplomele celei de-a doua soții a regelui Sigismund, Barbara de Celje (vezi tabelul nr. 5).³¹⁹

317 Arch. 1301-1457. I. 235 (1360-1363, 1366-1369).

318 Din 1387 cunoaștem în total 5 diplome cu însemnări ale cancelariei, toate sunt donații de posesiuni, dintre care 2 cu *commissio* și 3 cu *relatio*; din 1388 în total 10 diplome, din care 2 cu *commissio*, ambele donații, și 8 cu *relatio*, dintre care 3 donații de posesiuni, 3 ordine judecătorești și 2 privilegii; din 1389 în total 9 diplome, din care 3 cu *commissio*, câte o donație, un ordin judecătoresc și o zălogire, și 6 cu *relatio*, dintre care 3 donații, 2 privilegii și un ordin judecătoresc – pentru date vezi tabelele nr.3 și 4.

319 Pentru date, vezi Itineraria 165-166, 181-182 (am completat listele cu câteva date descoperite între timp).

**Tabelul nr. 5: Distribuția însemnărilor cancelariei
pe diplomele emise de regine**

Tip	Regina Elisabeta, 1382-1386	Regina Maria, 1387-1395	Regina Barbara, 1406-1438
commissio	11 (26,8 %)	14 (19,4 %)	77 (63,6 %)
relatio	30 (73,2 %)	58 (80,6 %)	44 (36,4 %)
Total	41 (100 %)	72 (100 %)	121 (100 %)

Proporția diplomelor emise în urma „propriului ordin” (*commissio propria*) este cea mai scăzută în cazul reginei Maria, și cea mai ridicată la regina Barbara, în timp ce referitor la diplomele emise în urma unui ordin mijlocit de altcineva (*relatio XY*), situația se prezintă exact invers. Distribuția tipurilor de diplome emise de regina Elisabeta se situează între a celorlalte două regine, dar mai apropiată ca proporții de cea a fiicei sale. Vom putea trage concluzii relevante în această temă doar după ce vor fi prelucrate din aceleași puncte de vedere și diplomele emise de celelalte două regine. De altfel deosebirea esențială dintre cele trei regine nu constă în aceasta, ci în mărimea rolului jucat de ele în exercitarea puterii: regina Elisabeta, deși nu a fost regină încoronată, totuși a domnit,³²⁰ Maria a fost regină încoronată, totuși n-a domnit, iar regina Barbara nu a fost regină încoronată și – cu excepția unei scurte perioade³²¹ – deși ar fi dorit s-o facă, nici nu a domnit, decât cel mult pe propriile ei posesiuni.³²²

320 Cf. Sz...*Süttő*: Anjou op.cit. I. passim.

321 Regina i-a ținut locul regelui Sigismund între 1412-1414, cf. C. *Tóth Norbert*: A király helyettesítése a konstanzi zsinat idején. Az ország ügyeinek intézői 1413–1419 között. [Cine a ținut locul regelui pe perioada sinodului de la Konstanz. Cărmuitorii țării între 1413-1419.] In: „Causa unionis, causa fidei, causa reformationis in capite et membris”. Tanulmányok a konstanzi zsinat 600. évfordulója alkalmából. [Studii cu ocazia aniversării a 600 de ani de la sinodul de la Konstanz.] Sub redacția lui Attila Bárány, László Pósan. Debrecen 2014. 305–309.

322 *Tamás Pálosfalvi*: Borbála és a Cilleiek. [Barbara și familia de Celje.] In: Sigismundus rex et imperator op.cit. 296–297.

Rezumat

Pe 25 iulie 1386, atât în viața reginei Maria, cât și în istoria Regatului Ungariei s-a încheiat o epocă: a luat sfârșit „domnia femeilor”, adică în primul rând exercitarea puterii de către regina Elisabeta. Datorită așteptărilor societății, care au crescut în urma activității reginei văduve, pentru mult timp de acum înainte a fost scoasă de pe ordinea de zi până și simpla sugestie a moștenirii coroanei regale pe linie femeiască. Cam cu un an mai târziu, când Maria a fost eliberată din prizonieratul său din cetatea Novigrad, situația ei s-a schimbat în mod ireversibil. Între timp, soțul ei, Sigismund, a fost încoronat rege, și chiar dacă ea și-a recâștigat libertatea, nu a redobândit și coroana de regină domnitoare și domina asupra țării; e drept, aceasta din urmă nu o putuse exercita nici înainte. Trebuia depășită într-un fel sau altul noua situație (care în trecut nu apăruse decât o singură dată), și anume că Ungaria avea doi regi încoronați în mod legitim (1386: Maria și Carol cel Mic): în cazul prezent, nici una dintre părți nu considera omorul drept o soluție acceptabilă. Prin urmare, părțile au hotărât să se așeze la masa tratativelor: perechea regală, în cursul mai multor luni de conviețuire – îndeosebi la Diósgyőr, apoi la Buda – a elaborat noua structură de putere: Maria îi predă dreptul de a domni lui Sigismund, și în schimb primește toate drepturile ce îi revin dintotdeauna reginei consoarte: poate dispune să i se graveze sigiliu, poate numi demnitari, își poate organiza curtea, ba mai mult, în anumite domenii poate exercita drepturi „regale” (după câte se pare, Maria a fost mulțumită cu această înțelegere). Părțile au încercat să facă în așa fel, încât această perioadă de trecere să se desfășoare cu cât mai puține conflicte, și în consecință ea s-a prelungit de la începutul anului 1388 până în 1392 (după cum ne-o dovedesc durata de folosire a sigiliului mare și paralelismele ce pot fi observate referitor la donațiile de posesiuni). De la începutul anilor 1390, Maria putea fi considerată (și așa o putem considera și noi) în mod clar regină consoartă, deși rămăsese în continuare regină domnitoare, cum fusese încoronată. Această poziție și-o

putea exprima în Ungaria prin acordarea a tot felul de privilegii, iar în relațiile cu străinătatea ea s-a manifestat prin faptul că pe documentele diplomatice curente apărea și numele ei alături de numele regelui Sigismund.³²³ Însă persoana care domnea în mod real nu constituia un secret pentru nimeni, chiar și cei mai puțin „versați” puteau – dacă vroiau – înțelege situația.³²⁴

Relația existentă între Maria și Sigismund a supraviețuit măsinațiunilor reginei Elisabeta, prizonieratului reginei Maria – în mod deliberat nu am scris căsătoriei, deoarece căsătoriile regale nu erau încheiate pe baza simpatiei reciproce –, precum și reaşezării relațiilor de putere. În calitate de soție a lui Sigismund, Maria a devenit o adevărată regină consoartă, căreia – conform imaginii oferite de izvoarele noastre – în anumite domenii i s-au păstrat, i s-au putut păstra puterile regale dobândite în urma încoronării. Pentru aceasta, Maria îi putea fi recunoscătoare unei singure persoane, persoană care la rândul său a avut cu siguranță sentimente frumoase față de ea, deși despre acestea nu avem decât mărturiile indirecte consemnate mai târziu, la un deceniu după moartea Mariei și înmormântarea ei la Oradea: „Când acum câteva zile ne-am căutat consolarea în vânătoare, cu adâncă emoție am hotărât să venim personal la Oradea”³²⁵ – scria notarul necunoscut în diploma emisă de regele Sigismund la Oradea pe 19 octombrie 1406, pentru întărirea dreptului de proprietate a capitlului catedralei asupra posesiunilor sale.

323 Vezi chitanțele eliberate în comun pentru plățile către Republica Venezia, pe care le-am menționat deja, respectiv jurământul de credință al voievodului bosniac Hervoja, deus în 1393 în fața lui Sigismund și a Mariei (ZsO I. nr. 3044).

324 Puterea de suverană a Mariei deja în 1388 o exprima perfect faptul că în comitatul Verőce, care aparținea de jurisdicția ei, Miklós Garai, ban de Macsó și comite de Verőce, a ținut o adunare generală de judecată în urma ordinului dat de regele Sigismund (16 apr. 1388: ZsO I. nr. 501).

325 „quibusdam diebus in venationum solatiis iocunde deductis, mentem nostram salubri et fructuosa affectione mouente, nos personaliter Varadinum accessissemus” — Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis I–XI. Studio et opera Georgii Fejér. Budae 1829–1844 (în cele ce urmează: Fejér) X/4. 519 (ZsO II. nr. 5066). Pentru traducerea în limba maghiară, vezi: Boldog Váradi. Sub redacția lui István János Bálint. Fără indicarea locului publicării. 1992. 54.

Anexa I.

Demnitarii și oficialii reginei Maria (1387) 1388-1395

trezorier

Cf. Arch. 1301-1457. I. 55.

Bebek György (fiul lui Domokos) 27 mai 1387 (ZsO I. nr.76)
(1387-1390)³²⁶ 8 febr. 1390 (§ DL 7659)³²⁷
comite de Liptó (1350-1390), Gömör (1372-1390), Trencsén (1375-)
și Turóc (1381-1390)³²⁸

Bebek László (fiul lui István) (1390-1393) 23 mai 1390 (§ DL 7590)
21 mai 1393 (Ro: ZsO I. nr. 1317)
comite de Borsod (1389-1393) și Abauj (1390-1392)³²⁹

Bebek Imre (voievod, fiul lui György) 16 dec. 1394 (ZsO I. nr. 3741)
(1393-1394)
comite de Borsod (1393-1395)³³⁰

326 Îndeplinea această funcție încă din 1359, de pe vremea reginei Elisabeta, soția regelui Ludovic, mama Mariei (Arch. 1301-1457. I. 55), într-un document din 5 mai 1390 este menționat deja ca „răposatul” (*Gusztáv Wenzel*: Stibor vajda. Életrajzi tanulmány. [Voievodul Stibor. Studiu biografic.] [Értekezések a történelmi tudományok köréből. IV/2.] Budapest 1874. 62).

327 Ultima publicație cunoscută a sa este din 12 ian. 1390 (ZsO I. nr.1317).

328 Arch. 1301-1457. II. 26.

329 Arch. 1301-1457. I. 95.

330 Arch. 1301-1457. II. 26.

postelnic³³¹

Cf. Arch. 1301-1457. I. 60.

Korbáviai Budiszló (1387) 4 iun. 1387 (Smičiklas XVII. 69)³³²

Bebek László (fiul lui István) (1388) 22 apr. 1388 (Ro: ZsO I. nr. 513)

Bebek Ferenc (fiul lui István) 22 iun. 1388 (§ DF 254 817)³³³
(1388-1393) 13 apr. 1393 (Ro: Sztáray I. 522)
comite de Abaúj (1390-1392)³³⁴ și Borsod (1389-1393)

Bebek Detre (fiul lui György) (1388) 15 iul. 1388 (Ro: ZsO I. nr.653)

Szini István (fiul lui László) vice-postelnic 1 dec. 1389 (ZsO I. nr. 1272)
- 20 sept.1392 (DL 7742)

Bebek Imre (voievod, fiul lui György) 14 febr. 1395 (Ro: ZsO I. nr.3825)
(1394-1395) 1 mart. 1395 (Ro: ZsO I. nr. 3849)
comite de Borsod (1393-1395)

stolnic

Cf. Arch. 1301-1457. I. 59.

Korbáviai János, conte (fiul lui Miklós) 22 iun.1388 (§ DF 254 817)
(1388-1395) 20 sept.1392 (§ DL 7742)

331 În limba maghiară, funcția are două denumiri diferite (ajtónállómester / ud-varmester), prima apare în listele de demnități, cealaltă în însemnările privind persoana care a intervenit pentru beneficiar (*relatio XY*), cu excepția diplomei din 13 apr. 1393.

332 Conform clauzei de încheiere a diplomei reginei Maria, aceasta a fost întărită cu sigiliul lui Korbáviai Budiszló.

333 Cf. 16 sept. 1388 (Ro: ZsO I. nr. 738)

334 Arch. 1301-1457 II. 26.

paharnic

Cf. Arch. 1301-1457. I. 58.

Korbáviai Károly, conte (fiul lui Gergely) (1388-1393)	22 iun.1388 (§ DF 254 817) ³³⁵ 20 sept.1392 (§ DL 7742)
Szentgyörgyi ³³⁶ János, conte (fiul lui Péter)	30 iul.1394 (Ro: Erdődy lt. D 324)

comis

Cf. Arch. 1301-1457. I. 57.

Oláh János (fiul voievodului Sas) (1388-1390) ³³⁷	22 iun.1388 (§ DF 254 817) 6 ian. 1389 (Ro: ZsO I. nr. 862)
---	--

335 Într-o *relatio* a unei diplome din 25 sept.1390, nu i-a fost precizată funcția (ZsO I. nr.1669).

336 În diplomă figurează doar ca „Iohannis Groff” și, ținând cont de atributul „conte” și de prenume, numărul familiilor care pot fi luate în considerare se restrânge mult, practic poate fi vorba doar de patru familii: Fraknói, Frangepán, Korbáviai și Szentgyörgyi. Familia Frangepán o putem exclude, deoarece contele János din această familie a decedat pe 29 noiembrie 1395 (*P. Engel: Genealógia, Frangepán, tabelul I. [conții de Veglia, de Modrus și de Zengg]*). Korbáviai János ar avea șanse mai mari să fie el cel menționat, dar dat fiind că în anul precedent el avea încă cu siguranță funcția de stolnic, nu avem nici un temei să presupunem că și-ar fi schimbat funcția, deși, în lipsa unor date, nu putem exclude cu totul această posibilitate. În concluzie, a rămas familia Szentgyörgyi, poate că János a obținut funcția cu sprijinul fratelui său Tamás (Temlin), fost jude suprem regal (cf. *P. Engel: Genealógia, neamul Hontpázmány 9. ramura Szentgyörgyi, tabelul 2: Szentgyörgyi și Bazini*). Eventual am putea lua în considerare și a patra familie, cea a conților Fraknói, care număra și ea printre membrii săi din această perioadă o persoană cu numele de János (*P. Engel: Genealógia, Fraknói [Nagymartoni, conte]*), dar „poziția socială” a familiei face și mai puțin verosimil ca acesta să fi îndeplinit funcția respectivă, decât în cazul lui Szentgyörgyi János.

337 A decedat între 6 și 23 iunie 1390. Mai demult am presupus că și-a pierdut funcția la dieta din aprilie 1390, dar după cum se vede din cele ce urmează – pe atunci nu cunoșteam încă această informație – acest lucru s-a întâmplat mai devreme, poate la sfârșitul anului precedent (*N.C. Tótb: Szász vajda fiai op.cit. 138-140*), Tákosi mai era încă cu siguranță locțiitorul său, cf. cu cele scrise la Tamási.

comite de Maramureș (1385-1390) și al Ținutului Secuiesc (1387-1390)³³⁸
Tákosi Miklós (fiul lui Gergely) vice-comis 9 sept. 1389 (ZsO I. nr.1145)

funcție vacantă (1390) 8 febr. 1390 (§ DL 7659)³³⁹

Tamási János (fiul lui Henrik) 23 mai 1390 (§ DL 7590)
(1390-1395)³⁴⁰ 24 aug. 1393 (Ro: ZsO I. nr. 3045)

cancelar al reginei

Himházi Benedek (fiul lui Bakonyi 17 ian. 1387 (DL 69 994)
György) (1387)³⁴¹ 5 mai 1387 (ZsO I. nr.53)
episcop de Veszprém (1379-1387)³⁴²

Kanizsai János (fiul lui János) 22 aug. 1387 (§ DL 7248)
(1387-1395) 5 mai 1395 (DL 7947)
episcop de Eger (1384-1387), arhiepiscop de Esztergom (1387-1418),
cancelar al regelui (1387-1403)³⁴³

338 *N.C. Tóth*: Szász vajda fiai op.cit. 137-138, 143.

339 În această zi, Oláh János figurează drept comite al secuilor (Arch. 1301-1457. I. 193, Lelesz III. nr. 21/21).

340 Tamási János a primit împreună cu fratele său, Miklós, pe 27 iulie 1389 de la regina Maria o moșie în comitatul Tolna, în diploma de danie ei figurează ca familiari ai reginei (ZsO I. nr.1102).

341 Pe 6 iulie 1387 mai trăia. (ZsO I. nr.138). – A îndeplinit această funcție și mai devreme, fiind cancelar al reginei Elisabeta (22 aug. 1380: DF 200 0284, 24 iul. 1381: Veszprém város okmánytára. Oklevelek a veszprémi érseki és káptalani levéltárákból [1002–1523]. Gutheil Jenő kéziratát kiadásra előkészítette Kredics László. [Diplomatriul orașului Veszprém. Diplome din arhivele arhiepiscopiei și capitlului din Veszprém (1002-1523). Manuscrisul lui Jenő Gutheil a fost pregătit pentru publicare de László Kredics.] [A veszprémi egyházmegye múltjából 18.] Veszprém 2007. 158). După moartea regelui Ludovic a pierdut această funcție, deși el continua să se autonumească așa pe 10 mai 1385 (DF 201 055), în diploma sa din 4 iulie 1384, regina Maria nu îl numea așa (DL 91 906).

342 Arch. 1301-1457. I. 78.

343 Arch. 1301-1457. I. 68, 64, 89.

cancelar secret al reginei

Órévi Lukács (1388-1395) 24 iul.1390 (ZsO I. nr. 1604)³⁴⁴
9 dec. 1392 (ZsO I. nr. 2716)
prepozit de Buda (1388-1406)³⁴⁵

comite al capelei reginei

Cf. Arch. 1301-1457. I. 91.

Szepesi János (fiul lui Jakab) (1388-1395)³⁴⁶ 24 mai 1390 (Perényi nr.158)
15 febr. 1391 (ZsO I. nr. 1894)
doctor în drept canonic, arhidiacon de Dăbâca

Parlagi András (fiul lui Miklós), canonic de Oradea, arhidiacon de Szeghalom, capelan al reginei 13 noi. 1389³⁴⁷

Pálóci Domokos, prepozit de Lelesz (1378-1402),³⁴⁸ capelan special al reginei, 12 febr. 1391 (DF 209 515), 7 mai 1391 (DF 209 514), 5 oct. 1392 (DF 209 514)

András, preot paroh de Lampertszász,³⁴⁹ capelan special al reginei,³⁵⁰ 12 febr. 1391 (DF 209 515), 7 mai 1391 (DF 209 514), 5 oct. 1392 (DF 209 514)

István, prepozit de Tényő și canonic de Vác (1379-1391),³⁵¹ capelan special al reginei, 21 apr.1391.³⁵²

344 Miklós, prepozit de Szepes (1383-1392), predecesorul său în această funcție, poate fi documentat drept cancelar secret al reginei între 29 iunie 1383 (DF 264 231) și 6 ian. 1387 (DF 272 351) (Pál Engel socotea de la 1 iul. 1382 prezența lui în funcție: Arch. 1301-1457.I. 90, vezi și *N.C.Tóth*: *Préposti archontológia* op.cit. 62). După eliberarea Mariei din prizonierat, conform datelor de care dispunem nu și-a recăpătat funcția, cf.3 dec. 1387: ZsO I. nr. 320, 28 ian. 1388: DF 201 067 (ZsO I. nr. 414).

345 *N.C.Tóth*: *Préposti archontológia* op.cit. 25.

346 Cf. Arch. 1301-1457. I. 91. – Și pe 11 noi. 1397 era încă comite al capelei regelui (ZsO I. nr. 5068).

347 Monumenta Vaticana historiam regni Hungariae illustrantia I/3. Bullae Bonifacii IX. P. M. 1389–1396. Budapest 2000. (reprint) 24.

348 DL 69 704, *Norbert C. Tóth*: A leleszi konvent országos levéltárában lévő Acta anni sorozatának oklevelei, II. közlemény 1400–1410. (Pótlás a Zsigmondkori Oklevéltár II. kötetéhez) [Diplomele seriei *Acta anni* aflate în arhiva națională a conventului de la Lelesz, a II-a comunicare 1400-1410 (Completare la vol.II al Diplomatiului epocii lui Sigismund de Luxemburg.)] A nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyve 48. (2006) nr. 345/58.

349 Pe 28 decembrie 1376 este deja preot paroh (Bereg nr. 93).

350 Pe 21 martie 1377 este deja capelanul special al reginei mamă (Bereg nr. 93).

351 *Norbert C. Tóth*: A váci székeskáptalan archontológiája 1378–1526. [Arhontologia capitului catedralei din Vác.] In: *Studia Comitatus, Új folyam 2. – A Ferenczy Múzeumi Centrum Évkönyve 2015*. Sub redacția lui Árpád Tyekvicska. Szentendre 2016. 22.

352 Fejér X/1. 719.

căpitan al cetății Diósgyőr (și comite de Borsod)

Cf. Arch. 1301-1457. I. 119, 302. – Comiții de Borsod erau totodată și căpitanii cetății Diósgyőr (și ai cetății Dédes), în consecință despre persoanele care apar în izvoare doar drept căpitani ai cetății Diósgyőr putem presupune fără să greșim că purtau și titlul de comite. După cum rezultă din datele cunoscute de noi, cetatea Diósgyőr a ajuns în stăpânirea reginei Maria în prima jumătate a anului 1388, până atunci îi găsim în fruntea comitatului pe căpitanii și comiții regelui.

Comiții regelui Sigismund

Kaplai János (fiul lui Benedek) (-1387)³⁵³ 29 mai 1387 (DL 7272)
8 iun. 1387 (DL 7272)³⁵⁴

Comiții reginei consoarte Maria

Perényi Péter (fiul lui István) 1 dec. 1387 (Zichy IV. 341)
(1387-1388)³⁵⁵ 11 mart. 1388 (Zichy IV. 353)³⁵⁶
comite de Zemplén (1387-1388)³⁵⁷

Perényi Imre (fiul lui Péter) (1388)³⁵⁸ 29 mart.1388 (Zichy IV. 353)³⁵⁹
tânăr de la curtea reginei

353 În izvoare apare doar drept căpitan al cetății Diósgyőr, nu se cunoaște de când îndeplinea această funcție.

354 Deși Pál Engel, pe baza unei diplome din 25 sept. 1387 (în care regele a transcris diploma de mai sus, datată 8 iunie: DL 7311), a fost de părere că János Kaplai încă mai era căpitanul cetății, dar menționarea sa cu această funcție trebuie să se fi referit la diploma anterioară, emisă de el.

355 Funcția de căpitan al cetății, și împreună cu ea pe cea de comite, le-a obținut probabil în timpul șederii regelui Sigismund și a reginei Maria la Diósgyőr între 24 sept. și 14 oct.1387 (Itineraria 58.), când Péter Perényi se afla și el în oraș (24 sept. 1387: ZsO I. nr.227).

356 În diploma reginei Maria apare drept „castellanus noster de Dyosgeur”.

357 Arch. 1301-1457. I. 242.

358 Funcțiile de căpitan al cetății și de comite le-a putut îndeplini în mod provizoriu după moartea tatălui său, cu siguranță a fost numit de regina Maria care tocmai se afla la Diósgyőr (vezi diploma de mai sus).

359 În diploma reginei Maria figurează ca „aule nostre iuvenis... castellanus noster de Dyosgewr”.

Perényi Miklós (fiul lui Péter) (1388-1389) 13 apr. 1388 (Zichy IV. 354)³⁶⁰
paharnic (1387-1390), comite de Abaúj și Zemplén (1388-1390)³⁶¹

(Raszlavica) Bálint, vice-comite 3 sept. 1388 (DL 7436)³⁶²

Bebek László (fiul lui István) (1389-1393)³⁶³ 1 iul. 1390 (ZsO I. nr.1577)³⁶⁴
10 apr. 1393 (DL 96 663)
trezorier al reginei (1390-1393), comite de Abaúj (1390-1392)³⁶⁵

Bebek Ferenc (fiul lui István) (1389-1393) 1 mai 1392 (ZsO I. nr. 2495)³⁶⁶
postelnic al reginei (1388-1393), comite de Abaúj (1390-1392)³⁶⁷

Besenyői Miklós (fiul lui Lőrinc), vice-comite 10 apr. 1393 (DL 96 663)

Bebek Imre (voievod, fiul lui György) (1393-1395) 9 apr. 1394 (DL 89 590)
trezorier al reginei (1393-1394), postelnic (1394-1395)

Kapi Pál, vice-comite 9 apr. 1394 (DL 89 590)

căpitan al cetății Munkács (și comite de Bereg)

Cf. Arch. 1301-1457. I. 110, 369-370, Bereg 16. – Comiții de Bereg erau totodată și căpitanii cetății Munkács, începând din 1320 și până la moartea reginei Maria această cetate a fost tot timpul în subordinea reginei Ungariei.

360 În izvor figurează drept căpitan al cetății – Pe 21 apr. 1388 trezorierul Kusalyi Jakcs András i-a dat o chitanță la Diósgyőr, dar în diplomă nu figurează funcția sa.

361 Arch. 1301-1457. I. 44, 95, 242.

362 Pentru identificare, vezi Arch. 1301-1457. I. 119, II. 202.

363 În izvoare, cu excepția ultimei mențiuni, figurează drept căpitan al cetății. Funcția sa de comite o putem socoti cu mare probabilitate începând din 1389, deoarece pe 8 septembrie emitea deja documente la Diósgyőr în calitate de comite de Timiș (DL 84 211, ZsO I. nr.1138). – Anul documentului este cu siguranță 1389: pe de o parte pe baza datării sale („feria quarta proxima nativitatis Virginis” – în acel an sărbătoarea a căzut într-o zi de miercuri), pe de altă parte Bebek László nu mai îndeplinea funcția de comite de Timiș pe 1 apr. 1390 („honore ipsius comitatus nunc mutato” – DL 52 674, ZsO I. nr. 1428). Anul 1388 este exclus datorită menționării vice-comitelui lui Perényi.

364 Vezi și porunca reginei Maria către căpitanii și vice-căpitanii săi ai cetății Diósgyőr („fidelibus nostris castellanis vel vicecastellanis de Dyosgeur” – DL 7776, ZsO I. nr. 2444).

365 Arch. 1301-1457. I. 95.

366 Scrisoarea reginei Maria se adresează lui și fratelui său László, în calitatea lor de căpitanii ai cetății Diósgyőr.

367 Arch. 1301-1457. I. 95.

Comiții reginei domnitoare Maria (1382-1386) / comiții regelui Sigismund (1387)

Kusalyi András (fiul lui Jakcs) 26 mart. 1382 (Kállay³⁶⁸ II. nr.1904)
(1382-1387) 3 dec. 1387 (ZsO I. nr. 320)

trezorier regal (1382-1389)³⁶⁹

Kusalyi György (fiul lui Jakcs) 6 iun. 1382 (Kállay II. nr. 1906)
(1382-1387) 3 dec. 1387 (ZsO I. nr. 320)

trezorier regal (1383-1391)³⁷⁰

Kusalyi István (fiul lui Jakcs) (1387) 19 apr. 1387 (ZsO I. nr.31)
14 oct. 1387 (HO VII. 423)

trezorier regal (1387-1389)³⁷¹

Comiții reginei consoarte Maria (1387-1395)

Bebek Imre (voievod, fiul lui György) 19 dec.1388 (K: Bereg nr.106)
(1387-1389)³⁷² 23 dec.1388 (K: Bereg nr.109)

jude suprem regal (1386-1392), comite de Bars (1387)³⁷³

Losonci István (fiul lui István) 9 mai 1391 (ZsO I. nr. 2026)³⁷⁴
(1390-1392)³⁷⁵

ban de Macsó (1390-1392)³⁷⁶

368 A nagykallói Kállay-család levéltára. Az oklevelek és egyéb iratok kivonatai I–II. [Arhiva familiei Kállay de Nagykovács. Rezumatele diplomelor și ale altor documente I–II.] (A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság kiadványai 1–2.) Budapest 1943.

369 Arch. 1301-1457. I. 52.

370 Arch. 1301-1457. I. 52.

371 Arch. 1301-1457. I. 52, ZsO I. nr. 31.

372 Dat fiind că regina a donat deja pe 6 dec. 1387 posesiuni ce aparțineau cetății (ZsO I. nr. 333), cu siguranță în acel moment de la începutul lui decembrie a preluat în mod efectiv domeniul. Pe 30 mai 1388 figurează deja probabil vice-căpitanul lui Tárkányi Benedek, căpitanul cetății Munkács în vremea comitelui Bebek Imre (Arch.1301-1457 I. 370).

373 Arch. 1301-1457. I. 8-9 (fără întrerupere, cf. Sz. Sütő: Anjou op.cit. I. 158), 107.

374 Ordinul regelui Sigismund, adresat lui în calitate de „comiti de Beregh et castellano eiusdem de Munkács”.

375 Probabil a dobândit funcția de comite în același timp cu cea de ban și a îndeplinit-o până în primăvara anului 1392, pe 13 iulie 1392 nu mai era ban. – Cunoaștem o scrisoare a reginei Maria din 6 mai 1389 către conventul de la Lelesz, prin care ruga conventul să aștepte pentru ea dacă fiii lui Nagymihályi András au plătit în conformitate cu scrisoarea emisă în acest sens de fostul ban Losonci István („iuxta continentiam literarum magnifici viri domini Stephani de Lochonch, pridem bani obligatoriarum”) răscumpărarea pentru iobagul pe nume Benedek al lui Nagymihályi Lőrinc (Sztáray I. 486). Nu se poate ști în ce calitate a emis Losonci această scrisoare.

376 Arch. 1301-1457. I. 28, îndeplinea această funcție deja din 15 martie 1390 (DF 218 604).

377 Izvorul îi menționează doar prenumele. Dintre familiile cu rol politic însemnat în epocă, având printre membrii lor o persoană cu prenumele János, intră în discuție patru: Bebek, Losonci, Nagymihályi și Perényi. Pál Engel (Arch. 1301-1457. I. 110), urmat de Tibor Neumann (Bereg 16.), l-au identificat cu János, fiul lui György Nagymihályi. Însă acest lucru este înfirmat din mai multe puncte de vedere: János Nagymihályi a primit de la regina Maria pe 13 apr. 1393 o donație, mai exact niște posesiuni scoase dintre pertinențele cetății Munkács și în diploma respectivă János figurează drept comite de Ung (Sztáray I. 522). În toamna aceluiași an, când palatinul Leusták Ilsvai a ținut o adunare palatinală pentru nobilimea comitatelor Szabolcs și Bereg, pe una din diplomele emise cu această ocazie apare și numele lui János Nagymihályi, dar lângă numele său nu se menționează că ar fi comite de Bereg, e drept că nici de Ung (ibidem 528). În volumul lui Pál Engel dedicat nobilimii din Ung, János Nagymihályi figurează doar drept comite de Ung (*P. Engel: Ung megye op.cit.* 35). A doua posibilitate o constituie identificarea lui cu János Losonci (ramura Dezső, fiul voievodului László – Arch. 1301-1457. II. 148), care apare în însemnarea de pe diploma de danie a reginei Maria din 26 febr. 1390 („relatio magistri Johannis filii domini Ladislai comitis” – DF 201 080, ZsO I. nr.1375), dar familia Losonci tocmai în 1392 își pierduse poziția din elita conducătoare (*E. Mályusz: Zsigmond király op.cit.* 35), astfel încât funcția sa de comite pare cea mai puțin probabilă. Ceva mai mare plauzibilitate ar avea identificarea cu János, fiul lui László Bebek, postelnic, apoi trezorier al reginei, însă acesta apare pentru prima dată în izvoare abia în 1397, e drept că atunci este deja comis regal (Arch. 1301-1457. II. 27). Și în sfârșit a patra variantă posibilă este János Perényi, al cărui tată, Péter Perényi, și ai cărui frați, Imre și Miklós, au fost căpitaniii cetății Diósgyőr, numiți de regina Maria (vezi la căpitaniii cetății Diósgyőr). Pe 23 mai 1390, János Perényi este deja paharnic regal, urmându-i fratelui său, Miklós, funcție pe care a îndeplinit-o până la moartea sa în bătălia de la Nicopole (Arch. 1301-1457. I. 44). Identificarea cu János Perényi este sprijinită în mod indirect de faptul că mai mulți membri ai familiei Leszteméri au slujit în comitate conduse de persoane din familia Perényi: János Veres, fiul lui Miklós Leszteméri, este vice-comite de Ung al lui Péter, fiul lui Simon Perényi (1396-1401, *P. Engel: Ung megye op.cit.*133, Arch. 1301-1457. II. 145), iar Simon Leszteméri a fost solgăbirău la Zemplén în 1389 (DF 233 983), în perioada în care era acolo comite fiul lui Péter Perényi, Miklós, fratele lui János (Arch. 1301-1457. I. 242).

378 Putem socoti numirea sa în funcția de comite de la destituirea lui Losonci István, iar dacă se confirmă că într-adevăr Perényi János a fost comitele, atunci putem considera că a îndeplinit această funcție până la moartea sa în bătălia de la Nicopole (Arch. 1301-1457. I. 44). Însă este cert că în 1397 funcția de comite era îndeplinită de principii lituanieni, Vazul și Tódor (Bereg 16).

379 Arch. 1301-1457. I. 44.

380 Ibidem 96.

Mihály, locțiitorul căpitanului cetății Munkács 8 noi. 1392 (DF 209 514)³⁸¹
Leszteméri Péter (fiul lui György),³⁸² vice-comite 23 mart. 1393 (Lelesz III.
nr.33/50)³⁸³ – 13 noi. 1393 (DL 52813)³⁸⁴

comite de Csepel

Cf. Arch. 1301-1457. I. 123 – Comitatul/domeniul făcea parte dintre posesiunile reginei începând din anii 1250 (*A. Zsoldos*: *Az Árpádok és asszonyaik* op.cit.45-46; *Idem*: *Pest megye op.cit.* 42-44; *I. Tringli* : *Pest megye op.cit.* 81-83).

Hardi Besenyő Miklós (fiul lui Miklós) 9 febr. 1389 (ZsO I.nr. 923)
(1388-1395) 22 iun. 1392 (ZsO I. nr.2541)

comite de Verőce

Cf. Arch. 1301-1457. I. 230-231. – Comitatul s-a aflat în stăpânirea reginelor începând din anii 1240, la început intermitent, apoi în epoca Angevină permanent (*A. Zsoldos*: *Az Árpádok és asszonyaik* op.cit. 42-43, 150-151), până la căderea în disgrație a reginei Barbara, în 1419, când regele Sigismund i l-a luat, împreună cu celelalte posesiuni ale sale.

Kusalyi András (fiul lui Jakcs) (1388) 8 ian. 1388 (ZsO I nr. 384)
trezorier al regelui și al reginei (1382-1389)³⁸⁵

Garai Miklós (fiul lui Miklós) (1388-1389) 16 apr. 1388 (ZsO I.nr. 501)³⁸⁶
22 aug.1388 (DL 106 935)
ban de Macsó (1387-1390)³⁸⁷ și comite de Segesd

(necunoscut, 1390-1395)³⁸⁸

381 Ziua hotărnicirii, data emiterii diplomei: 19 martie 1393.

382 6 iun. 1414: DL 85 640 (ZsO IV.nr. 2068), cf. *P.Engel*: *Genealógia, Leszteméri* (comitatul Zemplén) tabelul 1.: fiul lui János: György (1358).

383 „Petrus de Lezthemer, famulus Iohannis castellani in castro Munkach constituti” — DF 211 965.

384 Vezi și DL 52 816, cf. ZsO I. nr. 4407.

385 Arch. 1301-1457. I. 52.

386 „inter ceteras comitatus comiti dicti comitatus (de Vereuche – completat de mine, N.C.T.)”

387 Arch. 1301-1457. I. 28.

388 Deși nu cunoaștem numele comitelui, știm sigur că domeniul și comitatul îi aparțineau reginei Maria, acest lucru ni-l dovedesc șederile ei la Verőce (21 apr.-7 mai 1391, 7 febr. 1394, 7-25 ian. 1395: *Itineraria* 43., 45.).

comite de Segesd

Cf. Arch. 1301-1457. I. 174. – Domeniul se afla în stăpânirea reginelor începând din anii 1270 (*A. Zsoldos: Az Árpádok és asszonyaik* op.cit. 41-43). Domeniul a fost zălogit de către regele Sigismund lui Miklós Zámbo pe 22 iunie 1389 (ZsO I. nr.1071), după moartea căruia văduva acestuia l-a restituit pe 27 apr. 1395 (ZsO I. nr.3950).³⁸⁹ În pofida acestui fapt, regina Maria deja pe 7 ian. 1395 dădea dispoziții referitor la un teren din Segesd (ZsO I. nr.3782).

Garai Miklós (fiul lui Miklós) (1388-1389) 16 febr.1389 (Serbia³⁹⁰ 22.)
ban de Macsó (1387-1390)³⁹¹ și comite de Verőce

János (fiul lui Antimus) vice-comite 16 febr.1389 (Serbia 22.)

(necunoscut, 1395)

judele / comitele cumanilor reginei

Cf. Arch. 1301-1457. I. 147.

Serkei Dezső (fiul lui Benedek) 15 iun.1390 (ZsO I. nr.1561)
(1388-1395)³⁹² 9 noi. 1392 (ZsO IV. nr.2214)
comite de Nyitra (1390)³⁹³

protonotar al reginei

György 3 iul. 1388 (ZsO I. nr. 632)
canonic lector la Veszprém³⁹⁴

389 Despre aceasta, vezi: *János Incze: Luxemburgi Zsigmond városzalogosításai. Segesd és Bártfa esete. [Zălogiri de orașe întreprinse de regele Sigismund. Cazul orașelor Segesd și Bártfa.]* In: *Micae Mediaevales II. Fialat történések dolgozatai a középkori Magyarországról és Európáról.*[Lucrări ale unor tineri istorici despre Ungaria și Europa medievală] Sub redacția lui Bence Péterfi, András Vadas, Gábor Mikó, Péter Jakab. Budapest 2012. 110–115.

390 A Magyarország és Szerbia közötti összeköttetések oklevéltára, 1198–1526. [Diplomatiariul relațiilor dintre Ungaria și Serbia, 1198-1526] Sub redacția lui Lajos Thallóczy și Antal Áldásy. (Magyarország melléktartományainak oklevéltára 2. / MHHD XXXIII.) Budapest 1907.

391 Arch. 1301-1457. I. 28.

392 Cf. diploma din 3 iulie 1395 (ZsO I. nr. 4034).

393 Arch. 1301-1457. I. 160.

394 Pe 26 apr. 1384 (DL 7074) este deja el, pe 29 mai 1407 (DL 101 966) este încă el canonicul lector.

directorul cauzelor (director causarum) al reginei

Cf. *György Bónis*: Jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon. [Intelectuali cu cunoștințe juridice în Ungaria dinainte de bătălia de la Mohács.] Budapest 1971. 131.

Nyitrai (Kürti) Miklós 30 oct.1388 (ZsO I. nr.781)
(1388-1395)³⁹⁵ 1 noi. 1393 (ZsO I. nr.3183)

gospodar al reginei

László (fiul lui Tamás) (1388) 13 apr. (1388)³⁹⁶ (Zichy XII. 49)³⁹⁷

Kápolnai Mihály (fiul lui István) înainte de 23 iun. 1393 (ZsO I. nr. 2984)³⁹⁸
(1389-1393)³⁹⁹

prepozit de Titel (1383-1393),⁴⁰⁰ episcop de Nyitra (1393-1399)⁴⁰¹

Megyhéhid⁴⁰² János (fiul lui Miklós), vice-gospodar 6 mai 1391 (DL 100 241)⁴⁰³

(necunoscut, 1393-1395)

Personalul curții reginei

Cf. Arch. 1301-1457. I. 489-492. – Printre membrii curții (*aula*) am consemnat doar acele persoane despre care se menționează în perioada examinată că făceau parte din personalul curții reginei.

395 Pe 11 febr. 1388 (ZsO I. nr.429) este deja, iar pe 5 iun. 1395 (ZsO I. nr. 4005) este încă directorul cauzelor al regelui.

396 În legătură cu datarea diplomei, vezi Zichy IV. 254.

397 Scrisoarea trezorerului András Kusalyi către paharnicul Miklós Perényi, în care îl numește pe László familiarul său („dispensatori dicte nostre regine, familiari nostro”).

398 În diploma emisă de regele Sigismund, figurează ca fost gospodar al regelui și al reginei.

399 Pe 5 mart.1389 figurează ca gospodar al regelui (ZsO I. nr.942), în 1391 era cu siguranță și gospodarul reginei, pentru că Megyhéhid era familiarul său (Arch. 1301-1457. II. 158).

400 *Sz. Süttő*: Anjou op.cit. II. nr. 24/39 (1383)

401 Arch. 1301-1457. I. 72.

402 Arch. 1301-1457. II. 158.

403 În diploma reginei Maria: „fidelis nostri Iohannis filii Nicolai vicedispensatoris curie nostre maiestatis”. – În diploma regelui Sigismund din 13 oct. 1393 figurează deja ca fost vice-gospodar (ZsO I. nr. 3144).

cavaleri de la curte (miles)

Ruszkai Domokos (fiul lui Jakab) 6 dec.1387 (ZsO I. nr.333)⁴⁰⁴
Szécsi János (fiul palatinului Miklós) 18 iun. 1388 (DL 100 227)⁴⁰⁵
Nagymihályi János (fiul lui György) 8 mai 1390 (Sztáray I. 490), 13 apr. 1393
(Sztáray I. 522)⁴⁰⁶
Vezensyi László (fiul lui Miklós)⁴⁰⁷ 30 ian. 1391 (ZsO I. nr.1869)
Csaholyi Sebestyén (fiul lui Nagy János)⁴⁰⁸ 12 febr. 1391 (DF 209 515), 7 mai
1391 (DF 209 514),
5 oct.1392 (DF 209 514)
Rozsályi Kun Lukács (fiul lui György)⁴⁰⁹ 7 mai 1391 (DF 209 514)
Alsólendvai István (fiul banului János) 9 oct.1391 (ZsO I. nr. 2241)
Hardi Besenyő Miklós (fiul lui Miklós, comite de Csepel) 22 iun.1392 (ZsO I.
nr. 2541)
Cudar Péter „ban” (fiul lui Domokos)⁴¹⁰ 10 ian. 1394 (ZsO I. nr. 3280)
Zeleméri László (fiul lui János: fiul lui Péter) 26 iul. 1394 (ZsO I. nr. 3574)

familiari ai reginei

Tamási Miklós (fiul lui Henrik) 27 iul. 1389 (DL 90 932, ZsO I. nr. 1102)
Tamási János (fiul lui Henrik) 27 iul. 1389 (DL 90 932, ZsO I. nr. 1102)

tânăr de la curte / aprod

Oláh János (fiul voievodului Sas) 11 mart. 1388 (Zichy IV. 353)
Perényi Imre (fiul lui Péter) căpitan al cetății Diósgyőr 29 mart. 1388 (Zichy
IV. 353)

404 21 dec. 1391: fiul lui Ruszkai Dobó: Domokos cavalier de la curtea regelui (ZsO I. nr.2309)

405 În diplomă apare: „fidelis noster miles”

406 În diploma reginei Maria apare: „comes noster de Ung”, comite de Ung între 1388 și 1396 (Arch. 1301-1457. II. 173).

407 Între 1382 și 1386 stolnic al reginei Maria (Arch. 1301-1457. I. 258)

408 În 1372 și 1373 cavalier de la curtea regelui, în 1385 cavalier de la curtea reginei (Arch. 1301-1457. I. 485)

409 În 1379 cavalier de la curtea regelui, în 1383 cavalier de la curtea reginei, în 1391 și 1395 cavalier la curtea regelui Sigismund (Arch. 1301-1457. I. 486)

410 Apare începând din 1343 la curtea regelui Ludovic, și-a început cariera ca aprod, ultima dată e menționat ca ban al Croației între 1386-1387 (Arch. 1301-1457. II. 46).

Gimesi Forgács Péter (fiul lui András)⁴¹¹ 2 iun. 1388 (ZsO I. nr.577), 30 oct. 1388 (ZsO I. nr.782)
Álmosdi János (fiul lui Péter)⁴¹² 16 sept. 1388 (ZsO I. nr. 738)
Álmosdi László (fiul lui Péter) 16 sept. 1388 (ZsO I. nr. 738)
Gimesi Forgács János (fiul lui Miklós)⁴¹³ 30 oct. 1388 (ZsO I. nr. 782)
Gulácsi Kis Egyed (fiul lui Péter) 26 febr.1390 (ZsO I. nr. 1375)
Kanizsai István (fiul lui Lőrinc: fiul lui János)⁴¹⁴ 20 apr. 1390 (ZsO I. nr. 1459), 23 mai 1390 (DL 7590), 27 iul. 1390 (DL 7552)
Nagyécsi Kontra Pál 12 apr. 1391 (ZsO I. nr. 1968), 1 mai 1391 (ZsO I. nr. 2013)
Telekesi Miklós (fiul lui György)⁴¹⁵ 21 apr. 1391 (Fejér X/1. 719, DF 252 148)
Dobói Fülöp (fiul lui Miklós) 4 mai 1391 (ZsO I. nr. 2015)
Kazai Kakas János (fiul lui László)⁴¹⁶ 10 ian. 1394 (ZsO I. nr. 3280)

domnișoară de onoare / slujitoare la curte

Deméni⁴¹⁷ Ilona (fica lui Elek; logodnica lui Miklós, fiul lui Csetneki László)
6 ian. 1389 (ZsO I. nr. 863)

cărușas

magistrul Frigyes 9 mart. 1395 (ZsO I. nr. 3871)

411 Pentru evoluția de mai târziu a carierei sale, vezi: Arch. 1301-1457. II. 76.

412 Pentru evoluția de mai târziu a carierei sale, vezi: Arch. 1301-1457. II. 53.

413 Anterior a fost vice-comite de Nyitra (1379), respectiv familiarul reginei Elisabeta (1382) (Arch. 1301-1457. II. 76.)

414 Pentru evoluția de mai târziu a carierei sale, vezi: Arch. 1301-1457. II. 122.

415 În 1377 este tânăr de la curtea regelui (Arch. 1301-1457. I. 486).

416 Arch. 1301-1457. II. 120.

417 Vezi cele scrise în nota nr. 192.

Anexa II.

Liste de demnități (1388-1392)

Cf. Arch. 1301-1457. I. 550. – Numele persoanelor care figurează în diplomele de privilegii ale reginei Maria – în afară de arhiepiscopi și episcopi – le public în toate cazurile în forma lor normalizată, pe demnitarii care apar și în privilegiile regelui îi menționez cu numele complet, fără nici un fel de observații, identificarea am făcut-o în toate cazurile pe baza repertoriului lui Pál Engel (Arch. 1301-1457. I-II.). În cazul demnitarilor reginei, nu am completat numele, ele figurează sub forma în care apar în diploma respectivă. Despre limitele folosirii listelor de demnități, vezi: *Norbert C. Tóth-Richárd Horváth-Tibor Neumann-Tamás Pálosfalvi: Magyarország világi archontológiája 1458–1526. I. Főpapok és bárók.*[Archontologia laică a Ungariei 1458-1526.I. Arhieri și baroni.] (Magyar Történelmi Emlékek – Adattárak) Budapest 2016. 15–16.

22 iunie 1388 (decimo Kal. Iulii)	M: 2	DF 254 817
dpm: János, arhiepiscop de Esztergom și comite perpetuu, cancelar al reginei și al regelui		
Lackfi István palatin Losonci László Sr. voievod al Transilvaniei Bebek Imre jude suprem regal Kanizsai Miklós (fiul lui János) trezorier al regelui Losonci László Jr. ban al Slavoniei Losonci Dénes (fiul lui Tamás) ban al Dalmației-Croației Garai Miklós ban de Macsó Bebek György trezorier al reginei Bebek Ferenc (fiul lui István) postelnic al reginei János (Budiszlófi) stolnic al reginei Korbáviai Károly paharnic al reginei Oláh János comis al reginei		
Însemnare a cancelariei:	-	
Beneficiar:	Kusalyi András trezorier, György, István și David (fiii lui Jakcs)	
Sigiliu:	sigiliu dublu atârnat (partea din mijloc)	
Observații:	litera M inițială ornată, scoasă în evidență	

29 octombrie 1388 (quarto Kal. Nov.)	M: -	DL 87 585
dpm: János, arhiepiscop de Esztergom și comite perpetuu, cancelar al reginei și al regelui		
Lackfi István palatin Bebek Imre jude suprem regal Losonci László Sr. voievod al Transilvaniei și comite de Szolnok Kanizsai Miklós (fiul lui János) trezorier al regelui Losonci László Jr. ban al Slavoniei Losonci Dénes (fiul lui Tamás) ban al Dalmației-Croației Garai Miklós ban de Macsó Bebek György trezorier al reginei Bebek Ferenc (fiul lui István) postelnic al reginei János (Budiszlófi) stolnic al reginei Korbáviai Károly paharnic al reginei Oláh János comis al reginei		
Însemnare a cancelariei:	-	
Beneficiar:	Kanizsai János arhiepiscop de Esztergom, Miklós trezorier și István (fiii lui János)	
Sigiliu:	sigiliu dublu atârnat (doar șnurul de mătase)	
Observații:	litera M inițială ornată, scoasă în evidență (intactă, neatinsă de pecete)	

29 octombrie 1388 (quarto Kal. Nov.)	M: 2	DL 7407
dpm: János, arhiepiscop de Esztergom și comite perpetuu, cancelar al reginei și al regelui		
Lackfi István palatin Bebek Imre jude suprem regal Losonci László Sr. voievod al Transilvaniei și comite de Szolnok Kanizsai Miklós (fiul lui János) trezorier al regelui Losonci László Jr. ban al Slavoniei Losonci Dénes (fiul lui Tamás) ban al Dalmației-Croației Garai Miklós ban de Macsó Bebek György trezorier al reginei Bebek Ferenc (fiul lui István) postelnic al reginei János (Budiszlófi) stolnic al reginei Korbáviai Károly paharnic al reginei Oláh János comis al reginei		
Însemnare a cancelariei:	-	
Beneficiar:	Kanizsai János arhiepiscop de Esztergom, Miklós trezorier și István (fiii lui János)	

Sigiliu:	sigiliu dublu atârnat (doar şnurul de mătase)
Observații:	litera M inițială ornată, scoasă în evidență

29 octombrie 1388 (quarto Kal. Nov.)	M: 2	DL 24 692
dpm: János, arhiepiscop de Esztergom și comite perpetuu, cancelar al reginei și al regelui		
Lackfi István palatin Losonci László Sr. voievod al Transilvaniei și comite de Szolnok Bebek Imre jude suprem regal Losonci László Jr. ban al Slavoniei Losonci Dénes (fiul lui Tamás) ban al Dalmației-Croației Garai Miklós ban de Macsó Kanizsai Miklós (fiul lui János) trezorier al regelui Bebek György trezorier al reginei Bebek Ferenc (fiul lui István) postelnic al reginei János (Budiszlófi) stolnic al reginei Korbáviai Károly paharnic al reginei Oláh János comis al reginei		
Însemnare a cancelariei:	-	
Beneficiar:	Szécsényi Frank comite de Zólyom și Szécsényi Simon comite de Trencsén (fiii lui Kónya)	
Sigiliu:	sigiliu dublu atârnat (doar locul unde a fost atârnat)	
Observații .	-	

29 octombrie 1388 (quarto Kal. Nov.)	M: -	DL 65 807
dpm: János, arhiepiscop de Esztergom și comite perpetuu, cancelar al reginei și al regelui		
Lackfi István palatin Losonci László Sr. voievod al Transilvaniei și comite de Szolnok Bebek Imre jude suprem regal Losonci László Jr. ban al Slavoniei Losonci Dénes (fiul lui Tamás) ban al Dalmației-Croației Garai Miklós ban de Macsó Bebek György trezorier al reginei Bebek Ferenc (fiul lui István) postelnic al reginei Korbáviai János (fiul lui Budiszló: fiul lui Miklós) stolnic al reginei Korbáviai Károly paharnic al reginei Oláh János comis al reginei		

Însemnare a cancelariei:	-
Beneficiar:	Sároi László (fiul lui Péter) căpitanul cetății Csókakő
Sigiliu:	sigiliu dublu atârnat (fragment)
Observații:	regesta diplomei fără lista de demnități: A Balassa család levéltára 1193–1526. [Arhiva familiei Balassa 1193-1526] Pregătită pentru publicare și redactată de Iván Borsa pe baza manuscrisului lui Antal Fekete Nagy (A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 18.) Budapest 1990. nr. 180.

31 octombrie 1388 (secundo Kal. Nov.)	M: -	DL 7297
dpm: János, arhiepiscop de Esztergom și comite perpetuu, cancelar al reginei și al regelui		
Lackfi István palatin Bebek Imre jude suprem regal Losonci László Sr. voievod al Transilvaniei și comite de Szolnok Kanizsai Miklós (fiul lui János) trezorier al regelui Losonci László Jr. ban al Slavoniei Losonci Dénes (fiul lui Tamás) ban al Dalmației-Croației Garai Miklós ban de Macsó Bebek György trezorier al reginei Bebek Ferenc (fiul lui István) postelnic al reginei János (Budiszlófi) stolnic al reginei Korbáviai Károly paharnic al reginei Oláh János comis al reginei		
Însemnare a cancelariei:	-	
Beneficiar:	Kanizsai János arhiepiscop de Esztergom, Miklós trezorier și István (fiii lui János)	
Sigiliu:	sigiliu dublu atârnat (doar șnurul de mătase)	
Observații:	-	

22 noiembrie 1388 (decimo Kal. Dec.)	M: -	DL 7357
dpm: János, arhiepiscop de Esztergom și comite perpetuu, cancelar al reginei și al regelui		
Lackfi István palatin Bebek Imre jude suprem regal Losonci László Sr. voievod al Transilvaniei și comite de Szolnok Kanizsai Miklós (fiul lui János) trezorier al regelui Losonci László Jr. ban al Slavoniei Losonci Dénes (fiul lui Tamás) ban al Dalmației-Croației Garai Miklós ban de Macsó Bebek György trezorier al reginei Bebek Ferenc (fiul lui István) postelnic al reginei János (Budiszlófi) stolnic al reginei Korbáviai Károly paharnic al reginei Oláh János comis al reginei		
Însemnare a cancelariei:	-	
Beneficiar:	Kanizsai János arhiepiscop de Esztergom, Miklós trezorier și István (fiii lui János)	
Sigiliu:	sigiliu dublu atârnat (doar șnurul de mătase)	
Observații:	litera M inițială ornată, scoasă în evidență	

30 noiembrie 1388 (secundo Kal. Dec.)	M: -	DL 87 586 (HO V. 180)
dpm: János, arhiepiscop de Esztergom și comite perpetuu, cancelar al reginei și al regelui		
Lackfi István palatin Bebek Imre jude suprem regal Losonci László Sr. voievod al Transilvaniei și comite de Szolnok Kanizsai Miklós (fiul lui János) trezorier al regelui Losonci László Jr. ban al Slavoniei Losonci Dénes (fiul lui Tamás) ban al Dalmației-Croației Garai Miklós ban de Macsó Bebek György trezorier al reginei Bebek Ferenc (fiul lui István) postelnic al reginei János (Budiszlófi) stolnic al reginei Korbáviai Károly paharnic al reginei Oláh János comis al reginei		

Însemnare a cancelariei:	-
Beneficiar:	Kanizsai János arhiepiscop de Esztergom, Miklós trezorier și István (fiii lui János)
Sigiliu:	sigiliu dublu atârnat (doar șnurul de mătase)
Observații .	-

23 decembrie 1388 (decimo Kal. Dec.!)	M: -	DL 7427
dpm: János, arhiepiscop de Esztergom și comite perpetuu, cancelar al reginei și al regelui		
Lackfi István palatin Bebek Imre jude suprem regal Losonci László Sr. voievod al Transilvaniei și comite de Szolnok Kanizsai Miklós (fiul lui János) trezorier al regelui Losonci László Jr. ban al Slavoniei Losonci Dénes (fiul lui Tamás) ban al Dalmației-Croației Garai Miklós ban de Macsó Bebek György trezorier al reginei Bebek Ferenc (fiul lui István) postelnic al reginei János (Budiszlófi) stolnic al reginei Korbáviai Károly paharnic al reginei Oláh János comis al reginei		
Însemnare a cancelariei:	-	
Beneficiar:	Kanizsai János arhiepiscop de Esztergom, Miklós trezorier și István (fiii lui János)	
Sigiliu:	sigiliu dublu atârnat (fragmente)	
Observații:	din cauza diplomelor transcrise în ea, nu poate fi vorba de Dec., ci doar de Ian., cf. Arch. 1301-1457. I. 550.	

8 februarie 1390 (sexto Idus Febr.)	M: 8	DL 7659
dpm: János, arhiepiscop de Esztergom și comite perpetuu, cancelar al reginei și al regelui		
Lackfi István palatin Losonci László Sr. voievod al Transilvaniei și comite de Szolnok Bebek Imre jude suprem regal Bebek Detre ban al Slavoniei Losonci Dénes (fiul lui Tamás) ban al Dalmației-Croației Garai Miklós ban de Macsó Kanizsai Miklós (fiul lui János) trezorier al regelui Bebek György trezorier al reginei Bebek Ferenc (fiul lui István) postelnic al reginei János (Budiszlófi) stolnic al reginei Korbáviai Károly paharnic al reginei funcția de comis vacantă Stiborici Stibor comite de Pozsony		
Insemnare a cancelariei:	-	
Beneficiar:	Szécsényi Frank comite de Zólyom și Szécsényi Simon comite de Trencsén (fiii lui Kónya)	
Sigiliu:	Sigiliu dublu atârnat (fragmente)	
Observații:	-	

23 mai 1390 (decimo Kal. Iunii)	M: -	DL 7590
dpm: János, arhiepiscop de Esztergom și comite perpetuu, cancelar al reginei și al regelui		
Lackfi István palatin Losonci László Sr. voievod al Transilvaniei și comite de Szolnok Bebek Imre jude suprem regal Bebek Detre ban al Slavoniei Losonci István ban de Macsó Bebek László (fiul lui István) trezorier al reginei Bebek Ferenc (fiul lui István) postelnic al reginei Korbáviai János (Budiszlófi) stolnic al reginei Korbáviai Károly paharnic al reginei Tamási János (fiul lui Henrik) comis al reginei Stiborici Stibor comite de Pozsony		
Insemnare a cancelariei:	-	
Beneficiar:	Kanizsai János arhiepiscop de Esztergom, Miklós trezorier și István tânăr de la curtea reginei (fiii lui János)	
Sigiliu:	sigiliu dublu atârnat (doar șnurul de mătase)	
Observații:	litera M inițială ornată, scoasă în evidență	

27 iulie 1390 (sexto Kal. Aug.)	M: 4	DL 7552
dpm: János, arhiepiscop de Esztergom și comite perpetuu, cancelar al reginei și al regelui		
Lackfi István palatin Losonci László Sr. voievod al Transilvaniei și comite de Szolnok Bebek Imre jude suprem regal Bebek Detre ban al Slavoniei Losonci István ban de Macsó Bebek László (fiul lui István) trezorier al reginei Bebek Ferenc (fiul lui István) postelnic al reginei Korbáviai János (Budiszlófi) stolnic al reginei Korbáviai Károly paharnic al reginei Tamási János (fiul lui Henrik) comis al reginei Stiborici Stibor comite de Pozsony		
Însemnare a cancelariei:	-	
Beneficiar:	Kanizsai János arhiepiscop de Esztergom, Miklós trezorier și István tânăr de la curtea reginei (fiii lui János)	
Sigiliu:	sigiliu dublu atârnat (doar locul unde a fost atârnat)	
Observații:	litera M inițială, scoasă în evidență	

29 iulie 1390 (quarto Kal. Aug.)	M: 8	DL 87 611
dpm: János, arhiepiscop de Esztergom și comite perpetuu, cancelar al reginei și al regelui		
Lackfi István palatin Losonci László Sr. voievod al Transilvaniei și comite de Szolnok Bebek Imre jude suprem regal Bebek Detre ban al Slavoniei Losonci István ban de Macsó Bebek László (fiul lui István) trezorier al reginei Bebek Ferenc (fiul lui István) postelnic al reginei Korbáviai János (Budiszlófi) stolnic al reginei Korbáviai Károly paharnic al reginei Tamási János (fiul lui Henrik) comis al reginei Stiborici Stibor comite de Pozsony		
Însemnare a cancelariei:	-	

Beneficiar:	Kanizsai János arhiepiscop de Esztergom, Miklós trezorier și István tânăr de la curtea reginei (fiii lui János)
Sigiliu:	sigiliu dublu atârnat (doar șnurul de mătase)
Observații:	-

29 aprilie 1391 (tertio Kal. Maii)	M: -	DL 64 729
dpm: János, arhiepiscop de Esztergom și comite perpetuu, cancelar al reginei și al regelui		
Lackfi István palatin Losonci László Sr. voievod al Transilvaniei și comite de Szolnok Bebek Imre jude suprem regal Kanizsai Miklós (fiul lui János) trezorier al regelui Bebek Detre ban al Slavoniei și al Dalmației-Croației Losonci István ban de Macsó Perényi Miklós ban al Severinului Bebek László (fiul lui István) trezorier al reginei Bebek Ferenc (fiul lui István) postelnic al reginei Korbáviai János (Budiszlófi) stolnic al reginei Korbáviai Károly paharnic al reginei Tamási János (fiul lui Imre) comis al reginei Stiborici Stibor comite de Pozsony		
Însemnare a cancelariei:	Propria commissio domine regine	
Beneficiar:	Stiborici Stibor comite de Pozsony și frații săi: Miklós și András	
Sigiliu:	sigiliu dublu atârnat (doar șnurul de mătase)	
Observații:	litera M inițială ornată, scoasă în evidență, regista sa fără lista de demnități: ZsO I. nr. 2010 – Arch.1301-1457. I. 551, datată 30 mai	

20 septembrie 1392 (duodecimo Kal.Oct.)	M: -	DL 7742
dpm: János, arhiepiscop de Esztergom și comite perpetuu, cancelar al reginei și al regelui		
Lackfi István palatin Bebek Imre voievod al Transilvaniei și comite de Szolnok Kaplai János jude suprem regal Sárói László (fiul lui Péter) ban al Slavoniei György (fiul voievodului András) ban de Macsó Bebek Detre ban al Severinului Bebek László (fiul lui István) trezorier al reginei Bebek Ferenc (fiul lui István) postelnic al reginei Korbáviai János (Budiszlófi) stolnic al reginei Korbáviai Károly paharnic al reginei Tamási János (fiul lui Henrik) comis al reginei Stiborici Stibor comite de Pozsony		
Însemnare a cancelariei:	-	
Beneficiar:	Szini István postelnic al reginei, Tekes, László și Jakab (fiii lui László)	
Sigiliu:	sigiliu dublu atârnat (doar un mic fragment pe șnurul de mătase)	
Observații:	litera M inițială ornată, scoasă în evidență	

Notă:

Cifra care apare după litera M din coloana a doua a capului tabelor indică anul domniei ca rege/regină a Ungariei, calculat de la momentul încoronării.

Dpm (pe rândul doi al tabelor) = datum per manus (cine a dispus emiterea diplomei).